รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อจัดทำแผนการขับเคลื่อน ระบบเครดิตสังคม (Social Credit) มาใช้ในประเทศไทย

เสนอ

สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (สำนักงาน ป.ย.ป.)

โดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อจัดทำแผนการขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคม (Social Credit)

เสนอ

สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง

(สำนักงาน ป.ย.ป.)

โดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บุคลากรในโครงการ

หัวหน้าโครงการ:	ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์
นักวิจัย:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์
ผู้จัดการโครงการ:	นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ
ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ:	นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์
ผู้ช่วยนักวิจัย	นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ
ผู้ประสานงานโครงการ	นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน

กุมภาพันธ์ 2566

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ 1

1. หลักการและเหตุผล 1

2. วัตถุประสงค์ 2

3. ขอบเขตการดำเนินการ 2

4. ระยะเวลาดำเนินการ 3

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 4

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับเครดิตสังคม (Social Credit) 4

2. แนวคิด กระบวนการพัฒนา รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูลพฤติกรรม การกำหนดเกณฑ์คะแนน การให้ผลประโยชน์ และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครดิตสังคม (Social Credit) ในต่างประเทศ 9

2.1 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน 9

2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา 19

2.3 ประเทศแคนาดา 21

3. ตัวอย่างการใช้เครดิตสังคม (Social Credit) ในประเทศไทย 25

3.1 ธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 25

3.2 ธนาคารความดีขององค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 33

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 36

5. การใช้ระบบเครดิตกรณีศึกษาในบริบทต่างประเทศ 41

5.1 ระบบเครดิตในสังคมตะวันตก 41

5.2 ระบบเครดิตในสังคมจีน 43

6. การนำเอาระบบเครดิตทางสังคมมาปรับใช้ในประเทศไทย 52

6.1 แนวทางการกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวก 52

6.2 แนวทางการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 53

6.3 แนวทางการให้สิทธิประโยชน์ 54

6.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 54

7. ระบบ Bigdata ของจีน 55

8. การจัดเก็บข้อมูลประชาชนผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ของประเทศอื่น ๆ 58

9. แนวทางการพัฒนา Bigdata สำหรับเครดิตสังคมในประเทศไทย 60

10. กรอบแนวคิด 64

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย และแผนการดำเนินงาน 65

1. ระเบียบวิธี 65

2. แผนการดำเนินงาน (Action Plan) 67

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล 77

1. การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวก 77

2. การแปลงพฤติกรรมเชิงบวกออกมาเป็นค่าคะแนน 79

3. การกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่จะให้การรับรองพฤติกรรมเชิงบวก 80

4. การจัดเก็บเครดิตสังคมในระดับประเทศผ่านข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) 82

4.1 แผนการขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม 82

4.2 แผนปฏิบัติการการพัฒนาการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม 84

5. การกำหนดรูปแบบสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม 88

บทที่ 5 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) 90

1. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 1 90

1.1 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 91

2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 2 96

2.1 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 98

บทที่ 6 การพัฒนากรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย 107

1. แผนการปรับใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย 107

1.1 การสังเคราะห์วรรณกรรม 107

1.2 การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 115

1.3 การให้สิทธิประโยชน์ 117

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 120

1.5 มาตรการดำเนินระบบเครดิตทางสังคม 124

เอกสารอ้างอิง 127

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก **132**

ภาคผนวก ก ภาพบรรยากาศในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 133

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 135

ภาคผนวก ค ภาพบรรยากาศในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 137

ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 139

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 รางวัลหรือสิทธิประโยชน์พิเศษ (Privileges) และบทลงโทษ (Punishment) ของเกณฑ์การให้คะแนนในระบบเครดิตสังคม 16
ตาราง 2 เกณฑ์คะแนนของระบบเครดิตสังคมในเมืองหยงเฉิง มณฑลซานตง 17
ตาราง 3 เกณฑ์/ตัวชี้วัด และการประเมินความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย 28
ตาราง 4 ตัวอย่างเกณฑ์รายการความดีและคะแนนความดีในรูปแบบธนาคารความดีของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 35
ตาราง 5 รูปแบบการเก็บคะแนนของแต่ละมณฑล 46
ตาราง 6 การกำหนดพฤติกรรมและการแปลงพฤติกรรมเป็นคะแนนของเมือง Fuzhou (พฤติกรรมเชิงลบ) 47
ตาราง 7 การกำหนดพฤติกรรมและการแปลงพฤติกรรมเป็นคะแนนของเมือง Fuzhou (พฤติกรรมเชิงบวก) 47
ตาราง 8 ตัวอย่างข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ในบางเมือง 49
ตาราง 9 แผนการดำเนินงาน (Action Plan) 67
ตาราง 10 รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 1 90
ตาราง 11 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 91
ตาราง 12 รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 2 96
ตาราง 13 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 98
ตาราง 14 การใช้ระบบเครดิตทางสังคมในบริบทต่างประเทศ 109
ตาราง 15 ตัวอย่างการใช้เครดิตสังคมจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชน 123

สารบัญภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบ 1 ระบบเครดิตสังคม (Social Credit) ที่มีรากฐานแนวคิดมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน..... 10
ภาพประกอบ 2 การประเมินผลใบหน้าและแสดงให้เห็นถึงคะแนนความน่าเชื่อถือของแต่ละบุคคล 13
ภาพประกอบ 3 Organizational and Process Chart of China's Social Credit System (SCS). 55
ภาพประกอบ 4 ตัวอย่างแอปพลิเคชัน myGovID..... 111
ภาพประกอบ 5 การกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกซึ่งประกอบพฤติกรรม..... 113
ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนในการใช้ประโยชน์จากเครดิตสังคม 124

บทที่ 1
บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ประเด็นเรื่องเครดิตสังคม (Social Credit) เป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทยที่จำเป็นต้องมีการศึกษาทบทวนและรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้านในหลายมิติ ทั้งจากบทเรียนของประเทศต่าง ๆ ที่นำระบบเครดิตสังคมมาใช้อย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวก การจัดเก็บเครดิตสังคมในระดับประเทศผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และการแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเป็นค่าคะแนน รวมถึงรูปแบบสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างรากฐานในการกระตุ้นให้ประชาชนของประเทศแสดงพฤติกรรมเชิงบวก มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พร้อมที่จะแก้ไขปัญหาของชาติและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจในระดับนโยบายเพื่อขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคม (Social Credit) ในระดับประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป ซึ่งการดำเนินการในระยะเริ่มต้นนี้จำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และจัดทำแผนการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (สำนักงาน ป.ย.ป.) ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจเชิงบูรณาการและปฏิบัติการเพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามแผนการปฏิรูปประเทศ นโยบายการปฏิรูปของรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และการสร้างความสามัคคีปรองดองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงที่มีเป้าหมายให้ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ข้อ 4.1 การรักษาความสงบภายในประเทศ เพื่อสร้างเสริมความสงบเรียบร้อยและสันติสุขให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติบ้านเมือง ให้สถาบันหลักมีความมั่นคง เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจอย่างยั่งยืน ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคง ปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน สังคม มีความเข้มแข็ง สามัคคีปรองดอง และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พร้อมที่จะร่วมแก้ไขปัญหาของชาติ และเป็นการพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วนมีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมที่มุ่งให้คนไทยเป็นมนุษย์สมบูรณ์ มีความพร้อมในทุกมิติตามมาตรฐานและสมดุลทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม มีจิตวิญญาณที่ดี เข้าใจการปฏิบัติตน ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมดีขึ้น และเกิดการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ด้านวัฒนธรรม กีฬา แรงงาน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น สำนักงาน ป.ย.ป. จึงเห็นควรให้มีการดำเนินโครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อจัดทำแผนการขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคม (Social Credit) มาใช้ในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาแนวทาง รูปแบบ และบทเรียนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้จากแผนการดำเนินการงานวิจัย บทความ วรรณกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

2.2 เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder)

2.3 เพื่อจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยเพื่อให้คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วนมีจิตสาธารณะและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

3. ขอบเขตการดำเนินการ

3.1 จัดทำแผนการดำเนินงานขั้นต้น (Inception Report) โดยมีเนื้อหาประกอบด้วยข้อเสนอโครงการและแผนการดำเนินงาน

3.2 ศึกษาค้นคว้า แนวทาง รูปแบบ และบทเรียนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้จากแผนการดำเนินการงานวิจัย บทความ วรรณกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

3.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย โดยมีขอบเขตการดำเนินการอย่างน้อย ดังนี้

1) การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวก

2) การแปลงพฤติกรรมเชิงบวกต่าง ๆ ออกมาเป็นค่าคะแนน

3) การกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่จะให้การรับรองพฤติกรรมเชิงบวก

4) การจัดเก็บเครดิตสังคมในระดับประเทศผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)

5) การกำหนดรูปแบบสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

3.4 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) โดยมีขอบเขตการดำเนินการอย่างน้อย ดังนี้

1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยจำนวน 2 ครั้ง และมีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยครั้งละ 50 คน ทั้งนี้ จำนวนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเห็นชอบของสำนักงาน ป.ย.ป.

2) ทำการบันทึกวิดีโอการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามข้อ 1) และส่งมอบในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล บรรจุลงในอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล (USB Flash Drive)

3.5 จัดทำรายงานการพัฒนากรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย

4. ระยะเวลาดำเนินการ

120 วัน นับถัดจากวันที่ลงนามในสัญญา

บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับเครดิตสังคม (Social Credit)

การขับเคลื่อนและพัฒนาระบบเครดิตสังคม (Social Credit) เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยมุ่งเน้นแนวทางการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก (Positive Motivation) ในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเครดิตสังคม ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

งานของ J.t. Morley (2006) กล่าวไว้ว่า C.H. Douglas (1932) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้มีการคิดค้นแนวคิดที่เรียกว่าเครดิตสังคมขึ้นมา เนื่องจากในช่วงศตวรรษที่ 20 ระบบเศรษฐกิจอยู่ในภาวะตกต่ำ และทำให้ประชาชนต้องประสบกับปัญหาเป็นอย่างมากและยังมีความยากลำบากจากการขาดแคลนรายได้หรือรายรับที่ต้องนำมาใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นมาจากการที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมขาดประสิทธิภาพ และล้มเหลวต่อการจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับทุนทรัพย์ของประชาชนในประเทศอย่างแท้จริง C.H. Douglas จึงใช้หลักการเครดิตสังคม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้มีรายได้อย่างเพียงพอและเหมาะสมจนสามารถนำเงินดังกล่าวไปใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจได้ และช่วยกระจายความมั่งคั่งภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมด้วย โดยประเด็นสำคัญของเครดิตสังคมในแนวทางด้านเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย 7 ประเด็น (J.t. Morley, 2006) ดังนี้

1) แนวทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการและสินค้าที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด นั่นคือการผลิตเพื่อประโยชน์ในการบริโภค ไม่ใช่เพื่อการรวบรวมความมั่งคั่งของผู้ที่มีอำนาจหรือผู้มีเจ้าของปัจจัยการผลิต

2) ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมนั้นขัดขวางไม่ให้ผู้บริโภคสามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ โดยเฉพาะความต้องการในการซื้อสินค้าหรือบริการ เนื่องจากโครงสร้างทางการเงินไม่เอื้อให้ผู้บริโภคสามารถครอบครองผลผลิตต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น สังคมขาดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และมีราคาสินค้าและบริการหรือค่าครองชีพที่สูงเกินรายได้ของผู้บริโภค กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมก่อให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและผู้บริโภคขาดกำลังซื้อ อันส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีความสมดุลในท้ายที่สุด

3) ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ เช่น การใช้เงินออมในการลงทุนซ้ำ นโยบายการเงินและการจัดเก็บภาษี และต้นทุนของการผลิตที่สูงกว่ารายได้ของผู้บริโภค เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ด้วยส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจชะลอตัว

4) ระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการหรือแนวทางต่าง ๆ เช่น การพึ่งพารัฐบาล ธุรกิจเอกชนและบุคคลทั่วไปในการกู้เงินเพิ่มเพื่อให้เกิดเงินหมุนเวียนเข้าระบบธนาคาร รวมถึงการเพิ่มกำลัง

การผลิตของรัฐบาลหรือเอกชน และการกู้ยืมเงินของผู้บริโภคก็สามารถช่วยให้ผู้บริโภคสามารถดำรงชีวิตได้ต่อไปด้วยมีกำลังซื้อที่มากขึ้น เป็นต้น

5) ผลที่ตามมาของการแก้ไขปัญหาแบบเดิม คือ กลายเป็นวัฏจักรของธุรกิจที่มีอัตราเงินเฟ้อคงที่และเป็นการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างไร้ประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตการณ์ทางการเงินที่ไม่สามารถชำระคืนได้ การเก็บภาษีที่เพิ่มขึ้น ความขัดแย้งทางสังคม ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่อาจอยู่ในระดับรุนแรงจนนำไปสู่สงครามได้ในท้ายที่สุด

6) วิธีการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ การมีหน่วยงานที่เป็นอิสระทางการเมือง รวมถึงก่อตั้งสำนักงานเครดิตแห่งชาติ เพื่อควบคุมและกระจายปริมาณของเครดิตสังคมให้เพียงพอกับจำนวนประชากรในสังคมอย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อส่วนเกินของสินค้าและบริการที่กำลังผลิตได้ รวมถึงช่วยให้ประชาชนอยู่ในภาวะปลอดหนี้ และแทนการใช้จ่ายแบบประคับประคองทั่วไป

7) ผลลัพธ์ของการปฏิรูประบบการเงินเครดิตสังคม คือ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่สมบูรณ์สำหรับประชาชน เพื่อการกระจายอำนาจของความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ กำจัดความยากจน และการบริหารจัดการให้ชีวิตทางสังคมของประชาชนอยู่ในภาวะสมดุล รวมถึงการกำจัดภาระหนี้สินเรื้อรัง การกำจัดขยะทางเศรษฐกิจและการก่อวินาศกรรม เพื่อแทนที่อัตราเงินเฟ้อ ตลอดจนลดการแทรกแซงของรัฐบาล ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการปรับปรุงการค้าระหว่างประเทศเพื่อเศรษฐกิจที่ดี

Ferreira และคณะ ได้กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 2014 ว่าระบบเครดิตสังคม เป็นระบบที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินและวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้หลายคนมีรายได้และอัตรากำลังในการซื้อต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินรอบด้านทั้งในภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเอกชน รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างคนจนและคนรวย โดยไม่ต้องกู้ยืมเงินเพื่อชำระคืน แต่เป็นการปรับระดับทางสังคมให้เท่าเทียมกันมากขึ้น (Xavier, Ferreira & Esperanca, 2018)

การออกแบบการให้คะแนนความน่าไว้วางใจทั้งในปัจเจกบุคคลและภาคธุรกิจ ด้วยการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลภายใต้ระบบดังกล่าวร่วมกับระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการประเมินและให้คะแนนผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังมีการจัดทำโครงการนำร่องเกี่ยวกับการใช้เครดิตสังคมในระดับชุมชน เพื่อทดลองและประเมินถึงความเป็นไปได้ในการปรับใช้กลไกระบบเครดิตสังคมก่อน เพื่อเพิ่มความเสถียรและความมีประสิทธิภาพให้แก่ระบบก่อนนำมาใช้จริง ตลอดจนสามารถช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในพื้นที่ต่าง ๆ ในรูปแบบของเครดิตสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยเครดิตสังคม (Social Credit) มีเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาระบบเครดิตสังคมให้มีความครอบคลุม

ให้ได้ทั้งในด้านการเงิน ด้านการบังคับใช้ทางกฎหมาย ด้านการพาณิชย์ ด้านสื่อออนไลน์ทางสังคม และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบกัน เพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบให้เห็นถึงความร่วมมือและความน่าไว้วางใจของแต่ละบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม

ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม และช่วยให้เกิดความร่วมมือกันของคนในสังคม (Chen, Chie and Zhang, 2015) รวมทั้งยังทำให้เกิดความสามัคคีทั้งในภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนอีกด้วย และเมื่อทุกคนมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ก็สามารถที่จะร่วมลงทุนและพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืนกว่าเดิมได้ จากความไว้วางใจสามารถนำมาประกอบการตัดสินใจ และพิจารณาได้ว่า พื้นที่นั้น ๆ เหมาะแก่การลงทุนด้วยหรือไม่ (อรวรรณ แซ่ว่าง, 2563) การพัฒนาคนและเศรษฐกิจให้ยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องมีทุนทางสังคมระดับสูง ดังนั้นการมีความไว้วางใจ บรรทัดฐาน และเครือข่ายทางสังคมที่ดี จะส่งผลให้ทุนทางสังคมอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงหรือดีขึ้นได้ด้วยเช่นกัน (Hamrin, 2006; สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2562)

นอกจากนี้ระบบเครดิตสังคมยังสามารถศึกษาได้จากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยเฉพาะแนวคิดการให้คะแนน และกลไกควบคุมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีได้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ทฤษฎีแบบดั้งเดิม และทฤษฎีแบบประยุกต์ ซึ่งประกอบด้วยรากฐานแนวคิดหลักของระบบเครดิตสังคม คือ แนวคิดการให้คะแนน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้เพื่อให้การประเมินพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการให้เครดิตสังคมมีความแม่นยำมากขึ้น และแนวคิดกลไกควบคุม เพื่อป้องกันการฉ้อโกงคะแนนเครดิตสังคม รวมถึงป้องกันความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ครอบคลุมทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน (Yu, Li, Tang and Zhang, 2015)

ระบบเครดิตสังคมในลักษณะดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือในการสร้างบรรทัดฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยใช้ฐานข้อมูลที่มีอยู่ในระบบเครดิตสังคมในการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านการสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัลและการลงโทษ เพื่อยกระดับเครดิตโดยรวมของสังคมให้ดีขึ้น (อัจฉรา ชิดเครือ, 2562) กล่าวคือ ประชาชนทุกคนจะมีคะแนนเป็นของตนเอง (Social Credit Score) โดยคะแนนสามารถปรับขึ้นลงได้ตลอดเวลาตามพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ได้แสดงออกมา รวมทั้งยังสามารถให้คะแนนคนอื่นได้อีกด้วย ซึ่งคะแนนดังกล่าวสามารถเป็นได้ทั้งคุณและโทษต่อบุคคลนั้น ๆ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในทุกมิติของมนุษย์และนอกจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเครดิตสังคมจะถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจเป็นหลักแล้วนั้น ยังได้มีการนำระบบเครดิตสังคม (Social Credit System) มาประยุกต์ใช้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คะแนนแก่ประชาชนทุกคนผ่านการประเมินพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่ง ๆ แสดงออกมาในทุกด้านได้อีกด้วย (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ, 2561)

อย่างไรก็ตาม การนำเอาเครดิตสังคมมาปรับใช้นั้น ในทางหนึ่งจะสามารถช่วยผลักดันและหล่อหลอมให้ประชาชนมีวิถีชีวิตในทิศทางเดียวกันกับที่กรอบ แนวคิด และแนวทางในการปฏิบัติที่รัฐได้วางหรือกำหนดเอาไว้ได้ และจะส่งผลให้สังคมเกิดความไว้วางใจ (Trust) ซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น ด้วยความไว้วางใจนั้นถือเป็นคุณลักษณะหรือต้นทุนสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญและมีประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจทุกรูปแบบ ในขณะเดียวกันการใช้เครดิตสังคมยังช่วยให้ผู้คนในสังคมอยู่ในกรอบทางกฎหมายอย่างเป็นระบบและมีความเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะลดลง จากการสร้างแรงจูงใจและบทลงโทษในระบบเครดิตสังคมที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร และความโปร่งใสในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้กับประชาชนที่มีความเหมาะสมอย่างตรงชัดและวัดได้ จึงสามารถส่งเสริมให้โครงสร้างทางสังคม ประชาชน และการบริหารจัดการของรัฐเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบมากขึ้นตามไปด้วย (ณภัทร จาตุศรีพิทักษ์, 2561)

โดยระบบเครดิตสังคมในลักษณะดังกล่าวถูกนำมาใช้อย่างชัดเจนในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งนับเป็นประเทศที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล และเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด ทำให้ในปัจจุบันมีผู้เข้าใช้อินเตอร์เน็ตเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Statista, 2021) ซึ่งส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สื่อออนไลน์ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นภายใต้การพัฒนาประเทศด้วยระบบดังกล่าวรัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความปลอดภัยบนโลกออนไลน์ด้วย นอกจากนี้ยังได้รับความช่วยเหลือจากบริษัท Nortel บริษัท Sun Microsystems และ บริษัท Cisco ซึ่งเป็นบริษัทที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศโดยตรง อันจะช่วยให้การพัฒนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Jia, 2020; Elsa, Sacks, Triolo and Webster, 2017) และภายใต้การจัดตั้งโครงการฯ ดังกล่าว ก็ได้มีการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาระบบเครดิตสังคมนอกจากจะให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของประชาชนแล้ว ยังสนับสนุนให้มีการศึกษาครอบคลุมถึงความมีจริยธรรมในมนุษย์ (Backer, 2018; Creemers, 2018)

ด้วยเหตุนี้ ระบบเครดิตสังคม (Social Credit System) หรือระบบการให้คะแนนรูปแบบใหม่จึงได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นทางการครั้งแรกในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 และถือเป็นประเทศต้นแบบของการใช้ระบบเครดิตทางสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนให้เป็นไปในเชิงบวกอย่างจริงจัง โดยภาครัฐจะจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนโดยเชื่อมโยงกับระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ร่วมกับภาคเอกชน ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอัจฉริยะ เช่น กล้องวงจรปิด และหุ่นยนต์ เป็นต้น ซึ่งระบบการให้คะแนนจะคำนวณจากข้อมูลพฤติกรรมที่แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้จ่าย ด้านสังคม และด้านอินเทอร์เน็ต เนื่องจากรัฐบาลต้องการที่จะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ รวมถึงผลักดันให้ประชาชนปฏิบัติ 2562; ธนสาร ตามกฎระเบียบมากขึ้น (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ, 2561; อัจฉรา ชิดเครือ, บัลลังก์ปัทมา, 2564)

จากที่กล่าวไปทั้งหมดข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เครดิตสังคมเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการและแก้ปัญหาในอุตสาหกรรมด้านการเงินและด้านการพาณิชย์เป็นหลัก และได้ถือกำเนิดอย่างเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ.2534 (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ, 2561) และนอกจากเครดิตสังคมจะปรากฏให้เห็นในลักษณะดังกล่าวแล้วนั้น ยังสะท้อนให้เห็นในลักษณะของการนำเครดิตสังคมมาปรับใช้ในรูปแบบของระบบการใช้เครดิตสังคม เพื่อควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนให้เป็นไปในเชิงบวกหรือเป็นไปตามที่ผู้นำของแต่ละพื้นที่ต้องการด้วย กล่าวคือ ตัวชี้วัดที่สำคัญของระบบเครดิตทางสังคมในรูปแบบดังกล่าวนั้นไม่ได้หมายถึงความน่าเชื่อถือทางการเงิน (Financial Creditworthiness) หากแต่เป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่เรียกว่า “ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness)” ซึ่งประเทศที่นำเอาระบบเครดิตสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือคือ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีการเก็บข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการประเมินและให้คะแนนประชาชน จากนั้นจึงแปลงออกมาเป็นค่าคะแนน เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานด้านการมีทัศนคติและการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงบวกของชาวจีน และบังคับใช้ร่วมกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม ระบบดังกล่าวได้ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบไปทั่วโลก เช่น บางกลุ่มเห็นว่าระบบดังกล่าวจะเป็นก้าวแรกสู่โลกที่ไม่พึงปรารถนา (Dystopia) ของเทคโนโลยี ด้วยถูกนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการสอดส่องพฤติกรรมในทุกมิติของมนุษย์ ซึ่งจะเป็นการริดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในขณะที่ผู้คนบางกลุ่มคิดว่าระบบเครดิตสังคมเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่จะช่วยให้มนุษยชาติอยู่ร่วมกันได้ดีขึ้น ด้วยสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและจัดระบบระเบียบของสังคมมนุษย์ เป็นต้น (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ, 2561; อัจฉรา ชิดเครือ, 2562; ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2564) ทั้งนี้ในการนำเอาระบบเครดิตสังคมมาปรับใช้ในประเทศไทยควรคำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพประกอบกัน เนื่องจากประเทศไทยอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองที่แตกต่างจากประเทศจีน การจะนำระบบใดมาปรับใช้ต้องไม่กระทบกับการปกครองด้วย

2. แนวคิด กระบวนการพัฒนา รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูลพฤติกรรม การกำหนดเกณฑ์คะแนน การให้ผลประโยชน์ และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครดิตสังคม (Social Credit) ในต่างประเทศ

แม้ว่าเครดิตสังคม (Social Credit) จะถูกนำมาใช้เพื่อควบคุมและตัดสินพฤติกรรม วิถีชีวิต และความน่าเชื่อถือของมนุษย์ในทุกมิติหรือทุกด้าน และได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ไปทั่วโลก แต่ยังคงมีประเทศที่นำเอาระบบเครดิตสังคม (Social Credit System) มาใช้อย่างเป็นรูปธรรมด้วยเช่นกัน ซึ่งจะยกตัวอย่างแนวคิด กระบวนการพัฒนา รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูลพฤติกรรม การกำหนดเกณฑ์คะแนน การให้ผลประโยชน์ และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครดิตสังคมในประเทศที่มีการใช้ระบบเครดิตสังคมจำนวนทั้งหมด 3 ประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา ซึ่งในแต่ละประเทศมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

แนวคิด กระบวนการพัฒนา รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูลพฤติกรรม การกำหนดเกณฑ์คะแนน การให้ผลประโยชน์ และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครดิตสังคม (Social Credit) ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สามารถแบ่งได้ออกเป็น 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐานของการใช้เครดิตสังคม 2) แนวทางการใช้เครดิตสังคม 3) การเก็บข้อมูลและเกณฑ์การประเมิน รวมถึงสิทธิประโยชน์หรือผลตอบแทน และ 4) ปัญหาและการตอบรับจากคนในสังคม ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1) แนวคิดพื้นฐานของการใช้เครดิตสังคม (Social Credit)

การใช้ระบบเครดิตสังคม (Social Credit System) เพื่อให้คะแนนความประพฤติและควบคุมพฤติกรรมของประชาชนนั้นได้ถูกสร้างและพัฒนาขึ้นมาให้เห็นอย่างเด่นชัดเป็นอย่างมากในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยระบบดังกล่าวได้ถูกประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.2557 (รายงานเศรษฐกิจและการเงินมณฑลยูนนาน, 2560) เนื่องจากในทศวรรษที่ผ่านมาระบบเศรษฐกิจในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจนทำให้รัฐบาลเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านสังคม โดยเฉพาะการเป็นสังคมที่โปร่งใส มีธรรมาภิบาลในการทำธุรกิจ และป้องกันการฉ้อฉลและรับสินบนอันเกี่ยวเนื่องกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยตรง รวมถึงการจัดระเบียบประชาชนด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในประเทศให้เป็นไปอย่างมีระเบียบและมีมารยาททางสังคมมากยิ่งขึ้น เช่น การไม่ส่งเสียงดัง การไม่แซงคิว และการรักษาความสะอาด เป็นต้น ซึ่งการจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิตของประชากรชาวจีนที่มีจำนวนมากกว่า 1.4 พันล้านคนนั้นจะต้องใช้เครื่องมือและระบบการบริหารจัดการสังคมที่มีคุณภาพที่สามารถควบคุม ตัดสิน ขัดเกลาและปลูกฝังพฤติกรรมเชิงบวกให้แก่ชาวจีนที่มีอยู่จำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เด็ดขาดและมีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้สอดรับกับสถานการณ์ความเจริญของเศรษฐกิจในประเทศ จึงได้พัฒนาและนำเอาคะแนนความน่าเชื่อถือทางสังคม

(Social Credit Score) ที่อยู่ภายใต้ระบบเครดิตสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกรอบและบรรทัดฐานเดียวกันทั้งประเทศ โดยมีเกณฑ์และตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) และนำเอาปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจทั้งการให้รางวัลและการลงโทษเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อจัดอันดับและให้คะแนนแก่พลเมืองในประเทศของตนเอง กล่าวคือ หากบุคคลหนึ่งบุคคลใดละเมิดความน่าไว้วางใจในสังคม บุคคลนั้น ๆ ก็จะถูกตัดคะแนน เช่น การสูบบุหรี่ในพื้นที่ต้องห้าม การทุจริต หรือการชำระภาษีล่าช้า เป็นต้น แต่หากสร้างหรือเพิ่มความน่าไว้วางใจให้กับตนเองก็จะได้คะแนนเพิ่ม เช่น การซื้อสินค้าและบริการที่ดีต่อสุขภาพ การทำงานเพื่อการกุศล หรือการบริจาคหรือช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น โดยความสูงต่ำของคะแนน รวมถึงอันดับที่ประชาชนทุกคนมีนั้นจะส่งผลต่อสิทธิประโยชน์และบริการพิเศษที่จะได้รับ เช่น สิทธิในการโดยสารรถไฟหรือเครื่องบิน สิทธิในการเข้าพักในโรงแรม สิทธิในการใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โอกาสที่จะถูกเลือกเข้าทำงาน โอกาสที่บุตรจะได้เข้าโรงเรียนชั้นนำ และการได้รับคำชื่นชม หรือแม้แต่การถูกประจานต่อสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวนั้นเป็นไปเพื่อให้ระบบเครดิตสังคมมีการจัดอันดับพฤติกรรมและทัศนคติทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งรัฐบาลจะใช้ระบบดังกล่าวในการเข้าถึง สอดส่องและควบคุมพลเมืองของตนเองได้ทุกคน ครอบคลุมถึงการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและวิถีชีวิตของบุคคล ชุมชน และองค์กรหรือหน่วยงานทุกภาคส่วน ทุกมิติ และทุกด้าน ตั้งแต่การบริโภคไปจนถึงประเด็นทางสังคมและการเมืองในประเทศ โดยที่ไม่ผิดกฎหมายหรือหลักสิทธิมนุษยชนของประเทศแต่อย่างใด เช่น การติดตามผู้ใช้งานผ่านการตัดบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิตในระบบทุกครั้งที่มีการใช้จ่าย หรือการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่ไปหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำอยู่ เป็นต้น (ทีม Reality Check, 2561; K. Hong, 2017; อธิป อัศวานันท์, 2561)

ภาพประกอบ 1 ระบบเครดิตสังคม (Social Credit) ที่มีรากฐานแนวคิดมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: Next Empire, 2561

โดยพื้นฐานแนวคิดดังกล่าวได้อยู่ภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่รัฐบาลได้จัดทำขึ้นมาในระบบเครดิตทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยธรรมาภิบาล 4 ส่วน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ในการบริหารการเงินของรัฐบาล (Honesty in Government Affairs) ความซื่อสัตย์ในการทำธุรกิจ (Commercial Integrity) ความซื่อสัตย์ของสังคม (Societal Integrity) และความน่าเชื่อถือของตุลาการ (Judicial Credibility) เพื่อสร้างเสริมให้พลเมืองในประเทศของตนเองเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีระเบียบวินัย จนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีสันติและความสงบสุข (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2564)

2) แนวทางการใช้เครดิตสังคม (Social Credit)

ในระยะแรกเริ่มของการใช้เครดิตสังคมนั้น (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557-2563) ได้ทดลองและนำร่องใช้งานระบบดังกล่าวกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ จำนวน 12 เมือง ได้แก่ เมืองหังโจว (มณฑลเจ้อเจียง) เมืองหนานจิง (มณฑลเจียงซู) เมืองเซี่ยเหมิน (มณฑลฝูเจี้ยน) เมืองเฉิงตู (มณฑลเสฉวน) เมืองซูโจว (มณฑลเซี่ยงไฮ้) เมืองซู่เซียน (มณฑลเจียงซู) เมืองฮุ่ยโจว (มณฑลกวางตุ้ง) เมืองเวินโจว (มณฑลเจ้อเจียง) เมืองเวยไห่ (มณฑลซานตง) เมืองเหวยฟาง (มณฑลซานตง) เมืองอี้อู (มณฑลเจ้อเจียง) และเมืองหยงเฉิง (มณฑลซานตง) และส่งเสริมให้มีการใช้จริงอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่พบในพื้นที่นำร่องไปใช้ในการปรับปรุงให้ระบบมีเสถียรภาพ มีความมั่นคง และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2564)

กระบวนการพัฒนาระบบการให้คะแนน (Social Credit Score) มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีหลายสิ่งในการสร้างแพลตฟอร์มและเชื่อมโยงพลเมืองแต่ละคนไว้กับฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จากหลายแหล่ง เช่น เมื่อบุคคลใช้เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ระบบดังกล่าวจะทำการเก็บข้อมูลรายบุคคลไว้ทั้งหมด หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางการและระบบราชการจะทำผ่านระบบไบโอเมทริกซ์ (Biometrics) ยกตัวอย่างเช่น การทำบัตรประชาชน ซึ่งเป็นฐานข้อมูลทั้งทางชีวภาพและกายภาพของแต่ละบุคคลก็จะถูกบันทึกไว้ทั้งหมด เป็นต้น รวมถึงเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวกับภาครัฐและเอกชนเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อแบ่งปัน เผยแพร่ รายงาน และตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเครดิตสังคมในรูปแบบสาธารณะ (Public) เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2564)

ทั้งนี้ได้กำหนดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและร่วมกันดูแลข้อมูลในเรื่องดังกล่าวอยู่หลายองค์กรด้วยกัน เช่น องค์กร National Development and Reform Commission (NDRC) องค์กร The People's Bank of China องค์กร State Administration for Market Regulation (SAIC) องค์กร State Administration of Taxation และสำนักงานกฎหมาย เป็นต้น ต่อมาในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ.2560 รัฐบาลจีนได้ออกร่างแผนสำหรับการสร้างระบบเครดิตสังคม (Social Credit System: SCS) อย่างเป็นทางการ และ NDRC ได้ออก

แถลงการณ์ว่าจะมีการนำเอาระบบการให้คะแนนของประชาชนมาใช้ตามนโยบายของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2561 และกำหนดให้ภายในปี พ.ศ.2563 ระบบดังกล่าวจะต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองชาวจีนทุกคนอย่างเลี่ยงไม่ได้ โดยที่พลเมืองชาวจีนแต่ละคนนั้นจะต้องเข้าสู่ระบบการให้คะแนนด้านมารยาทและสังคมที่อยู่บรรทัดฐานเดียวกันเหมือนกันทั้งหมด นั่นคือ พลเมืองทุกคนทั่วประเทศจะได้รับรหัสเครดิตสังคมและบัตรความน่าเชื่อถือ (Trustworthy Card) ที่มีความสำคัญเทียบเท่ากับหมายเลขสถานภาพหรือหมายเลขบัตรประชาชน และรหัสดังกล่าวนั้นคือ คะแนนที่พลเมืองทุกคนจะได้รับจากการมีพื้นฐานจากพฤติกรรมความซื่อสัตย์หรือความน่าไว้วางใจ รวมถึงจะถูกจัดอันดับ (Ranking) พฤติกรรมและทัศนคติทางสังคม ซึ่งคะแนนดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะได้รับพื้นฐานและสิทธิพิเศษหรือสิทธิประโยชน์สำหรับการดำรงชีวิต โดยผู้มีความประพฤติดีนั้นจะอยู่ในระบบคะแนนในรูปแบบของบัญชีแดง (Red List) หรือเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะได้รับสิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษต่าง ๆ ตามที่รัฐได้กำหนดเอาไว้ เช่น การขอสินเชื่อเพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ได้สูงถึง 5,000 หยวน (ประมาณ 25,000 บาท) การเช่ารถโดยไม่ต้องมีค่ามัดจำ หรือการได้สิทธิไปเที่ยวต่างประเทศโดยไม่ต้องมีเอกสารประกอบการยื่นคำร้อง เป็นต้น ในขณะที่ผู้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะอยู่ในระบบคะแนนในรูปแบบของบัญชีดำ (Gray List) หรือเป็นผู้ที่ไร้ความน่าเชื่อถือ และจะถูกลงโทษด้วยการไม่ให้สิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษใด ๆ รวมถึงอาจถูกจำกัดสิทธิที่พึงจะได้รับด้วย เช่น การให้ความเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตลดลง การไม่ให้เข้าร้านอาหารบางร้าน หรือการไม่ได้รับการจ้างงาน เป็นต้น (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2564)

นอกจากนี้ ข้อมูลพฤติกรรมของประชาชนยังสามารถเห็นได้ผ่านกล้องวงจรปิดที่มีอยู่ทั่วประเทศอีกด้วย โดยในปี พ.ศ.2561 รัฐบาลจีนได้ติดตั้งกล้องวงจรปิดไปแล้วทั้งหมด 200 ล้านตัว และจะเพิ่มให้ถึง 400 ล้านตัวภายในปี พ.ศ.2563 ซึ่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะสามารถใช้ประเมินผลใบหน้าและจดจำรายละเอียดหน้าตาของผู้คนได้ (Facial Recognition) โดยข้อมูลดังกล่าวนั้นจะถูกส่งไปประเมินผลวิเคราะห์ และสามารถนำไปเชื่อมโยงกับสถิติพฤติกรรมและทัศนคติที่แสดงออกมาในอดีตได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงสามารถใช้ในการคาดการณ์แนวโน้มพฤติกรรมของบุคคล ตลอดจนเชื่อมโยงข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละบุคคลกับคนอื่นรอบตัวในฐานเครือข่ายทางสังคมได้อีกด้วย โดยข้อมูลทั้งหมดนั้นจะถูกดำเนินการโดยปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence – AI) ซึ่งมีโปรแกรมหุ่นยนต์ (Robot หรือ BOT) ในการช่วยคัดแยก จัดหมวดหมู่ และคำนวณเชิงสถิติ รวมถึงเชื่อมโยงข้อมูลว่าพฤติกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอเป็นสาเหตุให้เกิดอีกพฤติกรรมหนึ่งได้อย่างไร (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2562)

นอกจากนี้ ระบบ AI ยังมีลักษณะเรียนรู้เชิงสถิติได้เอง (Machine Learning) จากการสะสมฐานข้อมูลและประเมินความผิดพลาดจากการทำงานในอดีต โดยมีทักษะที่คล้ายคลึงกับสมองของมนุษย์ ซึ่งในท้ายที่สุดนั้นจะเกิดสิ่งที่เรียกว่า การเรียนรู้ลึกซึ้ง (Deep Learning) กล่าวคือ ยิ่งโปรแกรมระบบ AI สั่งสม

ประสบการณ์มากเท่าใด ระบบดังกล่าวก็จะยิ่งฉลาดและเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ที่ซับซ้อนได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2562) ทำให้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยรวบรวมข้อมูลที่ได้กล่าวไปทั้งหมดนั้นเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมและขัดเกลาให้ประชาชนชาวจีนมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติตามแนวทางที่รัฐบาลและผู้มีอำนาจเห็นว่าเหมาะสมได้อย่างเคร่งครัดและเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมด้วยการให้คะแนนที่จะเกิดขึ้นในทุกมิติของชีวิต และทุกคนล้วนถูกจับจ้องและสอดส่องจากรัฐบาลอยู่ตลอดเวลา

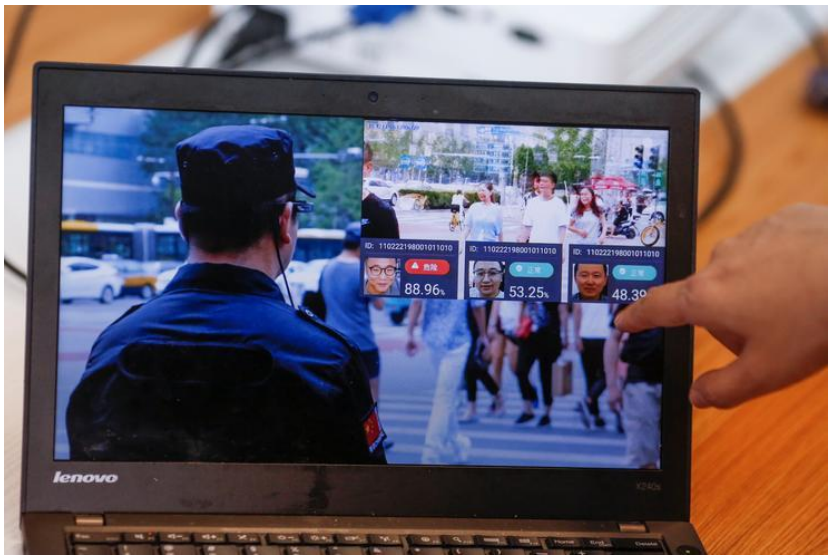

ภาพประกอบ 2 การประเมินผลใบหน้าและแสดงให้เห็นถึงคะแนนความน่าเชื่อถือของแต่ละบุคคล

ที่มา: Karoonp. Chetpayark, 2561

และรัฐบาลจีนยังได้จำแนกและแบ่งประเภทของกลุ่มคนที่จะต้องถูกประเมินภายใต้ระบบเครดิตสังคมออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ การประเมินในกรณีที่เป็นประชาชนทั่วไปหรือภาคประชาชน (Individuals) และการประเมินในกรณีที่เป็นองค์กรภาคธุรกิจ (Enterprises) ซึ่งประชาชนแต่ละกลุ่มนั้นจะมีปัจจัยในการพิจารณาคะแนนหรือเครดิตสังคมในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้ (ThinkaboutWealth, 2563)

1) การประเมินในกรณีที่เป็นประชาชนทั่วไปหรือภาคประชาชน (Individuals) คือ การที่ประชาชนจะต้องเข้าสู่ระบบการให้คะแนนในรูปแบบของเครดิตสังคม และถูกรวบรวมข้อมูลและพฤติกรรมส่วนบุคคลทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนทั่วประเทศใน 3 ด้านหลัก ได้แก่

1.1) ด้านสังคม เช่น ประวัติอาชญากรรม การปฏิบัติตาม และกฎจราจร เป็นต้น

1.2) ด้านการใช้จ่าย เช่น การชำระ ค่าสาธารณูปโภค และการจ่ายชำระภาษี เป็นต้น

1.3) ด้านออนไลน์ เช่น การแสดงความคิดเห็นหรือเผยแพร่ข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และพฤติกรรมการซื้อของออนไลน์ เป็นต้น

2) การประเมินในกรณีที่เป็นองค์กรภาคธุรกิจ (Enterprises) คือ การที่ภาคธุรกิจจะต้องเข้าสู่ระบบการให้คะแนนในรูปแบบของเครดิตสังคม ทั้งในส่วนของบริษัทที่จดทะเบียนในนามของชาวจีน และบริษัทที่จดทะเบียนในนามของชาวต่างชาติ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะใช้ในการพิจารณาคะแนนเครดิตสังคมของภาคส่วนธุรกิจนั้นจะมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาหรือวิธีการปฏิบัติ เช่น การละเมิด กฎหมาย และการปฏิบัติตามนโยบายรัฐ เป็นต้น โดยจะอ้างอิงข้อมูลดังกล่าวจากรายงานประจำปี การชำระภาษี และความประพฤติของพนักงานและผู้บริหาร ส่วนในด้านอื่น ๆ นั้นทำการประเมินจากพฤติกรรมและการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงคุณภาพสินค้าและบริการ เป็นต้น

โดยประเด็นสำคัญของระบบเครดิตสังคม คือ การที่รัฐบาลจะมีระบบติดตามและสอดส่องพฤติกรรมของประชาชนในทุกสถานที่และทุกเวลา ซึ่งแหล่งข้อมูลสำคัญที่ได้รับนั้นมาจากบริษัท E-commerce ระดับโลก อย่างเช่น Alibaba และ Tencent เป็นหลัก รวมถึงรูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว และเสียงจากกล้องวงจรปิด CCTV ที่ทำงานอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง รวมทั้งยังได้วางเป้าหมายที่จะพัฒนาระบบเครดิตสังคมที่แทรกซึมอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ให้สามารถตรวจสอบข้อมูลได้แบบ Real-time (Real-time and Remote Monitoring) ภายในปี ค.ศ.2020 อีกด้วย จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวที่เกี่ยวข้องทั้งหมดไว้ในระบบดิจิทัล ซึ่งมีรูปแบบการเก็บข้อมูลครอบคลุม 3 พฤติกรรมหลัก ดังนี้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560)

(1) พฤติกรรมทางด้านการเงิน เช่น การจ่ายภาษี การจ่ายค่าปรับ การชำระหนี้ การจ่ายค่าบัตรเครดิต การจ่ายค่าเช่าบ้าน หรือการจัดสรรค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นต้น

(2) พฤติกรรมทางด้านสังคม เช่น การช่วยเหลือสังคมหรือการกุศล การเป็นอาสาสมัคร การมีระเบียบวินัย การมีความกตัญญู การคบหาเพื่อน การมีประวัติอาชญากรรม การจ่ายค่าบริการขนส่งสาธารณะ หรือการปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

(3) พฤติกรรมทางด้านการใช้อินเทอร์เน็ตหรือบนโลกออนไลน์ เช่น การซื้อของออนไลน์ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ หรือแม้แต่บทสนทนาหรือความเคลื่อนไหวทุกประการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์อยู่บนโลกออนไลน์ เป็นต้น

ในขณะเดียวกันยังสามารถจัดประเภทพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ในระบบเครดิตทางสังคมได้ ดังนี้ (ทีม Reality Check, 2561; ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560)

(1) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น การบริจาคโลหิต การบริจาคเงิน การช่วยเหลืองานการกุศล การแยกขยะ และการซื้อสินค้าและบริการที่มีภาพลักษณ์ในเชิงบวก เป็นต้น ซึ่งหากมีความประพฤติในรูปแบบดังกล่าวจะได้รับคะแนนสะสมเพิ่มขึ้น และสามารถได้รับรางวัลเมื่อถึงระดับเกณฑ์คะแนนที่ได้

กำหนดเอาไว้ได้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนลดการใช้บริการขนส่งสาธารณะ การเข้าพักในโรงแรม การใช้อินเทอร์เน็ต ทุนการศึกษา และการเข้ารับราชการ เป็นต้น

(2) พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การทุจริต การหลบเลี่ยงภาษี การไม่จ่ายเงินประกันสังคม การฉ้อโกง การมีมารยาททางสังคมที่ไม่ดี การทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และการเผยแพร่ข้อมูลที่ทางการมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงทางสังคม เป็นต้น ซึ่งหากมีความประพฤติในรูปแบบดังกล่าวจะได้รับคะแนนสะสมต่ำลง และจะส่งผลต่อการตัดสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นการถูกตัดสิทธิไม่ให้ใช้บริการสาธารณะ (เช่น การใช้บริการรถไฟความเร็วสูงและเครื่องบิน) การถูกตัดสิทธิในการรับสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ (เช่น การรักษาพยาบาล) การถูกตัดสิทธิไม่ให้ขอวีซ่าเดินทางไปต่างประเทศ การไม่สามารถขอสินเชื่อและทำธุรกรรมทางการเงินที่ต้องการได้ และการไม่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเข้าทำงาน เป็นต้น

3) การเก็บข้อมูลและเกณฑ์การประเมิน รวมถึงสิทธิประโยชน์หรือผลตอบแทน

เกณฑ์คะแนนในระบบเครดิตสังคมจะถูกแสดงเป็นรหัสเครดิตที่ปรากฏอยู่ในบัตรความน่าเชื่อถือ ซึ่งได้กำหนดคะแนนความน่าเชื่อถือทางสังคมที่ทุกคนจะได้รับสูงสุด คือ 1,000 คะแนน ซึ่งบุคคลที่มีคะแนนต่ำกว่า 600 คะแนน จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มบุคคลที่ไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งในภาพรวมนั้นข้อมูลและพฤติกรรมของประชาชนแต่ละคนจะถูกจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ตามช่วงคะแนนที่ได้รับ ดังนี้

กลุ่ม A คือ บุคคลที่มีช่วงคะแนนตั้งแต่ 960 – 1,000 คะแนน

กลุ่ม B คือ บุคคลที่มีช่วงคะแนนตั้งแต่ 850 – 959 คะแนน

กลุ่ม C คือ บุคคลที่มีช่วงคะแนนตั้งแต่ 600 – 849 คะแนน

กลุ่ม D คือ บุคคลที่มีช่วงคะแนนต่ำกว่า 600 คะแนน

โดยผู้ที่มีคะแนนอยู่ในกลุ่ม A ไปจนถึงกลุ่ม C นั้นจะได้รับรางวัลหรือสิทธิประโยชน์พิเศษ (Privileges) ด้วยถูกจัดอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีคะแนนสูงหรือเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งมักถูกเรียกว่า ผู้ที่มีความประพฤติดี หรือผู้ที่อยู่ในบัญชีแดง (Red List) ในขณะที่ผู้ที่มีคะแนนอยู่ในกลุ่ม D จะได้รับบทลงโทษ (Punishment) ซึ่งมักถูกเรียกว่า ผู้มีความประพฤติไม่ดีหรือผู้ที่อยู่ในบัญชีดำ (Gray List) ซึ่งเกณฑ์การให้รางวัลและการลงโทษมีรายละเอียดสำคัญดังนี้ (อุทัยวรรณ ของศิริวัฒนกุล,2562; ไทยโพสต์, 2562)

ตาราง 1 รางวัลหรือสิทธิประโยชน์พิเศษ (Privileges) และบทลงโทษ (Punishment) ของเกณฑ์การให้คะแนนในระบบเครดิตสังคม

ความน่าเชื่อถือหรือความน่าไว้วางใจ	เกณฑ์คะแนน	การให้รางวัล/การลงโทษ
1. ผู้ที่มีคะแนนสูงหรือเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ	มีคะแนนตั้งแต่ 600 – 649 คะแนน	- สามารถขอสินเชื่อผ่านช่องทาง Alibaba เพื่อซื้อสินค้าออนไลน์ได้สูงถึง 5,000 หยวน (ประมาณ 25,000 บาท)
	มีคะแนนตั้งแต่ 650 – 699 คะแนน	- สามารถเช่ารถได้โดยไม่ต้องมีค่ามัดจำ - สามารถใช้ช่องทาง Check-in พิเศษหรือช่องทาง VIP ของโรงแรมต่าง ๆ ที่สนามบินนานาชาติได้
	มีคะแนนตั้งแต่ 666 – 699 คะแนน	สามารถขอสินเชื่อได้สูงถึง 50,000 หยวน (ประมาณ 250,000 บาท)
	มีคะแนนตั้งแต่ 700 – 749 คะแนน	สามารถขอวีซ่า (Visa) ไปเที่ยวสิงคโปร์ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีเอกสารประกอบการยื่นคำร้อง หรือเอกสารยืนยันการจ้างงาน
	มีคะแนนตั้งแต่ 750 คะแนนขึ้นไป	- ได้รับ Fast Track ในการขอวีซ่าเชงเก้นไปยุโรป - เพิ่มโอกาสในการหาคู่บนเว็บไซต์จัดหาคู่ Baihe ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ใหญ่ที่สุดในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน - การได้รับทุนการศึกษาหรืออาจได้รับการเลื่อนตำแหน่งงานที่ดีขึ้น
2. ผู้ที่มีคะแนนต่ำหรือเป็นบุคคลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ		- การถูกจำกัดสิทธิไม่ให้ซื้อตั๋วเครื่องบิน หรือไม่สามารถเดินทางออกนอกประเทศได้ - การถูกจำกัดสิทธิไม่ให้ซื้อตั๋วรถไฟ รถไฟชั้นธุรกิจ หรือรถไฟความเร็วสูงได้ - การถูกจำกัดสิทธิไม่ให้เข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว หรือเข้าพักตามโรงแรมชั้นนำ - การถูกกีดกันไม่ให้เข้ารับการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา - การถูกปรับลดความเร็วอินเทอร์เน็ต - การไม่ได้รับการจ้างงาน - บุตรหลานจะไม่สามารถสมัครเข้าเรียนต่อในสถาบันการศึกษาชั้นนำได้

นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบเครดิตสังคมและผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบดังกล่าวในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย โดยจะยกตัวอย่างมา 1 กรณีศึกษา ดังนี้

การทดลองใช้ระบบเครดิตสังคมและนำร่องเป็นครั้งแรกในเมืองหยงเฉิง มณฑลซานตงในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีประชากรประมาณ 5,100 ครัวเรือน หรือคิดเป็นจำนวนประมาณ 740,000 คนนั้นพบว่า พลเมืองทุกคนได้รับคะแนนเริ่มต้นที่ 1,000 คะแนน โดยมีเกณฑ์คะแนนที่แบ่งตามระดับเกรดได้ดังนี้ (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ, 2561)

ตาราง 2 เกณฑ์คะแนนของระบบเครดิตสังคมในเมืองหยงเฉิง มณฑลซานตง

คะแนน	ระดับเกรด
มากกว่า 960	A
820 – 959	B
600 – 849	C
น้อยกว่า 600	D

โดยการให้คะแนนนั้นจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เช่น ทะเลาะกับเพื่อนบ้านจะถูกหักไป 10 คะแนน บริจาคเงินให้กับองค์กรการกุศลจะได้รับคะแนนเพิ่มขึ้น 5 คะแนน การปล่อยข่าวลือในโลกออนไลน์จะถูกหักคะแนนมากถึง 50 คะแนน หรือการเมาแล้วขับจะถูกลดระดับเกรดลงเหลือขั้น B ทันที เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ทำการจัดเก็บคะแนนจะมีผู้ที่รับผิดชอบโดยตรง นั่นคือ ทีมผู้บริหาร โดยในหนึ่งทีมนั้นจะดูแลพื้นที่ทั้งหมดราว 300 ครัวเรือน และการเพิ่มหรือลดคะแนนนั้นจะต้องมีเอกสารที่รับรองโดยองค์กรภาครัฐเป็นองค์ประกอบอย่างเป็นรูปธรรมด้วย และเมื่อเวลาผ่านไปจึงพบว่าร้อยละ 90 ของประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองข้างต้นนั้นล้วนมีคะแนนอยู่ในระดับ A ทั้งสิ้น และประชากรที่มีคะแนนอยู่ในระดับ A จะถูกเรียกว่าเป็นพลเมืองดีเด่นที่ได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการได้ซื้อสินค้าราคาถูก การเข้าถึงสาธารณูปโภคราคาพิเศษ การได้เพิ่มช่องโทรทัศน์ฟรี การได้รับเชิญไปร่วมงานสังคมแบบพิเศษ (Exclusive) และการได้รับการยกย่องบนป้ายกระดานสาธารณะประจำเมือง พร้อมทั้งรายละเอียดในการได้คะแนน ในขณะที่ผู้ที่มีคะแนนต่ำจนอยู่ในบัญชีดำหรืออยู่ในระดับเกรด D นั้นจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษใด ๆ และอาจถูกจำกัดสิทธิด้วย เช่น ไม่ได้เลื่อนตำแหน่งในหน้าที่การงาน หรือไม่ได้ใช้บริการรถไฟความเร็วสูง เป็นต้น รวมถึงจะถูกประจานผ่านมาตรการทางสังคม เช่น การเผยแพร่ชื่อและรูปบนป้ายประกาศในพื้นที่กระดานสาธารณะ พร้อมทั้งรายละเอียดที่ถูกหักคะแนน หรือการได้รับการแจ้งเตือนบนโทรศัพท์มือถือว่ากลายเป็นบุคคลที่ไร้ความน่าเชื่อถือ เป็นต้น (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ, 2561)

นอกจากนี้ผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ระบบเครดิตสังคมยังพบต่อไปอีกว่า จากรายงานประจำปี พ.ศ.2561 ของศูนย์ข้อมูลเครดิตสาธารณะแห่งชาติ (National Public Credit Information Centre) ระบุว่าจำนวนผู้ประกอบการที่ถูกขึ้นบัญชีดำในปีที่แล้วมีจำนวนมากกว่า 3.59 ล้านราย และถูกห้ามเข้าร่วมกิจกรรม

ต่าง ๆ เช่น ห้ามเข้าร่วมการประมูลโครงการต่าง ๆ ห้ามเข้าลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ห้ามเข้าประมูลที่ดิน หรือห้ามออกหุ้นกู้ เป็นต้น ในทำนองเดียวกันพลเมืองประมาณ 17.46 ล้านคน ยังถูกตัดสินว่าไร้ความน่าเชื่อถือและถูกตัดสิทธิในการซื้อตั๋วโดยสารเครื่องบิน รวมถึงพลเมืองจำนวน 5.47 ล้านคน ได้ถูกจำกัดการซื้อตั๋วโดยสารรถไฟความเร็วสูง และจำนวน 6.15 ล้านคน ยังถูกห้ามไม่ให้โดยสารและเดินทางด้วยเครื่องบินอีกด้วย เนื่องจากพลเมืองดังกล่าวแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงลบในลักษณะต่าง ๆ เช่น ผิดนัดการชำระหนี้ การระดมทุนอย่างผิดกฎหมาย การโฆษณาหลอกลวง การกระทำผิดฐานเผยแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตลอดจนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นมีประวัติการก่อปัญหาในสถานที่หรือบริเวณต่าง ๆ การนั่งบนที่นั่งที่ถูกจองไว้แล้วบนรถไฟ ก่อความวุ่นวายในโรงพยาบาล ใช้ตั๋วที่หมดอายุ หรือสูบบุหรี่ในสถานที่ต้องห้าม เป็นต้น (ผู้จัดการออนไลน์, 2562; ทีม Reality Check, 2561)

4) ปัญหาและการตอบรับจากคนในสังคม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเกณฑ์คะแนนจากระบบเครดิตสังคมจะส่งผลต่อการใช้ชีวิตของประชาชนชาวจีนในทุกมิติ แต่การนำเอาระบบเครดิตสังคมมาใช้ก็ได้รับความร่วมมือจากประชาชนชาวจีนเป็นอย่างดี เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครดิตสังคมนั้นพบว่า ชาวจีนส่วนใหญ่ล้วนให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามข้อตกลงจากระบบดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยชาวจีนให้ความเห็นว่าแรงจูงใจหรือสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือหรือน่าไว้วางใจค่อนข้างคุ้มค่าต่อการปฏิบัติตามกรอบที่รัฐได้กำหนดเอาไว้ (Kristin Houser, 2562) ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ได้ทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนชาวจีนหลายภูมิภาค ระบุว่า อัตราการยอมรับระบบเครดิตทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงมาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้และการศึกษาสูง รวมถึงกลุ่มที่อยู่อาศัยในพื้นที่เมือง เนื่องจากมองว่าระบบดังกล่าวจะช่วยให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อและบริการทางธนาคารได้ดีขึ้น ทั้งนี้ยังมีความกังวลต่อการที่ภาครัฐจะเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวค่อนข้างน้อยอีกด้วย ด้วยเห็นว่ารัฐบาลมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทุกอย่างของประชากรชาวจีนได้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และระบบเครดิตสังคมก็ช่วยเสริมให้พลเมืองได้รับผลประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ, 2561) รวมถึงงานวิจัยของประเทศเยอรมนีที่ได้เผยแพร่ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบเครดิตสังคมไว้ว่า ร้อยละ 80 ของพลเมืองชาวจีนที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตนั้นมีมุมมองเชิงบวกต่อระบบดังกล่าวของรัฐบาลและภาคเอกชน เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและสร้างผลกระทบต่อการใช้ชีวิตให้แก่ประชาชนจนส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อถือซึ่งกันและกันมาอย่างต่อเนื่อง เช่น ปัญหานมผงเป็นพิษ (เหตุการณ์นี้ส่งผลให้เด็กทารกได้รับผลกระทบมากถึง 300,000 คน) หรือขบวนการต้มตุ๋นทางอินเทอร์เน็ตที่คุกคามประชาชน เป็นต้น ซึ่งการมีอยู่ของระบบเครดิตสังคมนั้นสามารถช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (ทีม Reality Check, 2561)

ด้วยเหตุนี้ พลเมืองชาวจีนส่วนใหญ่จึงเห็นว่า ระบบการใช้เครดิตสังคมส่งผลให้สังคมจีนนั้นมีภาพลักษณ์เชิงบวกและเป็นระบบระเบียบมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ผู้คนมีพฤติกรรมบนท้องถนนที่ดีและมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในเวลาที่ข้ามถนนนั้นคนขับรถยอมหยุดให้ผู้คนได้เดินข้ามไป เป็นต้น และจากผลลัพธ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นนักสังคมวิทยา Zhang Lifan ได้วิเคราะห์ไว้ว่า ระบบการใช้เครดิตทางสังคมได้ส่งผลให้ประชาชนแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ ตามกรอบที่รัฐได้กำหนดเอาไว้อย่างเคยชินหรือเป็นปกติวิสัย และเกิดความรู้สึกว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ได้แสดงออกมานั้นไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือส่วนรวม เนื่องจากได้รับผลตอบแทนที่ดี (Karoonp. Chetpayark, 2561)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การใช้ระบบเครดิตสังคมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือทางการเงิน การทำตามกฎหมาย และการปฏิบัติตนตามกรอบปรัชญาของรัฐบาลจีน โดยมีการจัดทำบัญชีแดง (รวบรวมรายชื่อของประชาชนตัวอย่าง/ดีเด่น) และบัญชีดำ (รวบรวมรายชื่อของประชาชนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์) ขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงกรอบบรรทัดฐานทางสังคมที่ประชาชนในประเทศควรประพฤติและไม่ควรประพฤติ หรือควรปฏิบัติตามและไม่ควรปฏิบัติตาม ซึ่งทำให้ตัวชี้วัดที่สำคัญของระบบเครดิตสังคมเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่เรียกว่า “ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness)” หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นคะแนนความน่าเชื่อถือทางสังคม (Social Credit Score) และทำให้ระบบดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ครอบคลุมทุกภาคส่วน ทั้งในภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2564)

2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้นำเอาระบบเครดิตสังคม (Social Credit System) มาใช้ในประเทศด้วยเช่นกัน เพียงแต่มีแนวคิดและหลักปฏิบัติที่แตกต่างกับระบบเครดิตสังคมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีการนำเอาระบบเทคโนโลยีอัจฉริยะและระบบการจดจำใบหน้า (Facial Recognition) เข้ามาใช้เป็นส่วนหนึ่งในระบบเช่นเดียวกับในจีน แต่อย่างไรก็ตามประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีวัตถุประสงค์ในการใช้งานระบบดังกล่าวที่แตกต่างไปจากจีนอย่างสิ้นเชิง ด้วยเห็นว่าการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ใช้ตรวจจับวิถีชีวิตในทุกมิติของพลเมืองนั้นถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงนำเอาคุณลักษณะบางประการที่เป็นประโยชน์ต่อการธำรงไว้ซึ่งความปลอดภัยของประชาชนมาปรับใช้ในบางระดับของสังคมเท่านั้น กล่าวคือ ส่วนใหญ่นำมาปรับใช้กับภาคธุรกิจหรือบริษัทเอกชนแทนการควบคุมโดยอำนาจของรัฐบาลอย่างเบ็ดเสร็จหรือเต็มรูปแบบ เฉกเช่นการใช้งานในประเทศสาธารณัฐประชาชนจีน เช่น บริษัทประกันชีวิตสามารถให้เบี้ยประกันเพิ่มเติมสำหรับลูกค้าที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อย่างสร้างสรรค์ ผ่านการสอดส่องพฤติกรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางที่ลูกค้าได้ให้ไว้ ในขณะเดียวกันบริษัทที่เรียกว่า PatronScan ยังคงมีรายชื่อของลูกค้าที่มี

พฤติกรรมไม่เหมาะสมที่จะเข้ามาใช้บริการอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร รวมไปถึงร้านอาหารและบาร์ที่สามารถใช้ข้อมูลชุดนี้เป็นข้อกำหนดเพื่อยกเว้นกลุ่มคนบางกลุ่มได้ (Tharadhol, 2562) เป็นต้น และเมื่อนำระบบเครดิตทางสังคมในรูปแบบดังกล่าวเข้ามาปรับใช้กับภาคธุรกิจเอกชนจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อกลุ่มเป้าหมายหรือลูกค้าที่ทางภาคธุรกิจไม่พึงประสงค์ที่จะให้เข้าใช้บริการ ด้วยผู้ที่ไม่พึงประสงค์จะถูกตัดสิทธิในการใช้บริการ ซึ่งข้อมูลชุดเหล่านั้นจะไปเอื้อผลประโยชน์ต่อให้ภาคธุรกิจสามารถควบคุมพฤติกรรมและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ตนเองไม่พึงประสงค์ได้

ยกตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน Uber หรือการให้บริการเรียกรถโดยสารสาธารณะผ่านช่องทางออนไลน์ (Mobile Application) เป็นธุรกิจที่ถูกพัฒนาขึ้นจากการบริการรถสาธารณะในรัฐซานฟรานซิสโกที่ยังคงทำได้ไม่ดีอย่างเพียงพอ จนส่งผลให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการใช้บริการรถสาธารณะที่น้อยลงอย่างต่อเนื่อง แอปพลิเคชัน Uber จึงเป็นหนึ่งในแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับเปลี่ยนวิธีการชำระเงินให้อยู่ในรูปแบบการตัดผ่านบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต เพื่อมุ่งสู่สังคมไร้เงินสด (Cashless) โดยเริ่มก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2552 และเริ่มทดลองใช้ครั้งแรกในรัฐนิวยอร์ก ในปี พ.ศ.2553 จากนั้นจึงเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการในเดือนพฤษภาคมภายในปีเดียวกัน และได้ขยายตัวออกไปยังเมืองและรัฐต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างเป็นวงกว้าง (Tharadhol, 2562) นอกจากนี้ ใน Uber ยังมีการนำเอาระบบเครดิตสังคมมาปรับใช้ควบคู่ไปกับสังคมไร้เงินสดอีกด้วย ซึ่งจากระบบดังกล่าวได้ส่งผลให้ Uber สามารถปฏิเสธผู้ใช้บริการบางรายไม่ให้เข้ามาใช้บริการกับตนเอง หรือถูกกีดกันไม่ให้เดินทางด้วย Uber ได้ จากการที่มีคะแนนพฤติกรรมที่อยู่ในระดับต่ำ และจากผลลัพธ์ดังกล่าวจะช่วยให้บุคคลที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ผู้กระทำผิดทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย หรือแม้แต่ผู้ที่ต้องการก่ออาชญากรรมก็จะลดลงตามไปด้วย เนื่องจากหากกระทำผิดไม่ว่าในลักษณะใดก็ตามจะถูกลดคะแนนลง และถูกจำกัดสิทธิไม่ให้เดินทางด้วยบริการสาธารณะ ตลอดจนได้รับบทลงโทษตามกฎหมายอีกด้วย

และในปี พ.ศ.2560 ประธานาธิบดีได้มีการลงนามในรัฐบัญญัติให้มีการบันทึกข้อมูลผ่านระบบการจดจำใบหน้าของผู้โดยสารที่มาจากต่างประเทศทุกคนที่เดินทางผ่านสนามบินหลักจำนวน 20 แห่งในประเทศให้แล้วเสร็จก่อนปี พ.ศ.2564 เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในมิติด้านความปลอดภัยในชีวิตในแง่ของกระบวนการศาลและความยุติธรรมในลักษณะของการติดตามหาผู้กระทำผิด คนร้าย หรือผู้ต้องหาที่อยู่ระหว่างการหลบหนี เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมด้วยระบบ ดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกรณีของการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้กับสหรัฐอเมริกานั้นจะถูกปรับใช้ร่วมกับระบบการรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ เพื่อป้องกันอาชญากรรมและการทุจริตตามกฎหมาย รวมถึงความต้องการในการสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชนด้วย เนื่องด้วยระบบการติดตามบุคคลจากเทคโนโลยีและนวัตกรรม

การตรวจจับใบหน้านั้นสามารถใช้ในการยืนยันตัวตนได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ยังสามารถติดตามข้อมูลได้จากสถานที่หรือบริเวณต่าง ๆ ที่บุคคลแต่ละคนไป และการใช้เงินตัดผ่านบัตรเครดิตหรือการอายัดการเข้าถึงบัญชีธนาคารอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การนำเอาระบบเครดิตสังคมเพื่อการควบคุมสังคมในลักษณะของการให้คะแนนประชาชนทุกคนผ่านการประเมินพฤติกรรมในทุกมิติที่บุคคลหนึ่ง ๆ ได้แสดงออกมาตามแนวคิดของรพีพัฒน์ อิงคสิทธิ (2560) มาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นอาจยังไม่ตอบโจทย์เทียบเท่ากับการนำมาใช้งานประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่ของอเมริกาให้ความสำคัญและกังวลในเรื่องของความเป็นส่วนตัว รวมถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเองเป็นอย่างมาก ในขณะที่ประชาชนชาวจีนมองข้ามข้อกังวลนั้นไปและสามารถให้ความร่วมมือแก่รัฐบาลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแรงจูงใจของการใช้ระบบเครดิตสังคมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นมีความคุ้มค่าและเหมาะสมอย่างเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนชาวจีน

2.3 ประเทศแคนาดา

การนำเอาระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศแคนาดานั้นอาจจะไม่ได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนมากนักหากเทียบกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้วยประเทศแคนาดาได้นำเอาระบบเครดิตสังคมมาปรับใช้ในมิติของการพัฒนาพลเมืองให้มีองค์ความรู้และพฤติกรรมเป็นไปตามกรอบแนวคิดและข้อกำหนดของประเทศผ่านการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองหรือความเป็นชาวแคนาดา ซึ่งงานวิจัยของ Laura Edgar (2554) ได้กล่าวเอาไว้ว่า ระบบการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดาปรากฏในลักษณะของการผสมผสาน ซึ่งมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมทุกระดับ/ภาคส่วน รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมอีกด้วย (ครอบคลุมการมีส่วนรวมทุกรูปแบบ ทั้งในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม) โดยจากการศึกษาพบว่า การศึกษาเพื่อเรียนรู้และขัดเกลาความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดานั้นประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ประการ ได้แก่ (1) การทำความเข้าใจเรื่องสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และ (2) การทำความเข้าใจเรื่องบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ซึ่งองค์ประกอบข้างต้นนั้นครอบคลุมประเด็นสำคัญต่าง ๆ หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน การปกป้อง คุ้มครอง และรักษาสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การเคารพกฎหมาย และการมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการมีความพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงการให้ความร่วมมือกับภาครัฐ (เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะลูกขุนในชั้นศาล เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม รากฐานแนวคิดดังกล่าวนั้นมาจากการที่พลเมืองในประเทศไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางสังคมมากเท่าที่ควร โดยจะเห็นได้จากข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ของพลเมืองในประเทศที่พบว่า มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งและลงคะแนนเสียงแค่เพียงร้อยละ 60 เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางสังคมของชาวแคนาดานั้นยังคงเป็นไปอย่างไม่ครอบคลุม (จินตนา ศรีนุกูล,2557)

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมและสนับสนุนให้พลเมืองในประเทศได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดาและเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมอย่างจริงจัง รวมถึงในประเด็นอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ เช่น การตระหนักถึงกฎหมาย และการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคม ผ่านการสร้างเสริมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่นักเรียน รวมทั้งต้องมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องด้วย เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาวแคนาดา โดยต้องมีการวางรากฐานทางความคิดและขัดเกลาตั้งแต่พลเมืองแคนาดายังคงเป็นเยาวชน เพื่อให้ระบบการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดาเกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งกฎเกณฑ์ รูปแบบ และข้อกำหนดหลักที่รัฐบาลใช้ในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวนั้นมีดังนี้ (จินตนา ศรีนุกูล, 2557)

(1) การจัดโครงการ Apathy is Boring เพื่อประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนและการบริหารจัดการของภาครัฐเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยประเทศแคนาดามีการเปิดโอกาสให้เยาวชนมีการหารือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผ่านการใช้ศิลปะและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในลักษณะ 3 ประการ ประการแรกคือ การประชาสัมพันธ์และรณรงค์เชิญชวนให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ ที่มุ่งหวังเอาไว้ผ่านเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้น รวมถึงใช้วิธีการอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลกับกลุ่มเป้าหมาย ประการต่อมาคือ การนำนักดนตรีหรือศิลปินมาช่วยในการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ และสุดท้ายคือ การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ในรูปแบบพื้นฐาน/ทั่วไป เช่น การติดป้าย หรือการโฆษณาบนสื่อต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งโครงการดังกล่าวก็ได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้ออกมามีส่วนร่วมและใช้สิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้น

(2) การส่งเสริมให้โรงเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคมและองค์ความรู้เพื่อความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดาในโรงเรียนและสถาบันการศึกษา ซึ่งในเมืองออนตาริโอ (Ontario) ของประเทศแคนาดานั้นได้มีการบรรจุหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในหลักสูตรดังกล่าวให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาได้ศึกษาด้วย โดยมุ่งให้นักเรียนนั้นเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนของตนเองก่อนจบการศึกษา ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้ขัดเกลาเกี่ยวกับกระบวนการคิดและวิเคราะห์ร่วมไปกับคนในชุมชนของตนเอง อันเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในหลักสูตรนั้นได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ 3 ประการ ประการแรกคือ ประชาชนต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด โครงสร้าง และกระบวนการที่เกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ประการต่อมาคือ ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของความเป็นพลเมือง (Purposeful Citizenship) และรับรู้และรับทราบเกี่ยวกับ

บทบาทหน้าที่ของตนเอง ทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนรู้ว่าบทบาทของตนเองคืออะไร เป็นอย่างไร และมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร และประการสุดท้ายคือ เมื่อศึกษาแล้วจะต้องมีความเป็นพลเมืองที่สามารถมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้และทักษะที่ได้รับมาใช้ในการปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อีกด้วย ทั้งนี้อาจมีการลงพื้นที่เข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจในพื้นที่ที่เยาวชนอาศัยอยู่จริง เพื่อสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างเข้มข้นและเกิดประสิทธิผลว่า ความเป็นพลเมืองประเทศแคนาดานั้นควรมีคุณลักษณะอย่างไร

(3) การจัดการศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองให้กับผู้ที่อพยพเข้ามาในประเทศแคนาดา เพื่อให้พลเมืองที่มาจากต่างพื้นที่มีคุณลักษณะและอุปนิสัยเหมือนกับชาวแคนาดา รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศแคนาดายังไม่มีบรรจุประเด็นดังกล่าวไว้ในแผนงานและยุทธศาสตร์ระดับประเทศ ด้วยมีการนำร่องและทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว ผ่านหลักสูตรความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดาที่ได้พัฒนาขึ้น โดยให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดา ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ ประการแรกคือ การมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำ และเป็นผู้ตาม ประการต่อมาคือ การรับรู้ว่าตนเองมีบทบาทอย่างไรและมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร และ ประการสุดท้ายคือ จะกลายเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างไร นอกจากนี้รัฐบาลกลางยังได้สร้างระบบการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสามัญสำนึกและความเป็นพลเมืองของประเทศแคนาดา โดยจัดทำในรูปแบบของคู่มือที่เรียกว่า Discovery Canada Study Guide และนำเอาคู่มือดังกล่าวไปกระจายและเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในบทบาทของตนเอง รวมถึงให้ผู้ที่อพยพเข้ามาใหม่ได้รับการขัดเกลาและปลูกฝังเพื่อเป็นชาวแคนาดาโดยสมบูรณ์

โดยสามารถสรุปได้ว่า การนำเอาระบบเครดิตสังคม (Social Credit System) มาปรับใช้ในแต่ละประเทศนั้นล้วนมีความแตกต่างกัน ด้วยมีจุดประสงค์ของการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน โดยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นมุ่งใช้ระบบดังกล่าวเพื่อจัดระเบียบประชาชนทั้งประเทศโดยควบคุมอย่างเบ็ดเสร็จ ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกานำเอาเครดิตสังคมมาใช้เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยของประชาชนในประเทศควบคู่ไปกับการปรับใช้ในภาคธุรกิจหรือบริษัทเอกชนเป็นหลัก เนื่องจากต้องการที่จะสร้างสังคมที่ปลอดภัยและมีความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกันผ่านคะแนนเครดิตสังคมที่ปรากฏให้เห็นในระบบฐานข้อมูล ในขณะที่ประเทศแคนาดานำมาใช้เพื่อพัฒนาให้พลเมืองปฏิบัติและมีพฤติกรรมตามแบบแผนตามที่รัฐบาลได้จัดวางและกำหนดเอาไว้ โดยเฉพาะการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดานำเอากลไกระบบเครดิตสังคมมาปรับใช้เพื่อส่งเสริมกระตุ้น และจูงใจให้ประชาชนมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางเชิงบวกในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างจากระบบเครดิตสังคมในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างสิ้นเชิง

จากที่กล่าวไปทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่า ข้อมูลและบทเรียนเรื่องการใช้เครดิตสังคมจากต่างประเทศทั้งในเรื่องของแนวคิด กระบวนการพัฒนา รูปแบบ วิธีการเก็บข้อมูลพฤติกรรม การกำหนดเกณฑ์คะแนน การให้ผลประโยชน์ และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครดิตสังคมสามารถส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ ซึ่งในส่วนของผลกระทบเชิงบวกนั้นสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาต่อยอดเพื่อจัดทำแผนการขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคม (Social Credit) เพื่อส่งเสริมคุณธรรมเชิงพฤติกรรม โดยมุ่งเน้นแนวทางการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก (Positive Motivation) ในประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้จะต้องมีการตระหนักถึงการปรับใช้บนพื้นฐานบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทยด้วย เพื่อให้การปรับใช้กลไกระบบเครดิตสังคมในประเทศไทยมีรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมและก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่ตามมาต่อประชาชนน้อยที่สุด นอกจากนี้ เป้าหมายหลักของการใช้ระบบเครดิตสังคมควรที่จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างสังคมที่สมาชิกอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขภายใต้บรรทัดฐานเดียวกัน เพื่อที่จะนำมาพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการใช้เครดิตทางสังคมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยให้มีการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยแท้จริง พร้อมแนวทางปฏิบัติในการนำเครดิตสังคมมาใช้ในระดับครอบครัว ชุมชน และองค์กร

ทั้งนี้ยังควรที่จะมีการศึกษาถึงแนวทางการปรับใช้เครดิตสังคมในบริบทประเทศไทยด้วย เนื่องจากจะช่วยให้การจัดทำแผนการขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคม (Social Credit) มาใช้ในประเทศไทยเป็นไปอย่างครอบคลุมและสอดรับกับบริบทของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยได้มากยิ่งขึ้น

3. ตัวอย่างการใช้เครดิตสังคม (Social Credit) ในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีชุมชนหรือองค์กรที่มีการนำเครดิตสังคมมาใช้อยู่บ้าง แต่อาจใช้ชื่อระบบที่แตกต่างกันออกไปเพื่อความเหมาะสมของแต่ละชุมชนหรือองค์กรนั้น ๆ ซึ่ง ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ และคณะ (2564) ได้มีการศึกษา รวบรวม และสรุปผลการดำเนินการระบบเครดิตสังคมของชุมชนและองค์กรในประเทศไทยไว้หลายแห่ง ซึ่งมีชุมชนที่น่าสนใจและมีการดำเนินการที่ตรงกับคำนิยามระบบเครดิตสังคม ดังนี้

3.1 ธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ถือเป็นต้นแบบสำคัญของชุมชนที่มีธนาคารชุมชน หรือสถาบันการเงินชุมชนที่เอาไว้ช่วยเหลือและจุนเจือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง ซึ่งสามารถช่วยให้ชาวบ้านลดปัญหาหนี้นอกระบบ และมีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำที่สามารถนำไปประกอบอาชีพหรือนำไปใช้จ่ายยามจำเป็นได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้ความดีของตนเองมาเป็นหลักในการค้ำประกันเงินกู้ได้ (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563)

โดยตำบลหนองสาหร่ายมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 27 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรประมาณ 3,600 คน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การปลูกอ้อย ข้าวโพด หรือผักต่าง ๆ เป็นต้น และบางส่วนอาจมีการเลี้ยงสัตว์ หรือประกอบอาชีพอิสระและรับจ้างทั่วไปด้วย นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ อีกด้วย เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มการทำนา กลุ่มการปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มฌาปนกิจ รวมถึงการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการด้วย เป็นต้น (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563)

และประธานสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้กล่าวเอาไว้ว่า จากการสำรวจข้อมูลในตำบลของตนเองเพื่อนำมาจัดทำแผนแม่บทชุมชนในปี พ.ศ.2545 นั้นพบว่า ชาวบ้านในตำบลหนองสาหร่ายมีรายได้รวมกันประมาณปีละ 76 ล้านบาท และมีรายจ่ายรวมกันประมาณปีละ 72 ล้านบาท แต่กลับมีหนี้สินรวมกันสูงกว่า 86 ล้านบาท และต้องจ่ายดอกเบี้ยปีละไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท จนทำให้เกิดแนวคิดใหม่ที่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านหนี้สินที่เกิดขึ้นในชุมชน ผ่านการรวบรวมและสะสมเงินออมของคนทั้งตำบลร่วมกันเพื่อนำมาใช้เป็นแหล่งเงินทุนของตำบล จากนั้นจึงนำไปสู่การจัดตั้ง “สถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย” ขึ้นมาอย่างเป็นทางการ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นจากพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญคือ (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563)

“ตำบลเรามีประชากรประมาณ 3,000 กว่าคน หากเราออมเงินรวมกันวันละ 3 บาทหรือประมาณเดือนละ 100 บาท ก็จะสามารถปลดหนี้ได้ภายใน 20 ปี และจากแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้ผู้นำชุมชนได้นำเอา

แนวคิดนี้มาใช้ในการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนฯ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดการออมเงินได้ตลอดทั้งเดือนหรือทุกเวลา” (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563)

การจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้มีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ เช่น ในปี พ.ศ.2548 จะดำเนินการจัดประชุมกรรมการกองทุนหมู่บ้านในทุกหมู่บ้านเพื่อรวมกองทุนหมู่บ้านให้กลายเป็นสถาบันการเงินฯ โดยมีการประชุมร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ให้มีการพัฒนาการกองทุนฯ ร่วมกับอำเภอพนมทวน เพื่อทำความเข้าใจและเตรียมขั้นตอนในการจัดตั้งสถาบันการเงินฯ อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งยังมีการประชุมร่วมกับ อบต.หนองสาหร่าย และตัวแทนจากกลุ่มองค์กรทุกกลุ่มในตำบลอีกด้วย เพื่อให้ผู้คนในชุมชนทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการทำประชาคมและลงมติในการเข้าร่วมจัดตั้งสถาบันทางการเงินฯ รวมถึงจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการ (เช่น ผู้จัดการ ผู้ช่วย ฝ่ายการเงิน ฝ่ายสินเชื่อ ฝ่ายบัญชี และฝ่ายตรวจสอบ เป็นต้น) จากนั้นจึงเริ่มดำเนินการเปิดสถาบันการเงินฯ ในเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ.2549 ทำให้นับแต่นั้นมา ธนาคารความดีก็อยู่ในรูปแบบของสถาบันทางการเงินที่มีกระบวนการทางการเงินในรูปแบบเช่นเดียวกับธนาคารทั่วไป และเปิดให้ชาวบ้านในพื้นที่สามารถนำเงินมาฝากได้ตั้งแต่วันจันทร์จนถึงวันศุกร์ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนั้นตั้งอยู่บนรากฐานแนวคิดที่ว่า “เราแจกกระปุกออมสินให้สมาชิกทุกคนเพื่อเอาไว้ออมเงิน โดยมีหลักคิดที่ว่าไม่ต้องออมเงินจากรายได้ แต่ให้ออมจากรายจ่าย กล่าวคือ ต้องลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง เมื่อมีเงินเหลือนั้นก็จะสามารถนำเงินส่วนดังกล่าวมาใช้เก็บออมได้ อย่างน้อยเดือนละ 100 บาท นอกจากนี้เมื่อสถาบันทางการเงินฯ มีเงินออมในจำนวนที่ค่อนข้างมากแล้วนั้นก็จะสามารถนำเอาเงินดังกล่าวมาเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพ หรือนำไปใช้จ่ายที่จำเป็นได้ต่อไปได้ ทั้งนี้เมื่อสถาบันทางการเงินฯ มีผลกำไรก็จะนำมาช่วยเหลือสมาชิกหรือพัฒนาชุมชนต่อไป” (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่ายจะเปิดดำเนินการแล้ว และสามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนทางด้านการเงินให้แก่ชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง แต่เมื่อพบปะพูดคุยและสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนกลับสะท้อนออกมาให้เห็นว่า “ชีวิตยังไม่มีความสุข” และทำให้ประธานชุมชนฉุกคิดและนำไปคิดต่อว่า “ต้องทำอย่างไรชาวบ้านจึงจะมีความสุข” ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การถอดบทเรียนและทบทวนชุมชนร่วมกันในตำบล ผ่านวงแลกเปลี่ยนของการจัดเวที ทั้งกลุ่มผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำองค์กร กลุ่มเด็กและเยาวชน และตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ และเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยในการจัดการตนเองได้คือ “แผนแม่บทชุมชน” โดยค้นพบว่า มีปัจจัยความดีอย่างน้อย 9 ประการ ที่จะทำให้ทุกคนในตำบลมีความสุข นั่นคือ (1) การมีผู้นำและผู้ตามที่ดี (2) การมีสุขภาพที่ดี (3) การมีอาชีพที่ดี (4) การมีกลุ่มองค์กรที่ดี (5) การมีครอบครัวที่ดี (6) การเรียนรู้ดี (7) การมีสวัสดิการที่ดี (8) การมีสามัคคีดี และ (9) การมีสัจจะดี ซึ่งจากคุณลักษณะของความดีดังกล่าวนั้นจึงนำไปต่อยอดและพัฒนาแนวคิดดังกล่าวให้อยู่ในรูปแบบของ

“ธนาคารความดี” ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ.2549-2550 และแปลงแนวคิดสู่แนวปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมโดยการคิดเกณฑ์ชี้วัดความดีในแต่ละข้อว่าจะต้องเป็นอย่างไร โดยอยู่ในรูปแบบของธรรมนูญตำบล 22 ความดี 63 ตัวชี้วัด พร้อมทั้งเกณฑ์ประเมินต่าง ๆ ที่ออกแบบมาจากความต้องการของชุมชน และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญ คือ การให้สมาชิกสถาบันการเงินฯ ทุกคนนั้นจดบันทึกความดีของตนเอง และนำมารายงานในที่ประชุมหมู่บ้านในทุก ๆ เดือน เพื่อให้ที่ประชุมรับรอง และเมื่อที่ประชุมหมู่บ้านรับรองเรียบร้อยแล้วนั้น จะถูกนำส่งไปยังที่ประชุมระดับตำบล (สภาองค์กรชุมชนตำบล) เพื่อรับรองและบันทึกไว้ในธนาคารความดี ซึ่งความดีของสมาชิกที่ผ่านการรับรองแล้วจะสามารถนำไปใช้แทนหลักทรัพย์เพื่อค้ำประกันเงินกู้ของตนเองจากสถาบันฯ ได้ อย่างไรก็ตาม หากสมาชิกต้องการที่จะกู้เงินจากกลุ่มหรือสถาบันทางการเงินฯ ในกรณีที่เป็นเพียงสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์หรือสถาบันการเงินชุมชนทั่วไป จะต้องมีสมาชิกคนอื่นมาช่วยในการค้ำประกัน หรือใช้หลักทรัพย์ต่าง ๆ ค้ำประกัน (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563)

นอกจากนี้ ธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่ายในปัจจุบันยังได้กำหนดให้มีคุณลักษณะของความดีเพิ่มขึ้นเป็น 23 ประการ 67 ตัวชี้วัด จากเดิมที่มีเพียงแค่ 9 ประการ นั่นคือ (10) การเรียนรู้ดี (11) มีความกตัญญูดี (12) การปฏิบัติตามระเบียบกฎหมาย (13) การประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี (14) การประหยัดและพอเพียง (15) การเก็บออมดี (16) การนิยมใช้ของไทย (17) การมีวิถีชีวิตตามหลักประชาธิปไตย (18) การมีวินัยดี (19) การตรงต่อเวลา (20) การละเว้นสิ่งเสพติดและอบายมุข (21) การมีมารยาทและวัฒนธรรมไทย (22) การมีส่วนร่วมดี และ (23) การอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดี โดยสำหรับความดีทั้ง 23 ประการนั้น ยังได้กำหนดเกณฑ์หรือตัวชี้วัดในแต่ละข้อเพื่อใช้ในการประเมินว่าสมาชิกรายใดผ่านเกณฑ์หรือไม่อีกด้วย (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563) ซึ่งทางศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) (2562) ได้ชี้ให้เห็นถึงการประเมิน และเกณฑ์/ตัวชี้วัดความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่ายดังนี้

ตาราง 3 เกณฑ์/ตัวชี้วัด และการประเมินความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย

ลำดับ	ความดีในชุมชน	เกณฑ์และตัวชี้วัด	การประเมิน
1	ผู้นำดี/ผู้ตามดี - ผู้นำโดยตำแหน่ง - ผู้ตามโดยตำแหน่ง	คิดดี พูดดี ทำดี เป็นประโยชน์โดยรวมต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ	ได้รับการรับรองหรือใบประกาศเกียรติบัตร
		ซื่อสัตย์ มุ่งมั่น ตั้งใจจริง ทำงานโปร่งใส	ประเมินโดยประชาชนปีละ 1 ครั้ง
		เสียสละ กล้าคิด กล้านำ กล้าตัดสินใจ รับผิดชอบ	คนในชุมชนเป็นผู้ประเมิน
2	สุขภาพดี	ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง	มีการป้องกัน ควบคุมโรค/เจ็บป่วยดูแลอย่างดี - รพ.สต.
		จิตใจผ่องใสไม่เป็นโรคเครียด โรคซึมเศร้า	มีการดูแลสุขภาพร่างกายตามช่วงวัยอายุ - รพ.สต.
		ร่างกายไม่มีกลิ่นเหม็น	คนในชุมชนเป็นผู้ประเมิน
		เครื่องแต่งกายสะอาด	
		บ้านเรือนสะอาดเรียบร้อย ทั้งภายในและภายนอกบริเวณบ้าน	ตามเกณฑ์บ้านน่าอยู่ - อสม. รพ.สต.
		ช่วยทำความสะอาดในหมู่บ้านอย่างน้อย 6 ครั้งต่อปี	
		การบริโภคอาหาร	น้ำหนักตามเกณฑ์ อายุวัดส่วนสูง - อสม. รพ.สต.
		การออกกำลังกายสม่ำเสมอ ทั้งต่อเนื่อง 30 นาที และสะสม	
3	อาชีพดี	อาชีพสุจริต	ไม่ผิดกฎหมาย – ตำรวจ
		มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว	ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. 23,000 บาทต่อปี
		ไม่มีคนว่างงาน	องค์การการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่ายเป็นผู้ประเมิน
4	กลุ่มองค์กรดี	มีการรวมกลุ่มกันทำงานและสามารถแก้ไขปัญหาได้	
		มีโครงสร้างการบริหารและมีคณะกรรมการ	
		มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน	ประเมินโดยสภาผู้นำองค์กรชุมชนตำบล
		ผ่านการยอมรับของชุมชน	สภาองค์กรชุมชนรับรองสถานภาพ

ลำดับ	ความดีในชุมชน	เกณฑ์และตัวชี้วัด	การประเมิน
5	สวัสดิการดี (ดูการมี/เข้าร่วมของผู้นำ ประชาชน กลุ่มองค์กรหมู่บ้าน)	มีกองทุนสวัสดิการของชุมชน	
		จัดสวัสดิการโดยชุมชนเป็นแกนหลัก	
		ครอบคลุมทุกคน ครบวงจรชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย	
		เท่าเทียม/เสมอภาคกัน	กองทุนสวัสดิการเป็นผู้ประเมิน
6	ครอบครัวดี (ครอบครัวอบอุ่น)	ไม่มีการทะเลาะ/เฆี่ยนตี	ชุมชนบ้านข้างเคียงเป็นผู้ประเมิน
		ทำกิจกรรมร่วมกัน อย่างน้อย อาทิตย์ละ 1 ครั้ง	
		รับประทานอาหารพร้อมกัน อาทิตย์ละ 3 มื้อ	
		ช่วยกันทำงาน	
7	สามัคคีดี	ไม่มีการทะเลาะวิวาทในชุมชน	
		ร่วมมือกันทำงานส่วนรวมเสร็จตามเวลาที่กำหนด	
8	จิตใจดี	มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	บริจาคให้วัด โรงเรียน ชุมชน สาธารณะ
		มีเมตตา กรุณา มุฑิตา อุเบกขา	
9	มีสัจจะ	ซื่อตรง	เมื่อยืมเงิน/กู้เงิน มีการชำระคืนตามกำหนดเวลา
10	เรียนรู้ดี	ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป ร้อยละ 90 อ่านและเขียนภาษาไทยได้	ผู้นำเป็นผู้ประเมิน
		มีเรื่องเรียนรู้ในชุมชนอย่างน้อย 2 เรื่อง	ชุมชน กลุ่มโรงเรียนเป็นผู้ประเมิน
		มีการเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นสอนในโรงเรียนอย่างน้อยที่ละ 1 หลักสูตร	
11	มีความกตัญญูดี	เลี้ยงดูเอาใจใส่พ่อแม่	สอบถามคนข้างบ้านอย่างน้อย 2 บ้าน
		ดูแล เชื่อฟัง เคารพ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า นา อา	
12	ปฏิบัติตามระเบียบ/กฎหมาย	ไม่ทำผิดกฎหมาย	ดูข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ
		ปฏิบัติตามระเบียบของหมู่บ้าน/ตำบล	ดูข้อมูลจากหมู่บ้าน
		ระเบียบกลุ่มองค์กร	

ลำดับ	ความดีในชุมชน	เกณฑ์และตัวชี้วัด	การประเมิน
13	ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี	ถือศีล 5 ข้อ ภายในระยะเวลา 1 เดือนจะต้องละเมิดไม่เกิน 3 ข้อ	
		ตักบาตร/ทำบุญอย่างน้อย 12 ครั้งต่อปี	
14	ประหยัด/อยู่แบบพอเพียง	ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	จดบันทึกรายจ่ายแล้วลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลงได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5
		ใช้น้ำและไฟอย่างประหยัด	ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้าลดลง
15	การเก็บออมดี	มีการออมเงินฝากไว้กับกลุ่มออมทรัพย์เป็นประจำ อย่างน้อย 20 บาทต่อเดือน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของครอบครัวในตำบลหนองสาหร่าย	
		มีการออมเงินฝากไว้กับสถาบันการเงินชุมชนฯ เป็นประจำอย่างน้อย 100 บาทต่อเดือน	องค์กรการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่ายเป็นผู้ประเมิน
16	นิยมใช้ของไทย	ร้องเพลงชาติไทย/ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติไทย	ทุกครั้งยกเว้นมีภารกิจ
		ใช้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์ที่เคยใช้อย่างน้อยร้อยละ 50 ต่อครัวเรือน	
17	มีวิถีชีวิตตามหลักประชาธิปไตย	ยอมรับและปฏิบัติตามเสียงข้างมาก	
		เคารพและปฏิบัติตามมติตามมติที่ประชุม	ประชาคมเป็นผู้ประเมิน
		การใช้สิทธิ์ออกเสียงในการเลือกตั้งทุกระดับ	
18	มีวินัยดี	ปฏิบัติตามลำดับก่อน-หลัง (เข้าคิว) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	
		ปฏิบัติตามกฎจราจร (คาดเข็มขัด - ใส่หมวกนิรภัย) ไม่เคยถูกจับกุม	
19	ตรงเวลา	การเข้าประชุม/นัดหมาย	ลงเวลาที่ประชุม
		การมาทำงาน	ลงเวลาที่ทำงาน/โรงเรียน

ลำดับ	ความดีในชุมชน	เกณฑ์และตัวชี้วัด	การประเมิน
20	การละเว้นสิ่งเสพติดและอบายมุข	ไม่เสพยาเสพติด เช่น ยาบ้า ยาเคยาอี หรือเฮโรอีน เป็นต้น	
		ไม่สูบบุหรี่ในที่สาธารณะ	
		ไม่ดื่มสุรา	ในเวลาทำงานและเวลาขับรถ
		ไม่เล่นการพนัน เช่น ไพ่ ไฮโล กำถั่ว หรือหวยเถื่อน เป็นต้น	
21	มีมารยาทและวัฒนธรรมไทยที่ดี	การไหว้	
		การเคารพผู้อาวุโส	
		การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีไทยในวันต่าง ๆ	อย่างน้อย 5 ครั้งต่อปี
22	การมีส่วนร่วมดี	เข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน อย่างน้อยปีละ 8 ครั้ง	
		เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างน้อยปีละ 12 ครั้ง	
23	สิ่งแวดล้อมดี	ลดการใช้สารเคมี	กลุ่มเกษตรกรทำนาปลอดภัยเป็นผู้ประเมิน
		ทำนาไม่เผาฟาง	
		คัดแยกขยะ	
		ปลูกผักไว้กินเอง	

โดยสมาชิกคนใดที่มีคุณลักษณะความดีในชุมชนตั้งแต่ 4 ข้อ ขึ้นไป และผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้รวมกันแล้ว 11 ข้อขึ้นไปก็จะสามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันทางการเงินฯ ได้ไม่เกิน 20,000 บาท ต่อมาถ้าสามารถสะสมความดีได้ตั้งแต่ 9 ข้อขึ้นไป จะสามารถกู้เงินได้เพิ่มขึ้นหรือกู้เงินได้ไม่เกิน 40,000 บาท และหากมีความดีตั้งแต่ 11 ข้อขึ้นไปก็จะสามารถกู้เงินได้สูงถึง 60,000 บาท โดยที่ไม่ต้องใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลมาค้ำประกัน นอกจากนี้ หากสมาชิกรายใดที่มีคุณลักษณะความดีในชุมชนครอบคลุมทั้ง 23 ข้อ และผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดรวมแล้ว 67 ข้อ ยังสามารถนำเอาหลักทรัพย์มาใช้ในการค้ำประกันและสามารถกู้เงินได้สูงสุดถึง 300,000 บาท และเมื่อนำเอาความดีมาใช้ในการค้ำประกันก็จะเสียดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 7 บาทต่อปีเท่านั้น ทั้งนี้ในกรณีดังกล่าวหากบุคคลนั้น ๆ กู้เงินไม่เกิน 20,000 บาท ยังไม่ต้องเสียดอกเบี้ยอีกด้วย และสำหรับบุคคลใดที่กู้ยืมเงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพนั้นจะเสียดอกเบี้ยร้อยละ 9 บาทต่อปี และสามารถชำระเงินคืนในระยะเวลาตั้งแต่ 1 จนถึง 8 ปี (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563) ทั้งนี้ในส่วนของความต้องการในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะต้องมีการแจ้งความจำนงสำหรับผู้ที่ต้องการกู้เงินผ่านการประชุมประชาคมหมู่บ้านประจำเดือน และต้องผ่านการประเมินผลจากสภาผู้นำองค์กรชุมชนทั้ง 9 หมู่บ้านก่อน รวมถึงต้องผ่านหลักเกณฑ์การพิจารณาความดีที่ได้กำหนดไว้ด้วย เช่น การเป็นสมาชิกของสถาบันการเงิน

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน มีการออมประจำเดือน หรือมีการจดบัญชีรับ-ร่ายในครัวเรือน เป็นต้น พร้อมทั้งยังมีการส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจ พลัง หรือกลยุทธ์เชิงบวกในการดูแล กำกับ และติดตามผู้คนในชุมชนที่แสดงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ รวมถึงเพิ่มทางเลือกต่าง ๆ สำหรับช่วยแก้ไขปัญหาด้วย เพื่อกระตุ้นให้คนกลุ่มดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมและปฏิบัติตนตามแนวทางของธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่ายมากขึ้น เช่น คนในชุมชนบางส่วนมีการชำระเงินล่าช้า ทางคณะกรรมการฯ จะเรียกเข้ามาพูดคุยหรือเข้าไปดูแลความเป็นอยู่ รวมถึงติดตามและให้กำลังใจ เพื่อช่วยปรับโครงสร้างหนี้ใหม่ หรือการส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความชำนาญของคนในชุมชน เป็นต้น (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2562)

และการที่สถาบันการเงินชุมชนและธนาคารในรูปแบบของธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่ายสามารถใช้ความดีมาทำธุรกรรมและค้ำประกันเงินกู้ได้นั้น มีรากฐานแนวคิดมาจาก “ความดีต้องกินได้” โดยเชื่อมโยงกับเกณฑ์ความดีในชุมชนทั้ง 23 ข้อ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถฝากและสะสมความดีสะสมเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ซึ่งนับเป็นรากฐานแนวคิดที่นำมาสู่การพัฒนาเครื่องมือเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้คนในชุมชนอยู่ดีมีสุขได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2562)

และนอกจากสิทธิประโยชน์ในรูปแบบของการให้กู้เงินที่มีดอกเบี้ยต่ำแล้วนั้น ผู้ที่มีความดีอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้ยังสามารถแปลงความดีเป็นที่ดินสำหรับใช้ทำมาหากินหรือการประกอบอาชีพในกรณีที่สมาชิกรายใดได้รับความเดือดร้อนและไม่มีที่ดินเป็นของตนเองได้อีกด้วย โดยสถาบันทางการเงินจะนำที่ดินสาธารณะในตำบลมาให้สมาชิกได้ประกอบอาชีพ เช่น ในหมู่ที่ 4 มีที่ดินสาธารณะจำนวน 8 ไร่ สถาบันฯ ก็จะนำมาแบ่งให้สมาชิกที่ขาดแคลนที่ดินทำกินจำนวน 4 ครอบครัว ครอบครัวละ 2 ไร่ โดยที่ไม่จำเป็นต้องเสียค่าเช่า แต่สมาชิกที่ได้รับสิทธิประโยชน์ดังกล่าวจะต้องมีการทำและสะสมความดีในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลืองานส่วนรวม เป็นต้น (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563) ในขณะเดียวกันยังมีการสร้างแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมอบรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำเกียรติบัตรมอบให้แก่ชุมชน ซึ่งตรงตามตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ดีหรือด้านสุขภาพดี เช่น เมื่อมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ผู้หญิงไปตรวจหามะเร็งปากมดลูกและสามารถนำใบตรวจมาค้ำประกันกู้เงินได้ หรือหากมีการเข้าประชุมครบจำนวน 8 ครั้ง ก็สามารถนำหลักฐานหรือลายเซ็นการเข้าร่วมประชุมมาใช้ในการค้ำประกันเงินกู้ได้ด้วยเช่นกัน เป็นต้น (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2562)

จากที่กล่าวไปข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความดี 23 ข้อ และตัวชี้วัดความดี 67 ข้อของชุมชนตำบลหนองสาหร่ายนับว่าช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสามารถบรรลุเป้าหมายของชุมชนได้อย่างแท้จริง ด้วยในการกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมเพื่อใช้ในการประเมินนั้นอยู่บนฐานของการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมทั้งตระหนักถึงเกณฑ์/ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความต้องการ

และบริบทของคนในชุมชน ผ่านแนวคิด “ความดีต้องกินได้” ในรูปแบบของธนาคารความดีที่เน้นการทำธุรกรรมโดยใช้ความดีแทนมูลค่าของเงินได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี ด้วยคนในชุมชนส่วนใหญ่ล้วนปฏิบัติตามเกณฑ์ตัวชี้วัดความดีต่าง ๆ จนสามารถดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรมและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข รวมทั้งยังสามารถช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชนอีกด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนหนองสาหร่ายมีกลไกที่ใช้ในการจัดการกับชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และออกแบบเครื่องมือและแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2562)

ดังนั้นจากการศึกษาระบบเครดิตสังคมของธนาคารความดี ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ธนาคารความดีสามารถช่วยเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและกลไกในการพัฒนาชุมชนได้ ผ่านการใช้เงินเป็นเครื่องมือและหลักประกันในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำความดี รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนในชุมชนให้ลดลงจนกระทั่งหมดไปได้ แต่อย่างไรก็ตามระบบเครดิตสังคมนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยมีข้อดี คือ ทำให้สังคมมีบรรทัดฐานการใช้ชีวิตที่เหมือนกัน เป็นการสนับสนุนการทำความดี และให้ความเท่าเทียมทางสังคม ส่วนข้อเสีย คือ เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เป็นระบบใหม่และยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก การมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกัน ไม่มีเทคโนโลยีที่เอื้อต่อระบบและกฎหมายในประเทศยังไม่พร้อม ทั้งนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ รัฐบาลต้องให้ความร่วมมือในการจัดนโยบายและกฎหมายที่เอื้อต่อระบบ พัฒนาเทคโนโลยีและบุคลากรให้ก้าวไกล ทันสมัย และเข้าใจบทบาททางสังคมมากขึ้น (อาทิตย์ วันนารี และธันย์พัทธ์ ใคร้วานิช, 2563)

3.2 ธนาคารความดีขององค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในตำบลของตนเอง โดยมุ่งเน้นให้มีการพึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เน้นความสามัคคีของคนในชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา, ม.ป.ป.) รวมทั้งยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มุ่งบูรณาการด้านการทำงาน ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และองค์ความรู้จากทุกภาคส่วน โดยอาศัยศักยภาพของเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกที่ชุมชนมีอยู่ ผ่านแนวคิดการสร้างเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อช่วยในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปาได้กำหนดกลยุทธ์ในการบริหารงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยใช้หลักการ “5ร” นั่นคือ ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมทำ ร่วมติดตาม และร่วมเป็นเจ้าของ โดยมีแนวคิดที่ทำให้เกิดเป้าหมายเดียวกันคือความเป็นเจ้าของชุมชน และมีองค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานเครือข่าย ส่งเสริม และสนับสนุนให้แต่ละเครือข่ายทำงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนกลายเป็นกำลังสำคัญ

ในการพัฒนาท้องถิ่นให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งภายใต้วิถีชีวิตแบบพอเพียงอย่างยั่งยืน” (วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2560)

และเมื่อมีการศึกษาถึงสภาพปัญหาด้านสังคมในพื้นที่ พบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีหนี้สิน และมีรายได้ต่ำ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการที่จะสร้างชุมชนและสังคมที่น่าอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนนั้น จะต้องเริ่มจากการสร้างพื้นฐานให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขหรือมีกินมีใช้อย่างเข้มแข็งก่อน ด้วยเหตุนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปาจึงไม่ต้องการให้ประชาชนเป็นหนี้ และได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งโครงการธนาคารความดีขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปด้วยหลักคุณธรรมและจริยธรรม โดยการจัดตั้งธนาคารความดีมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิต และ (2) สร้างความตื่นตัวให้ผู้คนตระหนักและหมั่นกระทำความดีอยู่เสมอ จนสามารถยึดนำพฤติกรรมดังกล่าวมาเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่งรายการความดีในชุมชนและการให้คะแนนความดีของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา, ม.ป.ป.)

ตาราง 4 ตัวอย่างเกณฑ์รายการความดีและคะแนนความดีในรูปแบบธนาคารความดีของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	รายการความดี	คะแนนความดี
1	สมัครเป็นสมาชิกธนาคารความดี (เปิดบัญชีใหม่)	50
2	เป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ของ อบต. (ต่อคำสั่ง/ประกาศ)	50
3	ประกาศเลิกเหล้า (ตลอดชีวิต)	50
4	ประกาศเลิกบุหรี่ (ตลอดชีวิต)	50
5	บริจาคโลหิต (ต่อครั้ง)	50
6	เป็นสมาชิกกอทุนสวัสดิการชุมชนตำบลข่วงเปา	30
7	เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนฌาปนกิจสงเคราะห์ ต.ข่วงเปา	30
8	เข้าร่วมโครงการของ อบต. เช่น อบต.สัญจร อบรมสัมมนา เป็นต้น	20
9	ชำระภาษี แก่ อบต. ตรงต่อเวลา (ต่อครั้ง)	20
10	บริจาคเงิน และสิ่งของในกรณีพิเศษต่าง ๆ (ต่อครั้ง)	20
11	ปลูกผักปลอดสารพิษ /ผักสวนครัวรั้วกินได้	20
12	เข้าเป็นสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุ	20
13	เข้าร่วมกิจกรรมนันทาการ ออกกำลังกาย บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม	10
14	เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	10
15	เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา	10
16	เข้าร่วมกิจกรรม ประชุมหมู่บ้าน	10
17	เข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	10

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ยังได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ต้องการสมัครเป็นสมาชิกโครงการธนาคารความดีไว้ว่า จะต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตำบลข่วงเปา ไม่จำกัดเพศ และมีอายุตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ซึ่งการสมัครเป็นสมาชิกนั้นจะไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ และเมื่อเปิดบัญชีผ่านธนาคารความดีครั้งแรกจะได้รับคะแนนความดี 50 คะแนน พร้อมทั้งยังกำหนดไว้อีกด้วยว่า การเบิก-ถอนความดีที่สะสมเอาไว้เพื่อนำไปแลกสิ่งตอบแทนในแต่ละครั้งนั้น จะต้องมียอดความดีคงเหลือในบัญชีอย่างน้อย 150 คะแนนความดีด้วย ทั้งนี้ความดีที่ทำจะต้องเป็นความดีที่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด (องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา, ม.ป.ป.)

และในส่วนของการบริหารโครงการธนาคารความดีขององค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปานั้นให้มีคณะกรรมการธนาคารความดี โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปาเป็นกรรมการอำนวยการ รวมถึงคอยควบคุมและรับผิดชอบเรื่องการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการฯ อีกด้วย ซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธนาคารความดีตั้งอยู่ ณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ หมู่ 8 บ้านใหม่สันตึง

ตำบลข่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นในศูนย์ฯ ประกอบด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา, ม.ป.ป.)

(1) การจัดประชุมคณะกรรมการธนาคารความดีเป็นประจำทุก 3 เดือน

(2) การจัดให้มีการเบิก-ถอนความดี ทุกวันพุธ ในช่วงเวลา 13.00-16.30 น.

(3) การจัดกิจกรรมถวายความดี เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี

(4) การจัดกิจกรรมเบิก-ถอนความดี เพื่อนำมาแลกสิ่งของ เครื่องอุปโภคหรือบริโภค ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ภายใต้การให้บริการ “แก้ทุกข์-เพิ่มสุข”

(5) การจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการนี้เป็นงานวิจัยของศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ และคณะ (2564) ที่ได้รับทุนจากศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ภายใต้ชื่อโครงการการศึกษาแนวคิดและความเป็นไปได้ในการปรับใช้กลไกระบบเครดิตสังคม (Social Credit) โดยโครงการนี้ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดและความเป็นไปได้ในการปรับใช้ระบบเครดิตสังคมในประเทศได้ ผ่านการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ชุมชนและองค์กรตัวอย่างที่มีการดำเนินการคล้ายกับระบบเครดิตสังคม ตลอดจนจัดการประชุมกลุ่มย่อย และสังเคราะห์แนวทางการปฏิบัติและข้อเสนอแนะที่เป็นรูปธรรม โดยข้อค้นพบในงานนี้มี 4 ประการคือ

1) หน่วยย่อยของการดำเนินการปรับใช้ระบบเครดิตสังคมในประเทศไทย คือ ระดับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่อยู่ในเขตพื้นที่เมือง กึ่งเมือง และชนบท

2) พฤติกรรมที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการระบบเครดิตสังคม คือ พฤติกรรมเชิงบวก และเป็นพฤติกรรมที่สังคมในทุกระดับเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ความเอื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ การมีสุขภาพและสุขอนามัยที่ดี การรักษาสิ่งแวดล้อมและการรีไซเคิล เป็นต้น รวมถึงพฤติกรรมภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในระดับสากล สำหรับการกำหนดตัวชี้วัดนั้นควรให้หน่วยย่อยในแต่ละระดับเป็นมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของพื้นที่และชุมชนและเป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน

3) การกระตุ้นหรือแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมเชิงบวกจะต้องเป็นผลตอบแทนที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐ เพื่อมิให้เป็นการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำทางสังคม อีกทั้งแรงจูงใจนี้ควรมีลักษณะ

เป็นผลตอบแทนแบบส่วนรวมให้แก่ครอบครัว ชุมชน และองค์กรมากกว่าผลตอบแทนแก่ปัจเจกบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดเครดิตสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างกลไกในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม นอกจากนี้ แรงจูงใจนี้อาจประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนโดยอาจนับว่าเป็นการทำ CSR ขององค์กร

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและความเป็นส่วนตัวของประชาชน การตัดสินใจเข้าร่วมระบบเครดิตสังคมจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ การบันทึกข้อมูลการแสดงพฤติกรรมเชิงบวกของปัจเจกบุคคลนี้จะต้องถูกเก็บไปความลับและอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงาน สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบระบบเครดิตสังคมนี้อาจจำเป็นจะต้องแบ่งอำนาจการบริหารจัดการและการควบคุมดูแลของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อความโปร่งใส การป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลและการปรับแต่งข้อมูลเพื่อผลประโยชน์

จากข้อค้นพบทั้ง 4 ประการข้างต้นนำมาสู่ร่างข้อเสนอแนะเชิงแนวคิดและแนวปฏิบัติในการใช้เครดิตสังคมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ทั้งหมด 8 ข้อ คือ

1) การพัฒนาและนำกลไกเครดิตสังคม (Social Credit) มาปรับใช้ในประเทศไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยนั้นมีข้อที่จะต้องพึงระวังและเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณา ซึ่งอยู่ในรูปแบบของปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ ความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค สถานะทางด้านเศรษฐกิจ และสภาพเงื่อนไขทางสังคม เช่น ความเป็นเมืองหรือชนบทซึ่งมีโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อนแตกต่างกัน เป็นต้น เนื่องด้วยปัจจัยเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขในการจำกัดขอบเขตของการนำเอาเครดิตสังคม ไปปรับใช้ในแต่ละชุมชน

2) พฤติกรรมและตัวชี้วัดที่สามารถพัฒนาเป็นเครดิตสังคม ได้อาจพัฒนาจากสิ่งที่เป็นหลักคุณธรรมที่ไม่มีลักษณะแบบสุดโต่งและเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับร่วมกันในทุกกลุ่มศาสนา ความเชื่อ รวมถึงวัฒนธรรมว่าเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Altruism) หรือความซื่อสัตย์ (Honesty) การส่งเสริมสุขภาพและสุขภาวะ การรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เป็นต้น รวมถึงการนำเอาเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) บางประการมาปรับใช้เป็นพฤติกรรมเชิงบวก เพราะเป็นเป้าหมายที่ได้รับการยอมรับโดยกว้างขวาง และการส่งเสริมเป้าหมายดังกล่าวจะนำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อาจใช้ตัวชี้วัดเริ่มต้น ดังนี้

เป้าหมายที่ 3 การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคน (good health and well-being) โดยอาจกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ช่วยลดความเสี่ยงในการก่อโรคเรื้อรังและการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร เช่น การบริโภคผักผลไม้ การออกกำลังกาย การลดการดื่มแอลกอฮอล์ การลดอัตราการสูบบุหรี่ การป้องกันการใช้สารเสพติด เป็นต้น

เป้าหมายที่ 4 การส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ โดยอาจกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ส่งเสริมการเข้าศึกษาทักษะและอาชีพ การศึกษาตลอดชีวิตของทุกช่วงวัย อัตราการสำเร็จการศึกษาของคนในชุมชน เป็นต้น

เป้าหมายที่ 5 การสร้างความเท่าเทียมทางเพศสตรีและเด็กหญิงทุกคน โดยอาจกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดความรุนแรงในครัวเรือน การส่งเสริมให้สตรีและเด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น

เป้าหมายที่ 6 น้ำสะอาดและอนามัย โดยอาจกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ส่งเสริมการจัดการน้ำ การบำบัดน้ำเสีย การยกระดับคุณภาพน้ำ การคัดแยกขยะ การนำขยะกลับมาใช้หรือการรีไซเคิล เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน การจัดการขยะ เป็นต้น

เป้าหมายที่ 14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนโดยอาจกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ช่วยลดและป้องกันมลพิษทางทะเล การอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและชายฝั่งทะเล การป้องกันการทำประมงผิดกฎหมาย เป็นต้น

เป้าหมายที่ 15 การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศ โดยอาจกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การปลูกป่า การลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นต้น

3) การประยุกต์ใช้เครดิตสังคมในระดับมหภาค เช่น การใช้กับทั้งประเทศ อาจเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ดังนั้นจึงควรเริ่มทดลองนำร่องในระดับชุมชน ที่มีค่านิยม สภาพพื้นฐานทางสังคมร่วมกันอยู่แล้ว โดยการทดลองปรับใช้เครดิตสังคมอาจมีเป้าหมายเบื้องต้นเพื่อการยกระดับหรือพัฒนาคุณภาพของชุมชนนั้น ๆ หรืออาจทดลองกับในระดับองค์กรเพื่อเป้าหมายเดียวกันก็ได้

4) การประยุกต์ใช้เครดิตสังคม ในประเทศไทยควรมุ่งเน้นส่งเสริมพฤติกรรมในเชิงบวก เพื่อเป็นเครื่องมือหนุนเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์สำหรับสังคม และการใช้เครดิตสังคม ไม่ควรนำมาใช้ในการจำกัดสิทธิ์หรือการเข้าถึงสิทธิ์บางอย่างของประชาชน และควรพิจารณาแยกออกจากการได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานจากรัฐ เพื่อไม่ก่อให้เกิดข้อกังขาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำและความเท่าเทียมของสิทธิและสวัสดิการขั้นพื้นฐาน แต่ควรเป็นการนำมาใช้ในเชิงบวกมากกว่า และสามารถพัฒนารูปแบบการนำมาใช้ร่วมกับภาคีที่เป็นภาคเอกชน เช่น ในชุมชนที่มีระดับเครดิตสังคมในระดับสูงอาจได้ประโยชน์บางอย่างจากเอกชน เช่น เกิดการดำเนินโครงการ CSR ที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของชุมชน หรือหาคู่ภาคีที่เป็นบริษัทด้านสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ให้จัดหาสินค้าในราคาส่วนลดไปวางจำหน่ายในร้านค้าของชุมชน จัดโครงการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน เป็นต้น และหากการนำมาใช้กับชุมชนจนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้นแล้ว อาจพิจารณานำมาขยายผลในระดับที่สูงขึ้นในระยะต่อไป

5) เครดิตสังคมเป็นสิ่งที่ต้องมีพลวัต กล่าวคือ เมื่อสภาพแวดล้อมขององค์กร ชุมชน หรือสังคมเปลี่ยนแปลงไป เครดิตสังคมจำเป็นต้องมีการทบทวนใหม่เป็นระยะ เพราะแบบแผนพฤติกรรมบางอย่างก็เหมาะสมกับเงื่อนไขหรือช่วงเวลาหนึ่งๆเท่านั้น เช่น ในบางช่วงเวลาพฤติกรรมการบริจาคเงินหรือสิ่งของอาจจำเป็น แต่เมื่อมีคนบริจาคมากขึ้นเงินหรือสิ่งของเหล่านั้นก็อาจเป็นสิ่งที่จำเป็นน้อยลง หรือมีการส่งเสริมให้ผู้คนทำความดีโดยการช่วยพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อผู้พิการทางสายตา และถ้าเทคโนโลยีในการเรียนรู้ของผู้พิการทางสายตาดีขึ้น อาจไม่จำเป็นต้องมีจิตอาสาช่วยอ่านหนังสือหรืออาสาสมัครทำหนังสืออักษรเบลให้ผู้พิการแล้ว ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์นวัตกรรมความดีที่เป็นไปอย่างยั่งยืน เป็นต้น ดังนั้นการนำเครดิตสังคมมาใช้ก็ควรต้องมีพลวัต โดยต้องมีการพิจารณาทบทวนเป็นระยะ ๆ ด้วย

6) หน่วยงานหรือกลไกที่จะทำหน้าที่รับผิดชอบการทำเรื่องเครดิตสังคม เป็นประเด็นที่มีความสำคัญและละเอียดอ่อนยิ่ง เพราะหน่วยงานและกลไกดังกล่าวต้องเป็นที่ยอมรับในสังคม ว่ามีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ ปลอดจากการเมืองและผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม รวมถึงสามารถทนต่อแรงเสียดทานในลักษณะต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน อีกทั้งยังต้องหลีกเลี่ยงอัตวิสัย (Subjective) ในกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ควรมีการป้องกันการใช้ดุลพินิจที่ไม่จำเป็น ในเบื้องต้นจึงเสนอหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้

1) หน่วยงานหรือกลไกระดับชาติที่รับผิดชอบเรื่องการปรับใช้เครดิตสังคม โดยอาจดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ ภายใต้ชื่อ “คณะกรรมการเสริมสร้างแบบแผนพฤติกรรมเพื่อสังคมในระดับชุมชน” ชุดคณะกรรมการนี้มีลักษณะเป็นไตรภาคี ประกอบด้วย ตัวแทนจากส่วนราชการ (เช่น ผู้แทนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ตัวแทนจากภาคธุรกิจ ตัวแทนภาคประชาสังคม และอาจครอบคลุมถึงผู้ทรงคุณวุฒิ โดยจำนวนตัวแทนแต่ละภาคส่วนมีสัดส่วนเท่า ๆ กัน

คณะกรรมการชุดดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ในระยะนำร่องดังนี้

(1) กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาแบบแผนพฤติกรรมของประชาชนในระดับชุมชน

(2) เสนอกรอบแบบแผนพฤติกรรมที่ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชน

(3) กำหนดตัวชี้วัดเพื่อการประเมินการแบบแผนพฤติกรรมของประชาชนในระดับชุมชน

(4) ประเมินผลความก้าวหน้าของการเสริมสร้างแบบแผนพฤติกรรมเพื่อสังคมในระดับชุมชน

(6) กำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาแบบแผนพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อสังคมในระดับชุมชน

ทั้งนี้ ให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มอบหมายหน่วยงานในสังกัดปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่ายธุรการของคณะกรรมการ รวมทั้งมอบหมายให้บุคลากรในสังกัดปฏิบัติหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการ และในระยะเริ่มต้น การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและให้ความเห็นชอบในการจัดตั้งคณะกรรมการ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ

(7) การประเมินพฤติกรรมเพื่อให้เครดิตสังคม หากมีการทดลองในระดับองค์กร หรือชุมชน ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในองค์กรหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง ตัวชี้วัด และวิธีการในการประเมินด้วย เพื่อให้การประเมินสอดคล้องกับบริบทและสภาพของพื้นที่ ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้คนในชุมชนและองค์กรรู้สึกอยากเข้าร่วมมากยิ่งขึ้น

(8) เครดิตสังคมเป็นแนวคิดที่มีการนำไปใช้ในเชิงลบในหลายประเทศ จนทำให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์และเกิดการต่อต้าน และเมื่อค้นคว้าเข้าไปในฐานข้อมูลต่าง ๆ ก็มักพบข้อถกเถียงในทางลบ ดังนั้น อาจพิจารณาหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “เครดิตสังคม” แต่เลือกใช้คำที่แตกต่างออกไป โดยอาจพิจารณาใช้คำที่มีความหมายเชิงบวก เช่น แบบแผนพฤติกรรมเพื่อส่วนรวม หรือ แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นพลังสังคม เป็นต้น

ดังนั้นหากจะมีการจัดทำแผนการขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคมจะต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานที่มีการวิจัยมาก่อนหน้านี้แล้ว เพื่อต่อยอดจากสิ่งที่ค้นพบ และนำไปสู่แนวทางและรูปแบบการใช้ระบบเครดิตสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย อันจะนำไปสู่การมีจิตสาธารณะและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของคนในสังคมมากขึ้นตามผลลัพธ์ที่ตั้งไว้

5. การใช้ระบบเครดิตกรณีศึกษาในบริบทต่างประเทศ

ระบบเครดิตเป็นกลไกการให้คะแนนเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ปัจเจกบุคคลและองค์กร โดยระบบเครดิตนี้ได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้ทั่วโลกในหลากหลายภาคส่วนของสังคม จนกระทั่งนำมาสู่การสร้างระบบเครดิตทางสังคมเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม แล้วนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขและเป็นระบบระเบียบ ในทางสังคมวิทยากลไกการใช้ระบบเครดิตนี้เป็นหนึ่งในวิธีการควบคุมทางสังคมแบบแยบยล กล่าวคือ กลไกระบบเครดิตทางสังคมอาจกระตุ้นให้ปัจเจกบุคคลตระหนักด้วยตนเองว่าพฤติกรรมใดควรและไม่ควรทำ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างสมัครใจ และใคร่ครวญผลที่ตามมาจากการกระทำของตนเองโดยมิจำเป็นต้องมีการบังคับหรือแรงกดดันจากภายนอก

ทั้งนี้ เพื่อชี้ให้เห็นถึงกลไกและการทำงานของระบบเครดิตในสังคมอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อนำระบบเครดิตนี้มาปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรมและทางการในสังคม จึงจำเป็นจะต้องมีการศึกษารูปแบบการใช้ระบบเครดิตจากกรณีศึกษาในต่างประเทศ เพื่อทำให้เห็นภาพของกลไกการทำงานและการบริหารจัดการของระบบเครดิต แล้วนำมาสู่การเสนอแนวทางการใช้ระบบเครดิตที่เหมาะสมกับสังคมไทย

5.1 ระบบเครดิตในสังคมตะวันตก

การใช้ระบบเครดิตในหลากหลายประเทศทั่วโลกถูกริเริ่มใช้ในภาคส่วนธุรกิจทางการเงิน กล่าวคือ ระบบเครดิต (Credit System: CS) เป็นการให้คะแนนความน่าเชื่อถือแก่บริษัท สถาบัน และปัจเจกบุคคล เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหนี้เสียที่เกิดขึ้น เนื่องจากสถาบันทางการเงินหลากหลายแห่งประสบปัญหาการปล่อยสินเชื่อให้แก่นิติบุคคลและปัจเจกบุคคล แต่ผู้กู้ไม่จ่ายหนี้สินตามที่กำหนด และเมื่อไม่สามารถก้ยืมจากสถาบันการเงินแห่งหนึ่งได้ ก็จะเปลี่ยนไปกู้ยืมจากสถาบันการเงินแห่งอื่น ทำให้สถาบันการเงินต่าง ๆ คิดค้นระบบเครดิตขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินพฤติกรรมการกู้ยืม เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการตัดสินใจปล่อยสินเชื่อให้แก่บริษัท สถาบัน และปัจเจกบุคคล โดยสถาบันการเงินต่าง ๆ ร่วมแบ่งปันคะแนนเครดิตและรายชื่อบัญชีดำเหล่านี้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้เสีย ด้วยเหตุนี้ทำให้ระบบเครดิตกลายเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ถูกใช้มาเป็นระยะเวลานานและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการการเงินในระดับโลก (Sithigh and Siems, 2019)

จากความสำเร็จของการใช้ระบบเครดิตในธุรกิจทางการเงิน ทำให้ในศตวรรษที่ 19 การใช้ระบบการให้คะแนนและการรายงานคะแนนเครดิตขยายไปสู่ธุรกิจการบริโภคสินค้าและบริการในสหรัฐอเมริกาสหราชอาณาจักร รวมถึงประเทศในแถบยุโรป ตัวอย่างเช่น eBay, Uber, Airbnb และ TaskRabbit ดำเนินธุรกิจบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ในธุรกิจกลุ่มนี้ใช้ระบบเครดิตหรือการให้คะแนน รวมถึงการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อสินค้าและบริการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นจากผู้ใช้งาน การสร้างความเชื่อมั่นในแพลตฟอร์มการขายนี้เป็นการผสมผสานระหว่างความปลอดภัยในการจ่ายเงิน รูปแบบที่น่าเชื่อถือ และสามารถโต้ตอบเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าและบริการ กลไกการทำงานของระบบเครดิต คือ การให้คะแนนและให้ความเห็นบนแฟลต

ฟอร์มที่ผู้ให้บริการและผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้ ตัวอย่างเช่น ผู้ที่เข้ามาซื้อในสินค้าสามารถให้คะแนนและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า ความพึงพอใจการบริการ รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการซื้อสินค้าได้ ในขณะที่ผู้ขายหรือผู้ให้บริการสามารถให้คะแนนแก่ผู้ซื้อสินค้าได้เช่นกัน โดยการให้คะแนนเครดิตนี้จะถูกทำมาใช้ในการคัดเกรดผู้ใช้งานทั้งในฝั่งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ โดยทางแพลตฟอร์มจะใช้คะแนนเครดิตนี้ในการกำจัดและจำกัดการใช้บริการของผู้ใช้งาน หากผู้ใช้ในทั้งในฝั่งของผู้ให้บริการและผู้รับบริการได้คะแนนเครดิตต่ำจะถูกจำกัดการใช้งานหรือถูกลบบัญชีการใช้งานออกจากแพลตฟอร์ม และสำหรับผู้ใช้งานที่ได้รับคะแนนและความคิดเห็นในเชิงบวกสูงจะได้รับสิทธิประโยชน์ในการใช้งานบนแพลตฟอร์ม เช่น ผู้ให้บริการที่ได้รับคะแนนและความคิดเห็นในเชิงบวกมากจะถูกจัดอันดับเป็นผลของการค้นหาในลำดับต้น ๆ อีกทั้ง คะแนนที่สูงยังสัมพันธ์ความน่าเชื่อถือของผู้ให้บริการ ส่งผลทำให้สามารถกำหนดราคาของสินค้าและบริการที่เพิ่มสูงขึ้นได้ ในขณะที่ผู้ใช้บริการสามารถสะสมคะแนนเพื่อนำไปแลกรางวัลต่าง ๆ ตามที่บริษัทนั้น ๆ กำหนดได้ (Sithigh and Siems, 2019)

ความสำเร็จในการใช้ระบบเครดิตในภาคส่วนธุรกิจ ทำให้ระบบเครดิตนี้ถูกนำไปใช้ในการควบคุมพฤติกรรมทางสังคมบางประการในหลากหลายประเทศ ในแถบยุโรปใช้มีการนำระบบเครดิตนี้ไปใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมบนท้องถนนให้เป็นไปตามกฎหมายจราจร โดยเรียกว่า penalty point โดยคะแนนพฤติกรรมนี้อยู่ในช่วง 1 - 11 คะแนน แต่ละพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรนั้นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความรุนแรงของพฤติกรรม หากผู้ใดมีคะแนนสูงเป็นสิ่งที่แสดงว่ามีการฝ่านฝืนกฎจราจรมาก พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรนี้จะถูกบันทึกเอาไว้เป็นระยะเวลา 4 - 11 ปี และโทษของการฝ่าฝืนกฎดังกล่าวอาจรุนแรงถึงการเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ยานพาหนะ ตัวอย่างเช่น การไม่หยุดรถเพื่อเกิดอุบัติเหตุ ได้รับ 5 - 10 คะแนน การขับรถโดยไม่รับอนุญาตจากศาล ได้รับ 6 คะแนน การขับรถโดยประมาททำให้เกิดการเสียชีวิตเนื่องจากดื่มแอลกอฮอล์ ได้รับ 11 คะแนน เป็นต้น (OGL [ออนไลน์], 2022)

จากการทบทวนการใช้ระบบเครดิตกรณีศึกษาในต่างประเทศโดยเฉพาะแถบสหรัฐอเมริกาและยุโรป พบว่า ระบบเครดิตนั้นถูกใช้ในธุรกิจด้านการเงินเป็นสำคัญ เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของผู้รับบริการผ่านการพิจารณาประวัติการจ่ายบิล ความตรงต่อเวลาและความสม่ำเสมอในการจ่ายบิล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาของธนาคารและสถาบันการเงินในการตัดสินใจปล่อยสินเชื่อกู้ยืมให้แก่ผู้คน อย่างไรก็ตาม สำหรับการใช้ระบบเครดิตในการควบคุมพฤติกรรมของพลเมืองนั้นปรากฏให้เห็นค่อนข้างน้อย ระบบคะแนนนี้มีการบังคับใช้อย่างจำกัดในบางรัฐเท่านั้น และระบบการให้คะแนนเครดิตนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของกฎหมายและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันส่งผลต่อวิธีการในการเข้าถึงข้อมูลและการป้องกันข้อมูล ด้วยเหตุนี้ทำให้ในบางรัฐและบางประเทศนำเอาระบบเครดิตนี้ไปใช้อย่างจำกัด

การบังคับใช้ระบบเครดิตเพื่อเป้าหมายในการควบคุมพฤติกรรมทางสังคมของประชาชนนั้น อยู่ภายใต้เงื่อนไขของสิทธิและความเป็นส่วนตัวของพลเมืองทำให้การบังคับใช้ระบบเครดิตทางสังคมเป็นที่ถกเถียงเป็นอย่างมากในสังคมตะวันตก และกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลและความเป็นส่วนตัวแก่พลเมืองนี้ทำให้ประเทศแถบตะวันตกวิพากษ์วิจารณ์การใช้ระบบเครดิตทางสังคม (social credit system: SCS) ที่เกิดขึ้นในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่พยายามใช้เทคโนโลยีและตรวจตราพฤติกรรมของพลเมือง เพื่อนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมคะแนนที่ส่งผลต่อสิทธิประโยชน์และบทลงโทษที่พลเมืองจะได้รับ ซึ่งนับว่าเป็นการควบคุมตรวจตราอย่างเบ็ดเสร็จและขัดต่อข้อบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วยการป้องกันข้อมูลความเป็นส่วนตัว

5.2 ระบบเครดิตในสังคมจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่การใช้ระบบเครดิตอย่างชัดเจน รวมถึงระบบเครดิตทางสังคม (SCS) เพื่อควบคุมพฤติกรรมการใช้ชีวิตของพลเมืองที่ครอบคลุมในหลากหลายมิติ เช่น มิติทางการเงิน มิติการบริโภคสินค้า และมิติการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงมีการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีเพื่อเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลพฤติกรรมของพลเมืองอย่างเข้มข้น นั่นหมายความว่าการเคลื่อนไหวของพลเมืองในพื้นที่สาธารณะและการแสดงพฤติกรรมจะถูกจับตามองและบันทึกเป็นคะแนนที่มาซึ่งผลที่ตามมาของการแสดงการกระทำทางสังคมของพลเมือง

จุดเริ่มต้นของการใช้ระบบเครดิตในสาธารณรัฐประชาชนจีนคล้ายคลึงกับทุกประเทศทั่วโลก กล่าวคือระบบเครดิตนี้ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการชำระหนี้ ต่อมาภายในประเทศเผชิญหน้ากับปัญหาสังคมการขาดความเชื่อมั่นในพลเมือง ภาคธุรกิจ และองค์กรจึงพยายามคิดหากลไกในการสร้างความไว้วางใจและควบคุมพฤติกรรมของสถาบัน องค์กรเอกชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งรัฐบาลคาดว่าปัญหาเหล่านี้จะได้รับการแก้ไขโดยการใช้ระบบการให้รางวัลและการลงโทษอย่างเข้มงวดเพื่อสร้างคุณค่าของความไว้วางใจขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของวางระบบความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (trustworthiness) ขึ้นในศตวรรษที่ 21 ด้วยระบบการประเมินคะแนนพลเมืองและองค์กร โดย SCS ไม่เพียงแต่ครอบคลุมการประเมินในด้านการเงินเท่านั้น แต่ขยายไปสู่การจับจ้องพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมาย เช่น การติดสินบน การจ่ายภาษีที่ไม่ตรงตามกำหนด พฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายอื่น ๆ เช่น การจอดรถในที่ห้ามจอด การข้ามถนนในที่ห้ามข้าม การนั่งผิดตำแหน่งในรถไฟใต้ดิน รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Woesler, Warnke, Kettner, and Lanfer, 2021; Liu, 2019; Liang, Das, Kostyuk, and Hussain, 2018)

ทั้งนี้ เพื่อทำให้เห็นภาพกลไกการทำงานของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน เนื้อหาในส่วนนี้จะมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการระบบเครดิตทางสังคมที่ครอบคลุม 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ขอบเขตของพฤติกรรมในระบบเครดิต 2) รูปแบบการให้คะแนนและการตัดคะแนน 3) สิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ และ 4) หน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ขอบเขตของพฤติกรรมในระบบเครดิตทางสังคม

ระบบเครดิตทางสังคมในสังคมจีนมีการบันทึกข้อมูลส่วนและข้อมูลพฤติกรรมทางสังคมในหลากหลายด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการบริโภคสินค้าและบริการ พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน และพฤติกรรมในสื่อสังคมออนไลน์โดยข้อมูลเหล่านี้จะถูกบันทึกและจัดเก็บโดยหน่วยงานภายใต้กำกับของรัฐและหน่วยงานภาคเอกชน เพื่อแบ่งปันข้อมูลพฤติกรรมและคะแนนเชิงบวกและลบขององค์กรและปัจเจกบุคคล เพื่อนำมาใช้ในการให้รางวัล และการขึ้นบัญชีดำและแดงเพื่อลงโทษ ทั้งนี้การจัดเก็บข้อมูลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะกล่าวในหัวข้อถัดไป

สำหรับข้อมูลพฤติกรรมที่ถูกบันทึกใน SCS สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้อมูลทางการเงิน เช่น รายงานการเงิน ภาษี หนี้สิน การทำธุรกิจ และ2) ข้อมูลอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเงิน เช่น การจ้างงาน การศึกษา ประวัติการก่ออาชญากรรม และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ข้อมูลใน SCS นี้เป็นความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนในการเก็บและแบ่งปันข้อมูล โดยข้อมูลทั้งหมดนี้จะถูกบันทึกอยู่ในรหัสตัวเลขเฉพาะ “social credit unified code: SC Unicode” เพื่อระบุตัวตนและเก็บคะแนนเครดิตทางสังคมของแต่ละองค์กรและปัจเจกบุคคล (Liang, Das, Kostyuk, and Hussain, 2018; Small, 2019)

หากจำแนกเจาะจงเฉพาะลงไปในรายละเอียดการเก็บบันทึกข้อมูลของ SCS โดยแบ่งตามประเภทของผู้ถูกประเมิน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม (trivium, 2019; Liu, 2019) ประกอบด้วย

1) ข้อมูลพฤติกรรมขององค์กรที่ถูกบันทึกและนำมาคิดคะแนนเครดิตทางสังคม ได้แก่ (1) ข้อมูลการลงทะเบียนของบริษัท (2) โครงสร้างของหุ้น (3) สาขาและจำนวนสาขา (4) ข้อมูลส่วนตัวของพนักงานระดับผู้บริหาร (5) รายงานประจำปี (6) ข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายภาษี (7) ประวัติการจ่ายประกันภาษี (8) ประวัติการฝากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (9) ใบอนุญาตการบริหารธุรกิจ (10) การถูกลงโทษทางการบริหารธุรกิจ (11) บันทึกการตรวจสอบ (12) รางวัลที่องค์กรได้รับ (13) ประวัติการจ่ายการบริการสาธารณะ และ (14) บันทึกการขึ้นบัญชีดำและแดง (trivium, 2019; Liu, 2019; Woesler, Warnke, Kettner, and Lanfer, 2021)

2) ข้อมูลพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่ถูกบันทึกและนำมาคิดคะแนนเครดิตทางสังคม ประกอบด้วย 8 หมวด ได้แก่ (1) ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ ชื่อ นามสกุล เลขประจำตัวประชาชน เพศ และข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถระบุตัวตนได้ เป็นต้น (2) ข้อมูลการจ้างงาน ได้แก่ คุณสมบัติทางวิชาชีพ และการจดทะเบียนในฐานะตัวแทนของบริษัท เป็นต้น (3) ข้อมูลทางการเงิน ได้แก่ ประวัติการจ่ายภาษี ประวัติการจ่ายหนี้ธนาคาร การจ่ายประกันสังคม ประวัติการจ่ายค่าโทรคมนาคมและบริการสาธารณะ และประวัติการจ่ายเงินสนับสนุนการเลี้ยงบุตร (4) ประวัติทางกฎหมาย ได้แก่ บันทึกการขึ้นศาลและก่ออาชญากรรม คำตัดสินจากศาล การจำคุก และ

การกระทำผิดซ้ำ เป็นต้น (5) ข้อมูลทางการเมือง ได้แก่ สถานะและการเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ (6) การละเมิดกฎหมายและข้อบังคับ ได้แก่ การฝ่าสัญญาณจราจร การละเมิดจริยธรรมวิชาชีพ การหลบหนีหน้าที่ทางการทหาร การฉ้อฉลทางวิชาการ การละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร การหลอกลวงทางโทรคมนาคม การฉ้อโกงประกัน การลอกและทุจริตข้อสอบ และการกระทำความผิดในฐานะตัวแทนขององค์กร (7) การแสดงพฤติกรรมในฐานะพลเมือง ได้แก่ อาสาสมัครของชุมชนและเมือง การบริจาคเลือดและน้ำกระดูกไขสันหลัง การทำงานการกุศล การยืมคืนหนังสือในห้องสมุด และการกระทำความดี และ (8) บันทึกความสำเร็จที่โดดเด่น ได้แก่ รางวัลการคิดค้นนวัตกรรม รางวัลทางวรรณกรรม รางวัลผู้กล้า และรางวัลการเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้น (trivium, 2019; Liu, 2019; Woesler, Warnke, Kettner, and Lanfer, 2021)

หากกล่าวในภาพโดย รายการพฤติกรรมที่อยู่ในแผนการดำเนินงานของ SCS เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดความไว้วางใจซึ่งสอดคล้องไปกับพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมายและข้อบังคับ เช่น คอรัปชั่น การฉ้อโกง การทำธุรกิจที่ไม่ได้มาตรฐานอุตสาหกรรม การปล่อยข่าวและข้อทูลเท็จบนอินเทอร์เน็ต การดื่มแอลกอฮอล์ การเล่นพนัน การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นระยะเวลานาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดพฤติกรรมที่ละเมิดความไว้วางใจยังมีความกำกวมและแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ที่มีการบังคับใช้ SCS หากพิจารณาขอบเขตพฤติกรรมที่มีการกำหนดและถูกนิยามไว้ใน SCS โดยรัฐว่าเป็นพฤติกรรมที่ละเมิดการไว้วางใจอย่างร้ายแรงนั้น ประกอบด้วย พฤติกรรม 4 ประเภท ได้แก่ 1) พฤติกรรมที่ทำลายสุขภาพ การใช้ชีวิต และความปลอดภัยของผู้คน 2) พฤติกรรมที่ทำลายความเป็นระบบระเบียบของการแข่งขันที่ยุติธรรมของตลาดและพฤติกรรมที่ขัดต่อการจัดระเบียบทางสังคม 3) พฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมายและข้อบังคับ และ 4) พฤติกรรมที่ขัดต่อข้อบังคับในการปกป้องความเป็นชาติ ผู้ที่มีพฤติกรรมเข้าข่าย 4 ประเภทนี้จะถูกบันทึกในบัญชีดำแล้วได้รับการลงโทษ (Small, 2019; Cho, 2020)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ระบบการดำเนินงาน SCS ของประเทศจีนถูกใช้การจัดการและควบคุมทางสังคมผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ หน่วยงานภายใต้กำกับของรัฐ และหน่วยงานเอกชน เพื่อสามารถเข้าถึงข้อมูล ตรวจตรา และเก็บข้อมูลไว้ที่ศูนย์กลางโดยใช้อัลกอริทึมและการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) เพื่อรับและส่งข้อมูลพฤติกรรมและสามารถแจ้งผลคะแนนต่อองค์กรและพลเมืองให้ทราบถึงรางวัล สิทธิประโยชน์ และการลงโทษที่จะได้รับจากการแสดงพฤติกรรม

2) รูปแบบการให้คะแนนและการตัดคะแนน

จากข้อมูลพฤติกรรมขององค์กรและปัจเจกบุคคลที่ถูกบันทึก จะถูกแปลงกลายเป็นคะแนนสำหรับการสะสมเครดิตอยู่ใน SCS โดยคะแนนเครดิตสังคม (social credit score) ที่มีการนำร่องใช้ภายในประเทศนั้นมีจำนวนมากกว่า 40 โปรแกรม ในแต่ละจังหวัด มณฑล และพื้นที่มีอำนาจ ดังนี้ 1) ระบุประเภทพฤติกรรมตามกรอบของขอบเขตพฤติกรรมที่กล่าวไปข้างต้น 2) กำหนดขอบแขตของคะแนนเครดิตทางสังคม และ

3) กำหนดค่าคะแนนของแต่ละพฤติกรรม ทั้งนี้ เพื่อให้พฤติกรรมและการประเมินพฤติกรรมสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เพื่อขยายให้เห็นภาพการให้คะแนนเครดิตทางสังคมชัดเจนขึ้น ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างพฤติกรรมและการให้คะแนนของบางมณฑลและจังหวัดในประเทศจีน

สำหรับรูปแบบการเก็บคะแนนของแต่ละมณฑลมีความแตกต่างกัน (trivium, 2019) ตัวอย่างเช่น

ตาราง 5 รูปแบบการเก็บคะแนนของแต่ละมณฑล

เมือง	ระบบคะแนน	ช่วงคะแนน
Suzhou	Osmanthus Points	0-200
Suqian	Xichu Points	คะแนนเริ่มต้นที่ 1,000 และมีการแบ่งช่วงคะแนนออกเป็นเกรด AAA-D
Fuzhou	Yumimg Points	0-1,000
Hangzhou	Qianjiang Points	550-750
Wuhu	Lehui Points	350-1,200

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในแต่พื้นที่มีการกำหนดช่วงคะแนนและคะแนนเริ่มต้นที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น เมือง Suzhou ระบบคะแนนอยู่ในช่วง 0 - 200 คะแนน เมือง Fuzhou ระบบคะแนนอยู่ในช่วง 0 -1,000 คะแนน และเมือง Suqian ปัจเจกบุคคลและบริษัทมีคะแนนเริ่มต้น 1000 เครดิตสังคม ซึ่งคะแนนนี้จะผันแปรขึ้นหรือลงตามพฤติกรรม โดยคะแนนจะถูกหักเมื่อฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคม กฎหมาย การบริหารจัดการ และศีลธรรม เช่น ไม่ชำระหนี้สินตามกำหนด หัก 30 - 50 คะแนน (จำนวนคะแนนที่ถูกหักขึ้นอยู่กับจำนวนหนี้สิน) การตั้งครรภ์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว หัก 35 คะแนน ในขณะที่คะแนนจะเพิ่มขึ้นเมื่อแสดงพฤติกรรมที่รักษาความไว้วางใจในสังคม เช่น การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว การบริจาคเงินเพื่อช่วยองค์กรหรือเพื่อการกุศล โดยคะแนนที่ถูกสะสมเอาไว้ของแต่ละบุคคลจะถูกนำมาตัดเป็นเกรด AAA ถึง D เพื่อให้ตัดสินระดับรางวัลและการลงโทษที่บุคคลนั้นจะได้รับจากสังคม เป็นต้น

สำหรับการกำหนดคะแนนของแต่ละพฤติกรรมนั้นขึ้นอยู่กับการกำหนดของแต่ละเมือง โดยในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการกำหนดพฤติกรรมและการแปลงพฤติกรรมเป็นคะแนนของเมือง Fuzhou พฤติกรรมที่ใช้ในการสะสมเครดิตทางสังคมนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) พฤติกรรมเชิงลบ และ 2) พฤติกรรมเชิงบวก ตัวอย่างเช่น

ตาราง 6 การกำหนดพฤติกรรมและการแปลงพฤติกรรมเป็นคะแนนของเมือง Fuzhou (พฤติกรรมเชิงลบ)

พฤติกรรมเชิงลบ	จำนวนคะแนนที่ถูกหัก
การกระทำที่ผิดวินัย	20 (กรณีที่ถูกตักเตือน) 30 (กรณีที่ถูกตักเตือนอย่างเข้มงวด) 50 (กรณีที่ถูกภาคทัณฑ์) 80 (กรณีที่ไล่ออก)
การหลบหนีการปฏิบัติหน้าที่ทางการทหาร	80
การกระทำผิดและถูกจำคุก ไม่เกิน 3 ปี	50
การกระทำผิดและถูกจำคุก เกิน 3 ปีขึ้นไป	80
การดื่มแอลกอฮอล์และขับขี่ยานพาหนะ	50
การประกอบธุรกิจสื่อบันเทิงโดยไม่ได้รับอนุญาต	30
การฉ้อโกงสูติบัตร	50
การค้างชำระหนี้ธนาคาร	50
การค้างชำระค่าไฟฟ้า	10
การขายและขนส่งยาสูบโดยไม่ได้รับอนุญาต	30

ตาราง 7 การกำหนดพฤติกรรมและการแปลงพฤติกรรมเป็นคะแนนของเมือง Fuzhou (พฤติกรรมเชิงบวก)

พฤติกรรมเชิงบวก	จำนวนคะแนนที่ได้รับ
ข้าราชการที่แสดงการกระทำที่ควรได้รับการยกย่อง	30 (ได้รับการยกย่องในระดับสาม) 50 (ได้รับการยกย่องในระดับสอง) 80 (ได้รับการยกย่องในระดับหนึ่ง)
การเป็นสมาชิกที่น่ายกย่องของพรรคคอมมิวนิสต์	50
การได้รับรางวัลเป็นพลเมืองที่ดีระดับชาติ	80
การได้รับรางวัลเป็นพลเมืองที่ดีระดับจังหวัด	50
การได้รับรางวัลเป็นพลเมืองที่ดีระดับเมือง	30
อาสาสมัคร	30
การกระทำที่กล้าหาญ	50
การบริจาคเงิน	10 เมื่อบริจาค 0 – 10,000 RMB และจะได้รับเพิ่ม 5 คะแนน สำหรับการบริจาค 10,000 RMB แต่ทั้งหมดจะไม่เกิน 20 คะแนน

พฤติกรรมเชิงบวก	จำนวนคะแนนที่ได้รับ
การบริจาคไขกระดูก	50
การให้เบาะแสที่สำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัย	30
การได้รับรางวัลครอบครัวสุขสันต์	20 (ระดับเมือง) 30 (ระดับจังหวัด) 50 (ระดับชาติ)
การได้รับรางวัลทางการศึกษา	20 (ระดับเมือง) 30 (ระดับจังหวัด) 50 (ระดับชาติ)
การช่วยชีวิตสัตว์ป่า การรายงานเกี่ยวกับการล่า การฆ่า การขนส่ง การซื้อ-ขาย และการใช้สินค้าสัตว์ที่ผิดกฎหมาย การรายงานความเสียหายของถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่า	40 การรักษาระบบนิเวศในระดับชาติ 20-30 กรณีอื่น ๆ

จากตารางพฤติกรรมและการแปลงคะแนนพฤติกรรมข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า ในแต่ละเมืองสามารถตีความขอบเขตพฤติกรรมของรัฐและกำหนดพฤติกรรมชี้วัดที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้ อีกทั้งหน่วยงานท้องถิ่นยังมีอำนาจในการกำหนดความสำคัญของพฤติกรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นจากจำนวนคะแนนที่กำหนด กล่าวคือ พฤติกรรมที่ถูกนิยามว่าสำคัญหรือเป็นพฤติกรรมที่ร้ายแรงต่อความเชื่อมั่นในสังคมจะได้รับหรือถูกหักคะแนนมาก และคะแนนของพฤติกรรมอื่น ๆ จะถูกกำหนดลดลงไปขึ้นอยู่กับการให้คุณค่าพฤติกรรมนั้นของสังคม สำหรับคะแนนที่องค์กรและปัจเจกบุคคลสะสมนี้จะถูกรวบรวมแล้วนำไปสู่การได้รับสิทธิประโยชน์และการลงโทษ อย่างไรก็ตาม การกำหนดพฤติกรรมและคะแนนนี้อาศัยความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมและการแปลงค่าคะแนนของแต่ละพฤติกรรม

3) สิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ

คะแนนเครดิตทางสังคมที่ถูกสะสมเอาไว้สามารถนำไปใช้แลกสิทธิประโยชน์ตามกำหนดได้ แต่สิทธิประโยชน์ที่ถูกกำหนดเอาไว้สำหรับผู้ที่มีคะแนนเครดิตทางสังคมอยู่ในระดับดีนั้นขึ้นอยู่กับการกำหนดของแต่ละพื้นที่เช่นกัน ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น รัฐกลางกระจายและมอบหมายอำนาวจให้แก่หน่วยงานท้องถิ่นในการออกแบบโครงสร้าง SCS ที่เหมาะสมแต่ละพื้นที่นั่นหมายรวมถึงการกำหนดสิทธิประโยชน์ในระดับท้องถิ่นที่พลเมืองจะได้รับ โดยที่นี้จะขอยกตัวอย่างจากข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ในบางเมืองเท่านั้น (trivium, 2019) ตัวอย่างเช่น

ตาราง 8 ตัวอย่างข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ในบางเมือง

เมือง	สิทธิประโยชน์
Fuzhou	1) ส่วนลดค่าธรรมเนียมการใช้ถนนและการจอดรถในที่สาธารณะ 2) การได้รับ Green channel สำหรับเข้ารับบริการที่โรงพยาบาลและการตรวจสภาพรถประจำปี 3) การได้รับสิทธิพิเศษในระบบการศึกษา การจ้างงาน ที่อยู่อาศัย การดูแลผู้สูงอายุ และการช่วยเหลือทางสังคม 4) การได้รับสิทธิพิเศษสำหรับการลงทะเบียนกู้ยืม
Shandong	การใช้ขับขี่จักรยานสาธารณะในเมืองโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นระยะเวลา 2 ชั่วโมง
Suquian	ส่วนลดค่าเดินทางในเมือง ร้อยละ 6
Weihai	1) สิทธิพิเศษเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน 2) ส่วนลดค่าบัตรเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวภายในเมือง ร้อยละ 5-9 3) ส่วนลดค่ารักษาพยาบาล 50,000 RMB สำหรับผู้ที่มีคะแนนเครดิตยอดเยี่ยม และ 20,000 RMB สำหรับผู้ที่มีคะแนนเครดิตดี 4) การเข้ารับบริการในโรงพยาบาลอย่างรวดเร็วโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 5) การยืมหนังสือที่ห้องสมุดฟรี 8 เล่ม 6) การติดตั้งและยกเว้นค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับอุปกรณ์อินเทอรีเน็ตและ HDTV 7) การรับบริการระดับ VIP จากการประปา 8) การรับบริการพิเศษ จากการไฟฟ้า
Wuhu	1) การเข้ารับบริการสนามแบตมินตันและบาสเก็ตบอลในช่วงเช่าของวันจันทร์-ศุกร์โดยไม่มีค่าใช้จ่าย 2) การได้รับขวดน้ำและของที่ระลึกจากการส่งเสริมกีฬาส่วนท้องถิ่น
Xiamen	การยืมหนังสือโดยไม่มีค่าใช้จ่ายจากห้องสมุดได้สูงสุด 40 เล่ม

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละพื้นที่มีการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่พลเมืองและองค์กรพึงจะได้รับหากมีคะแนนเครดิตทางสังคมอยู่ในระดับที่ดี โดยข้อมูลคะแนนเครดิตสังคมนี้จะถูกบันทึกและส่งต่อไปยังหน่วยงานกลางเพื่อเก็บรวบรวมฐานข้อมูลขนาดใหญ่เกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม รวมถึงรายชื่อของผู้ที่แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมจะถูกส่งไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อขึ้นทะเบียนบัญชีดำและบัญชีแดง และกระจายข้อมูลบัญชีดำและบัญชีแดงไปยังหน่วยงานภายใต้ความร่วมมือเพื่อร่วมกันลงโทษ

4) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

การดำเนินการ SCS ในสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นอาศัยความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการดำเนิน SCS และเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลเชิงพฤติกรรมขององค์กรและปัจเจกบุคคล เพื่อกำหนดและบริการกำหนดและจัดการตัวชี้วัดพฤติกรรม การแปลงคะแนน การให้สิทธิประโยชน์และการลงโทษ จากการศึกษาการดำเนิน SCS ของประเทศจีน พบว่า มีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการกำหนดตัวชี้วัดหรือปัจจัยนำเข้าเชิงพฤติกรรมจำนวนมาก โดยในปี ค.ศ. 2016 หน่วยงานของรัฐจำนวนทั้งสิ้น 47 หน่วยงานลงนามข้อตกลงในการแบ่งปันข้อมูล เช่น the National Development and Reform Commission (NDRC),4 the PBC, Ministry of Commerce, Publicity Department, Ministry of Finance, Ministry of Justice, และ Office of the Central Cyberspace Affairs Commissions (CCAC) กำหนดปัจจัยนำเข้าในการขึ้นบัญชีดำ คือ พฤติกรรมการปล่อยหรือแชร์ข่าวลอยและข้อมูลเท็จบนโลกออนไลน์ บทลงโทษ คือ การถูกกำจัดการใช้อินเทอร์เน็ต Civil Aviation Administration (CAA) กำหนดปัจจัยนำเข้าในการขึ้นบัญชีดำ คือ พฤติกรรมการก่อความวุ่นวายหรือขัดต่อความสงบบนเที่ยวบิน บทลงโทษ คือ การจำกัดเที่ยวบิน เป็นต้น และองค์กรทางการค้าอีกจำนวนมากว่า 150 บริษัท เช่น Alibaba และ Baidu เพื่อแบ่งปันข้อมูลเครดิตซึ่งกันและกัน (Liang, Das, Kostyuk, and Hussain, 2018; Liu, 2019)

นอกจากนี้ รัฐบาลใช้หลากหลายกลวิธีและนโยบายทั้งการลงทะเบียนครัวเรือนและการบันทึกเอกสารส่วนตัวเพื่อใช้ในการตรวจตราพลเมืองในรัฐ ข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์อย่างมากต่อการควบคุมการอพยพหรือเคลื่อนย้ายและบันทึกข้อมูลส่วนตัว เช่น เลขประจำตัว บันทึกการจ้างงาน และข้อมูลทางการศึกษา อีกทั้งรัฐยังมีการติดตั้งระบบ CCTV มากกว่า 20 ล้านจุดตามท้องถนน เพื่อให้สามารถตรวจสอบและติดตามกิจกรรมอาชญากรรม รวมถึงสามรถติดตามพลเมืองผ่านการระบุใบหน้า (face recognition) การตรวจสอบการใช้อินเทอร์เน็ต และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อให้สามารถควบคุมข้อมูลดิจิทัลได้ด้วย (Liang, Das, Kostyuk, and Hussain, 2018; Liu, 2019; CCTV, 2016)

ทั้งนี้ เพื่อให้การบริการจัดการ SCS กระจายไปทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ ทางรัฐบาลกลางได้มอบหมายอำนาจในการบริการจัดการแก่ระดับเทศบาล (Municipal governmental systems) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหลากหลายหน่วยงาน เช่น ศาล สำนักงานอัยการ สำนักงานตำรวจ กรมการขนส่ง กรมสรรพากร และองค์กรหรือบริษัทเอกชน เพื่อกำหนดตัวชี้วัดและคะแนนของพฤติกรรม แล้วรวบรวมและเผยแพร่รายชื่อและข้อมูลบุคคลที่ถูกขึ้นบัญชีดำและบัญชีแดงแล้ว หน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายนี้ผ่านการเก็บและอัพโหลดข้อมูล รวมถึงจัดประเภทและลงโทษผู้คนที่ถูกขึ้นบัญชีดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ศาลในเมืองลั่วหยวน (Luoyuan) มณฑลฝูโจว (Fujian) เผยแพร่ข้อมูลส่วนของผู้ที่ถูกตัดสินขึ้น

บัญชีดำ (เช่น ชื่อ ภาพ ที่อยู่ และเงินที่กู้ยืม) ในช่วงเริ่มต้นของการฉายภาพยนตร์ท้องถิ่น ศาลในเมืองฉีชุนร่วมกับบริษัทโทรศัพท์มือถือท้องถิ่น ในการจัดทำเสียงเรียกเข้าโทรศัพท์เฉพาะให้แก่ผู้ที่ถูกขึ้นบัญชีดำ นอกจากนี้ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นยังสามารถนิยามความหมายของ ความไว้วางใจ (trustworthiness) และการให้คะแนนเครดิตในพื้นที่ได้ เมือง Suining มณฑล Jiangsu สร้าง SCS ที่เรียกว่า Mass credit โดยมีการกำหนดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่นำมาสู่การหักคะแนน เช่น การข้ามถนนอย่างไม่ระมัดระวังหรือผิดกฎหมาย เป็นต้น ในขณะที่บุคคลใดได้รับคะแนนเครดิตทางสังคมในระดับท้องถิ่นสูงจะได้รับผลประโยชน์จำนวนมากจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชน เช่น การลดค่าเดินทางสาธารณะ การเพิ่มจำนวนการยืมหนังสือจากห้องสมุดสาธารณะ การได้รับการบริการจากรัฐก่อนผู้อื่น เป็นต้น (Liang, Das, Kostyuk, and Hussain, 2018; Liu, 2019)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การดำเนิน SCS ในสังคมจีนนั้นอาศัยความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงานในการแบ่งปันและส่งผ่านข้อมูลเพื่อตรวจตราและควบคุมพฤติกรรมของพลเมือง การดำเนิน SCS จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลขนาดใหญ่และโครงสร้างของเทคโนโลยีในการรวบรวมและบันทึกข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลพฤติกรรมของพลเมืองและองค์กร เพื่อใช้ในการแปลงคะแนนและนำคะแนนมาใช้เป็นกลไกในการให้สิทธิประโยชน์และลงโทษ จากการดำเนิน SCS และการสร้างโครงข่ายการบันทึกข้อมูลพฤติกรรมทางสังคมในหลากหลายมิติของการดำเนินชีวิตเป็นหลักฐานที่ยืนยันอย่างชัดเจนว่า SCS ในประเทศจีนไปไกลกว่าขอบเขตมุมมองการให้คะแนนเครดิตในระดับสากลและตะวันตก ด้วยเหตุนี้ทำให้ SCS ของสังคมจีนถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากจากมุมมองของตะวันตกเนื่องจาก SCS เป็นเครื่องมือในการตรวจตราอย่างเบ็ดเสร็จทั้งในพื้นที่จริงและโลกดิจิทัลโดยรัฐ เพื่อควบคุมให้พลเมืองพยายามแสดงการกระทำที่เหมือนเป็นคนดีตลอดเวลา และการกระทำนั้นจะนำมาซึ่งผลประโยชน์และรางวัลบางประการแก่พลเมือง ซึ่ง SCS ในประเทศจีนนี้ขัดต่อคุณค่าทางการเมืองและวัฒนธรรมของตะวันตกที่ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองเป็นสำคัญ (Kasl, 2019; Kostka, 2019)

6. การนำเอาระบบเครดิตทางสังคมมาปรับใช้ในประเทศไทย

จากกรณีศึกษาในต่างประเทศเกี่ยวกับการใช้ระบบเครดิต โดยเฉพาะระบบเครดิตสังคมในสาธารณรัฐประชาชนจีน หากจะนำเอาระบบเครดิตทางสังคมมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทยอาจจำเป็นต้องคำนึงถึงการกำหนดขอบเขตของพฤติกรรมโดยมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมเชิงบวก เนื่องจาก การหักคะแนนและการขึ้นบัญชีดำและบัญชีแดงนั้นเป็นประเด็นถกเถียงและได้รับแรงเสียดทานทางสังคม ทั้งนี้ เกิดจากคะแนนจากพฤติกรรมเชิงลบนำไปสู่การหักคะแนนและการจำกัดสิทธิบางประการรวมถึงการถูกลงโทษ นอกจากนี้อาจจำเป็นจะต้องตระหนักถึงการบริหารจัดการ SCS ในด้านของการกำหนดคะแนน การให้สิทธิประโยชน์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนิน SCS ในประเทศไทย เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับใช้ SCS ในประเทศไทย เนื้อหาในส่วนนี้ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวทางการกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวก 2) แนวทางการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 3) แนวทางการให้สิทธิประโยชน์ และ4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.1 แนวทางการกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวก

การกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกอาจมุ่งเน้นที่พฤติกรรมที่ส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในสังคมและการอยู่ร่วมกันภายในสังคมอย่างสงบสุข โดยแนวทางการกำหนดขอบเขตพฤติกรรม แบ่งออกเป็น

แนวทางที่ 1 รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ SCS กำหนดกรอบพฤติกรรมเชิงบวกในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และองค์กร และให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ได้เข้ามีมาบทบาทในการกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ตัวอย่างเช่น หน่วยงานกลางกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกประกอบด้วย

(1) พฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตที่ดี
(2) พฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
(3) พฤติกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหรือองค์กร
(4) พฤติกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของชุมชนและองค์กร

จากขอบเขตพฤติกรรมนี้ให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ตีความกรอบของพฤติกรรมและกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมขึ้นตามความเหมาะสมของพื้นที่

แนวทางที่ 2 รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ SCS กำหนดพฤติกรรมเชิงบวกอย่างเจาะจงและบังคับใช้เหมือนกันในทุกพื้นที่ ตัวอย่างเช่น

พฤติกรรมในระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ 1) การเป็นอาสาสมัคร 2) การสมัครเข้าร่วมการฝึกอบรมทักษะ 3) การบริจาคโลหิต 4) การบันทึกการออกกำลังกายและมวลร่างกาย 5) การรายงานพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

พฤติกรรมในระดับชุมชน ได้แก่ 1) การรณรงณ์การต่อต้านการใช้สารเสพติด 2) การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้นอกห้องเรียน 3) การคัดแยกขยะ 4) การสนับสนุนการเก็บออม 5) การสร้างพื้นที่สีเขียว เป็นต้น

พฤติกรรมในระดับองค์กร ได้แก่ 1) การจัดอบรมการพัฒนาทักษะ 2) การสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย 3) การรณรงค์การใช้พลังงานอย่างประหยัด 4) การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม 5) การส่งเสริมสุขภาพและการออกกำลังกาย เป็นต้น

6.2 แนวทางการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การกำหนดช่วงคะแนน 2) การกำหนดคะแนนของแต่ละพฤติกรรม และ 3) การสะสมคะแนน

1) การกำหนดช่วงคะแนน หมายถึง การกำหนดช่วงของคะแนนเครดิตสะสม

แนวทางที่ 1 รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ SCS กำหนดเพดานสูงและต่ำของคะแนนเครดิตสังคมอย่างชัดเจน และบังคับใช้เหมือนกันในทุกพื้นที่ เช่น เริ่มต้นที่ 0-100 คะแนน หรือ 0-1,000 คะแนน เป็นต้น

แนวทางที่ 2 รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ SCS มอบอำนาจและหน้าที่ให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถกำหนดช่วงของคะแนนในแต่ละพื้นที่ได้ เช่น บางพื้นที่ 0-1,000 คะแนน หรือบางพื้นที่เริ่มที่ 100 – 1,000 คะแนน เป็นต้น

2) การกำหนดคะแนนของแต่ละพฤติกรรม หมายถึง การให้ค่าหรือน้ำหนักคะแนนของพฤติกรรม

แนวทางที่ 1 รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ SCS เป็นผู้กำหนดคะแนนที่ชัดเจนจากส่วนกลางและบังคับใช้เกณฑ์การให้คะแนนต่อพฤติกรรมเหมือนในแต่ทุกพื้นที่ เช่น พฤติกรรมด้านสุขภาพ ได้รับ 10-30 คะแนน การเป็นอาสาสมัคร ได้รับ 30-40 คะแนน ขึ้นอยู่กับชั่วโมงการทำงาน เป็นต้น

แนวทางที่ 2 รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ SCS กระจายอำนาจในการกำหนดคะแนนพฤติกรรมให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในพฤติกรรมด้านนั้น ๆ เช่น พฤติกรรมด้านสุขภาพ มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้กำหนดคะแนนให้แก่ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมด้านสุขภาพ พฤติกรรมด้านกาส่งเสริมการเรียนรู้ มอบหมายให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานเป็นผู้กำหนดคะแนนให้แก่ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม เป็นต้น

แนวทางที่ 3 รัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ SCS มอบหมายหน้าที่ให้หน่วยงานท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรเป็นผู้กำหนดค่าคะแนนของพฤติกรรม เพื่อให้หน่วยงาน ชุมชน และองค์กรในแต่ละพื้นที่ได้ทบทวนและจัดลำดับความสำคัญของพฤติกรรมที่ถูกให้คุณค่าและสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ แล้วให้ค่าคะแนนของพฤติกรรมตามความสำคัญ

3) การสะสมคะแนน หมายถึง การจัดการและกำหนดช่วงระยะเวลาของคะแนนเครดิตสะสมสามารถใช้ได้

แนวทางที่ 1 คะแนนเครดิตที่ปัจเจกบุคคล ชุมชน และองค์กรสะสมเอาไว้นั้นจะถูกตัดทุก ๆ ปี ตัวอย่างเช่น ในปี 2565 คะแนนจะเริ่มสะสมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2565 ถึง 31 ธันวาคม 2565 หลังจากนั้นทั้งหมดในปี 2565 จะถูกตัดเพื่อเริ่มต้นสะสมใหม่ โดยคะแนนจะถูกเริ่มนับใหม่ในวันที่ 1 มกราคม 2566 ถึง 31 ธันวาคม 2566 เป็นต้น

แนวทางที่ 2 คะแนนเครดิตที่ปัจเจกบุคคล ชุมชน และองค์กรสะสมเอาไว้นั้นจะถูกตัดทุก ๆ เดือน ตัวอย่างเช่น ในเดือนมกราคม คะแนนจะเริ่มสะสมตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 มกราคม หลังจากนั้นคะแนนจะถูกเริ่มต้นนับใหม่อีกครั้งในเดือนกุมภาพันธ์

6.3 แนวทางการให้สิทธิประโยชน์

การให้สิทธิประโยชน์จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการร่วมกันพิจารณาสิทธิประโยชน์ที่สามารถมอบให้แก่ผู้ที่มีคะแนนเครดิตสังคมถึงเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้ อาจมีการกำหนดสิทธิประโยชน์สำหรับช่วงคะแนนเครดิต ตัวอย่างเช่น

1) การลดค่าสาธารณูปโภค เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าขนส่ง ค่าโทรคมนาคม เป็นต้น

2) การเข้าถึงบริการของรัฐ เช่น การเพิ่มช่องทางพิเศษในการเข้ารับบริการจากหน่วยงานของรัฐให้ผู้ที่มีคะแนนเครดิตสูง เป็นต้น

3) การเข้าถึงบริการสาธารณสุข เช่น การเพิ่มช่องทางพิเศษในการเข้ารับบริการให้ผู้ที่มีคะแนนเครดิตสูง การยกเว้นหรือได้รับส่วนลดค่าบริการ เป็นต้น

4) คูปองส่วนลดร้านค้าภายใต้ความร่วมมือ เช่น ส่วนลดร้านอาหาร ส่วนลดร้านค้า ส่วนลดสถานออกกำลังกาย เป็นต้น

6.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเป็นสิ่งที่สำคัญทั้งในด้านของการแบ่งปันข้อมูลและการให้สิทธิประโยชน์แก่ประชาชน เพื่อดำเนิน SCS ในประเทศไทย อาจจำเป็นจะต้องริเริ่มมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละระดับ ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย หน่วยงานในการดำเนินหน้าที่เกี่ยวกับ SCS

1) หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานหลักและเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครับและเอกชน เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม หรือก่อตั้งหน่วยสำหรับดำเนินด้านเครดิตทางสังคมโดยเฉพาะ

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมและส่งต่อข้อมูล เช่น กระทรวงดิจิทัล สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นต้น

3) หน่วยงานในระดับปฏิบัติการ เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดและเก็บข้อมูลพฤติกรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และองค์กร เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงพานิชย์ กรมการขนส่งทางบก องค์การบริการส่วนจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้สิทธิประโยชน์ เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การประปาส่วนภูมิภาค ผู้ให้บริการด้านโทรคมนาคม โรงพยาบาล ภาคธุรกิจ เป็นต้น

7. ระบบ Bigdata ของจีน

การเก็บข้อมูล Bigdata ทางการจีนมีการตั้งให้ National Development and Reform Commission (NDRC) เป็นหน่วยงานที่ดูแล National Credit Information Sharing Platform (NCISP) ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลสาธารณะ ข้อมูลการค้า ข้อมูลของรัฐ ที่มีการเก็บข้อมูล 10.7 พันล้านข้อมูล ภาพรวมของ Organizational and Process Chart of China's Social Credit System (SCS) (Liang et al. 2018) ดังแสดงในภาพประกอบ 3

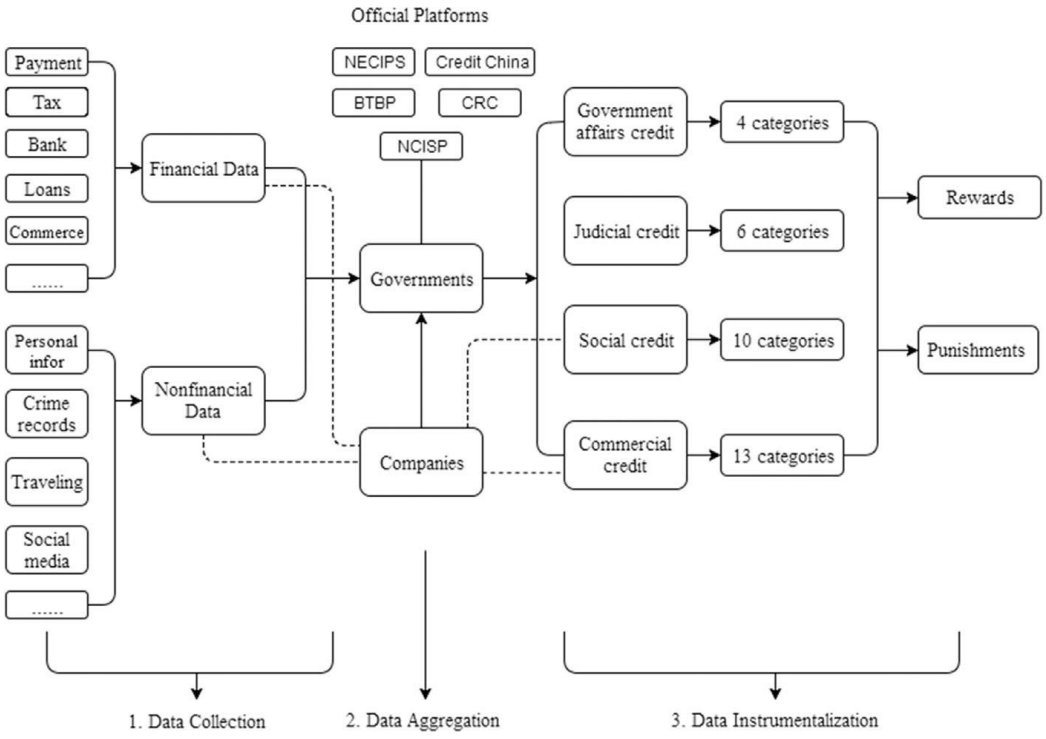

ภาพประกอบ 3 Organizational and Process Chart of China's Social Credit System (SCS).

ส่วนที่ 1 คือ Data Collection หรือการเก็บข้อมูลนั้น มีการเก็บข้อมูลมีทั้งที่เป็นทางด้านการเงินและไม่ใช่ด้านการเงิน เพื่อที่ใช้ในการประเมิน จากข้อมูลหลากหลายแหล่งที่มาทั้งเอกชนและจากรัฐ

สำหรับข้อมูลการเงินประกอบด้วย สถานะทางการเงิน การจ่ายภาษี การกู้เงิน รายการเดินบัญชี ส่วนข้อมูลที่ไม่ใช่การเงิน เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล การจ้างงาน การศึกษา ข้อมูลอาชญากรรม ข้อมูลการท่องเที่ยว ข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย จะเห็นได้ว่า จากความหลากหลายของมิติของข้อมูลนั้น แหล่งข้อมูลของหน่วยงานของรัฐเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถครอบคลุมมิติของข้อมูลที่มีความกลากกลายตามที่ต้องการได้ รัฐบาลจีนจึงได้มีความร่วมมือกับหลายภาคส่วนในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งมีทั้ง หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานเอกชน โดยการแลกเปลี่ยนนั้น NCISP เป็นแพลตฟอร์มช่องทางหลักที่ใช้ในการเชื่อมต่อกับ 42 agencies, 32 หน่วยงานรัฐ 50 market sectors

ในส่วนที่ 2 คือ Data aggregation คือการเก็บรวบรวมข้อมูล ทางส่วนของภาครัฐ จะมีแหล่งเก็บข้อมูลหลายแหล่ง ดังนี้

1) NCISP ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มกลางของรัฐบาลในการแลกเปลี่ยน และเก็บข้อมูล

2) Credit Reference Center (CRC) เป็นหน่วยงานโดยตรงที่กำกับดูแลข้อมูลเครดิตของธนาคารกลางของสาธารณรัฐประชาชนจีน (Bartels, 2020)

3) National Enterprise Credit Information Publicity System (NECIPS) เป็นฐานข้อมูลระดับประเทศที่ทำการเก็บข้อมูลนิติบุคคลที่จดทะเบียนในจีน ฐานข้อมูลประกอบด้วยโปรไฟล์ของนิติบุคคล ซึ่งรวมถึงข้อมูลสำคัญ เช่น ผู้ถือหุ้น กรรมการ ตัวแทนทางกฎหมาย ผู้จัดการทั่วไป และหัวหน้างาน ตลอดจนข้อมูลระบุตัวตน เช่น ที่อยู่ ที่อยู่อีเมล และหมายเลขโทรศัพท์ (Sayari, 2020)

4) Blacklist of Trust-breaking Platform (BTBP) ซึ่งดูแลโดยศาลประชาชนสูงสุด เก็บข้อมูลของบุคคล บริษัท และหน่วยงานรัฐบาล (Liang et al. 2018)

นอกจากนั้น ข้อมูลก็ยังถูกเก็บโดยบริษัทต่างๆที่ร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับทางรัฐบาล

ในส่วนที่ 3 คือ Data Instrumentalization ที่เป็นการนำข้อมูลไปคิดเป็นเครดิตหากหลายชนิด ทั้งที่เป็น เครดิตของการทำธุรกรรมกับทางราชการ เครดิตการพิจารณาคดี เครดิตสังคม รวมทั้ง เครดิตทางธุรกิจการค้า โดยเครดิตสุดท้ายแบ่งเป็นสองประเภท คือ รางวัล และการลงโทษ โดยแต่ละเครดิตนั้น รับผิดชอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานย่อยของรัฐที่ได้รับหน้าที่ในการกำหนดวิธีการคำนวนเครดิตชนิดต่างๆที่ได้รับมอบหมาย

จากการร่วมมือระหว่างรัฐกับหน่วยงานเอกชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่มีความหลากหลาย และสามารถได้ข้อมูลที่มีการครอบคลุมถึงประชาชนที่อาจจะไม่ได้อยู่ในทุกระบบที่เก็บข้อมูล หน่วยงานที่ไม่มีคะแนนของประชาชนบางส่วนสามารถการนำคะแนน ในภาคส่วนอื่นมาทดแทนกันได้

นอกจากนั้น การเก็บข้อมูลครอบคลุมได้ถึงระบบสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นของบริษัทของชาวจีนนั้น ทำให้การตรวจสอบพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่พึงประสงค์ในสื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็นไปได้ ซึ่งเทคโนโลยีในการตรวจสอบข้อมูลเหล่านั้นสามารถทำได้อย่างอัตโนมัติโดยใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ช่วยในการเฝ้าระวังจากการตรวจสอบข้อมูล Bigdata จากบริษัทสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความร่วมมือกับรัฐบาล (Innovation Centre Denmark, 2018)

มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อตรวจจับการกระทำผิดกฎหมายผ่านกล้องวงจรปิด ปัจจุบันมีการประมาณการว่ามีการใช้กล้องวงจรปิดในประเทศจีนกว่า 540 ล้านตัว (Sarin, 2022) จึงเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการสอดส่องพฤติกรรมของประชาชนที่มีอยู่จำนวนมากได้อย่างครอบคลุมและมีหลักฐานเชิงประจักษ์ในการให้หรือหักคะแนนเครดิต โดยข้อมูลภาพจากกล้องจะถูกส่งตรงไปยังหน่วยงานที่ดูแลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลระดับบุคคลใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อจดจำใบหน้าอัตโนมัติ ดูพฤติกรรมที่ทำผิดกฎหมายแบบอัตโนมัติ และทำการแจ้งเตือนให้กับเจ้าหน้าที่ทำการสรุปรวมให้กับหน่วยงานภาครัฐ การใช้เทคโนโลยีนี้เป็นข้อได้เปรียบสำหรับประเทศจีนที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้ด้วยตนเอง และเป็นเทคโนโลยีที่เป็นชั้นนำของโลกซึ่งมีความแม่นยำสูง (Innovation Centre Denmark, 2018)

จากที่กล่าวมา สาธารณรัฐประชาชนจีนมีเลขบัตรประจำตัวประชาชนที่พร้อมใช้ในการยืนยันตัวบุคคลในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การตั้งหน่วยงาน NDRC เพื่อเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการดูแล NCISP ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มหลักในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งทำให้เป็นการรวมศูนย์การกำหนดมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลและสามารถดูแลกฎระเบียบ ความปลอดภัย ได้อย่างสะดวก หากแต่หน่วยงานที่เข้าร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลต้องมีความพร้อมในการเตรียมข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล และมีบุคลากรที่สามารถดูแลการเชื่อมโยงข้อมูลได้ตามมาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งประเทศจีนมีความพร้อมสูง นอกจากนั้น ความพร้อมด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และกล้องวงจรปิด ทำให้มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและตรวจจับพฤติกรรมได้อย่างอัตโนมัติ ทำให้สามารถลดภาระ และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้อย่างมาก

8. การจัดเก็บข้อมูลประชาชนผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ของประเทศอื่น ๆ

ประเทศแคนาดามี โครงการรวมศูนย์ข้อมูลภาครัฐ 485 แห่ง ให้เหลือเพียง 7 แห่ง ให้บริการอีเมล ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ และบริการเครือข่ายแก่หน่วยงานของรัฐ 43 แห่งในรูปแบบบริการที่ใช้ร่วมกัน มีการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ได้รับการออกแบบให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ความต้องการของภาครัฐเองและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การควบรวมนี้จะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นการดูแลความปลอดภัยและความต่อเนื่องในการให้บริการจะสามารถดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Office of the Auditor General of Canada, 2015)

ประเทศแคนนาดามีนโยบายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยมีการให้บริการ Application Programming Interfaces (APIs) เช่น Government of Canada (2022), Statistica Canada (2022) ซึ่งเป็นแนวทางมาตรฐานในการแบ่งปันข้อมูล โดยมีการกำหนดมาตรฐานของข้อมูล มาตรฐานการเชื่อมต่อ โดยผู้ขอรับข้อมูลจากหน่วยงานเจ้าของข้อมูลไม่จำเป็นต้องดำเนินการทุกครั้งที่ต้องการข้อมูล แต่เป็นการขอเชื่อมต่อรับข้อมูลผ่านระบบเครือข่าย ทำให้สามารถรับข้อมูลที่ทันสมัยได้อย่างต่อเนื่องและปลอดภัย นอกจากนั้นยังลดภาระของเจ้าหน้าที่ที่ต้องดูแลเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูล

รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้ดำเนินโครงการ Data center optimization initiative (DCOI) เพื่อบูรณาการศูนย์ข้อมูลของประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ลดค่าใช้จ่ายโดยรวมในการปฏิบัติงาน ซึ่งรวมทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ของศูนย์ข้อมูล ลดค่าใช้จ่ายโดยรวมในการดำเนินงานด้านสารสนเทศของกลางรัฐบาล ด้วยการใช้ประโยชน์จากบริการที่มีร่วมกันเพิ่มแนวทางระบบความปลอดภัยด้านสารสนเทศโดยใช้ประโยชน์จากบริการที่มีร่วมกันปรับปรุงการลงทุนด้านสารสนเทศเข้าสู่เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มการประมวลผลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (มนตรี,2557)

ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา มีตัวอย่างของ Social Security Administration (SSA) หรือ สำนักงานประกันสังคม ที่มีการให้บริการ Data Exchange เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อมูลที่ SSA ให้บริการเป็นข้อมูล Personally Identifiable Information (PII) หรือ ข้อมูลที่ระบุตัวบุคคลได้ จึงจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนที่มีมาตรฐานปลอดภัยสูง หน่วยงานที่ต้องการปลกเปลี่ยนข้อมูลต้องมการลงทะเบียนเพื่อขอใช้ข้อมูล และปฏิบัติตามเงื่อนไขความปลอดภัยที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีหลากหลายรูปแบบ เช่น Batch Data Exchange, Web-Based Application, Batch Query System ซึ่งผู้ใช้งานต้องทำความเข้าใจการเชื่อมต่อข้อมูลที่ปลอดภัยของแต่ละวิธีก่อนใช้งาน

จากที่กล่าวมา ประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา มีการสร้าง Data Center ที่เป็นส่วนกลางของรัฐ เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย สามารถดูแลความปลอดภัยข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีการให้บริการการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ดูแลโดยหน่วยงานของรัฐ แต่ไม่ได้มีการออกแบบแพลตฟอร์มกลางที่ดูแลโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งในการดูแลการแลกเปลี่ยนข้อมูลของประชาชน

นอกจากนั้น ประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา ไม่มีการออกบัตรประจำตัวประชาชน แต่ประชาชนสามารถขอเอกสารยืนยันตัวบุคคลที่ออกจากรัฐ หรือใช้หมายเลขจากเอกสารอื่นที่รัฐออกให้ในการยืนยันตัวบุคคล เช่น หมายเลขใบขับขี่ หมายเลขพาสปอร์ต หมายเลขประกันสังคม ในการใช้เป็นหลักฐานทำธุรกรรมได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอุปสรรคในการเชื่อมโยงข้อมูลของประชาชนทั้งประเทศ จำเป็นต้องมีการสร้างรหัสประจำตัวประชาชนขึ้นใหม่ถึงจะสามารถเชื่อมโยงข้อมูลของประชาชนจากแต่ละหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศออสเตรเลียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ไม่มีการออกบัตรประจำตัวประชาชน จึงไม่สามารถยืนยันตัวบุคคลโดยใช้ข้อมูลเดียวได้ รัฐบาลจึงได้สร้างแอปพลิเคชัน เพื่อให้ประชาชนสามารถสร้างข้อมูลยืนยันตัวบุคคล โดยเรียกว่า My Gov ID ผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ ซึ่งเป็นการสร้าง Digital Identity โดยยืนยันตัวบุคคลจากเอกสาร เช่น ใบขับขี่ พาสปอร์ต หรือข้อมูลทางการแพทย์ นอกจากนั้น เพื่อความปลอดภัยในการยืนยันตัวบุคคลในการใช้งานบริการออนไลน์ของรัฐบนมือถือจึงใช้ข้อมูล Bioinformatics เช่น การแสกนใบหน้า การแสกนลายนิ้วมือ ในการยืนยันตัวตนเข้าใช้งานระบบ ซึ่งการให้บริการหรือสิทธิจากรัฐสามารถใช้ My Gov ID นี้ในการยืนยันตัวบุคคลเพื่อรับให้บริการหรือสิทธิจากรัฐได้

9. แนวทางการพัฒนา Bigdata สำหรับเครดิตสังคมในประเทศไทย

ประเทศไทยมีการกำหนดเลขประจำตัวประชาชนให้กับประชาชนไทยทุกคน จึงมีความพร้อมเรื่องข้อมูลยืนยันตัวบุคคลสำหรับการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลของประชาชนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

การเตรียมความพร้อมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชน ควรมีการกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม เตรียมแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูล ระบบโครงสร้างพื้นฐาน (เช่น เครื่องแม่ข่าย ระบบเครือข่าย ศูนย์กลางข้อมูล) บัญชีข้อมูล ระบบบัญชีข้อมูล กำหนดกฎระเบียบ มาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูล และมาตรฐานความปลอดภัยข้อมูล ดูแลสัญญาในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

การกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม อาจมีทางเลือกได้ 2 แนวทาง

แนวทางที่ 1

มอบหมายให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รวบรวมข้อมูล Big Data ของประเทศเป็นผู้รับผิดชอบการรวมรวมข้อมูล และประมวลผลเครดิตสังคม เช่น สถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (สวข.)

ซึ่งหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายนี้เป็นผู้รับผิดชอบการพัฒนาแพลตฟอร์มและดูแลโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในการประมวลผลเครดิตสังคม แนวทางนี้สามารถลดงบประมาณและบุคลากรในการดูแลระบบทั้งหมดได้

หากผู้กำหนดวิธีการประมวลผลเครดิตสังคมเป็นหน่วยงานที่อยู่ต่างสังกัดกันกับผู้รับผิดชอบแพลตฟอร์ม อาจต้องพิจารณาภาระงานปัจจุบันของหน่ายงาน และพิจารณาถึงการการประสานงานร่วมมือกันในทุกขั้นตอนการทำงาน รวมถึงการวางแผนงาน การตั้งงบประมาณ วิธีการประเมินที่สอดคล้องกันจึงจะสามารถทำงานด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ 2

จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาใหม่เพื่อรับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน โดยอาจเป็นหน่วยงานใหม่ภายใต้กระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลเครดิตสังคม แนวทางนี้จะมีความคล่องตัวในการวางแผนงาน งบประมาณ การปรับเปลี่ยนการเก็บข้อมูลและการประมวลผลข้อมูล สามารถลดกระบวนการประสานงานนอกหน่วยงานลงได้ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างรวดเร็วแต่มีภาระในการจัดตั้งหน่วยงาน การสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้อง และมีการพัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม เพื่อให้สะดวกในการบริหารจัดการ

ในกรณีที่ต้องมีการพัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงหรือส่งข้อมูลระหว่างหน่วยงานอาจมีทางเลือกได้ 3 แนวทาง

แนวทางที่ 1

การบริการข้อมูลโดยใช้ API ทำให้ควบคุมมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ ทำการเข้ารหัสข้อมูลระหว่างส่งข้อมูลได้ ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึง Database ได้โดยตรงทำให้มีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น ตรวจสอบปริมาณข้อมูลในการแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ และสามารถนำสถิติเหล่านี้มาใช้ในการวิเคราะห์การวางแผนขยายระบบโครงสร้างพื้นฐานได้ในอนาคตหากแต่ถ้าข้อมูลมีความซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างข้อมูลบ่อย จำเป็นต้องมีการลงทุนเพิ่มเติมในภายหลังเพื่อปรับปรุง API ให้มีความเหมาะสมกับโครงสร้างข้อมูล

แนวทางที่ 2

การบริการข้อมูลโดยการสร้าง View จากระบบฐานข้อมูล เพื่อให้ผู้รับข้อมูลสามารถเข้าไปดำเนินการดึงข้อมูลโดยตรงจากระบบฐานข้อมูล สามารถสรุปเฉพาะข้อมูลที่ต้องการใช้และให้อัพเดตแบบอัตโนมัติได้ ทำให้สะดวกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมข้อมูล สามารถกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลได้จากระบบฐานข้อมูล ทำให้ข้อมูลมีความปลอดภัย

แนวทางนี้ ผู้ใช้มีการเข้าถึงระบบฐานข้อมูล ทำให้ต้องดูแลการรักษาความปลอดภัยของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการกำหนดสิทธิการเข้าถึงระบบฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานทั้งหมดที่ต้องการเข้าถึงข้อมูล ทำให้ภาระการกำหนดสิทธิ การจัดการมาตรฐาน และการเก็บสถิติ เป็นของหน่วยงานผู้ให้บริการข้อมูล

แนวทางที่ 3

การส่งไฟล์อาจอยู่ในรูปแบบ JSON, XML, CSV ซึ่งทางผู้ส่งต้องทำการจัดเตรียมข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่กำหนด แล้วทำการส่งตามระเบียบวิธีที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งสามารถทำการเข้ารหัสข้อมูลก่อนทำการส่งเพื่อเพิ่มความปลอดภัยได้ วิธีนี้สะดวกกับการรับส่งข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีความเปลี่ยนแปลงข้อมูลไม่บ่อย และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่มากหากแต่เป็นวิธีที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการเตรียมข้อมูลตามกำหนดเวลาและระเบียบปฏิบัติ และต้องใช้ความระมัดระวังในการส่งข้อมูล ซึ่งสามารถผิดพลาด และทำให้ข้อมูลที่ส่งไม่ถูกต้องหรือรั่วไหลได้ ภาระการจัดการมาตรฐาน และการเก็บสถิติเป็นของหน่วยงานผู้ให้บริการข้อมูลในปัจจุบัน ประเทศไทยมีระบบโครงสร้างพื้นฐานส่วนกลางของรัฐเพื่อให้หน่วยงานรัฐได้ใช้งาน คือ ระบบคลาวด์กลางภาครัฐ (Government Data Center and Cloud Service : GDCC) ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ทำให้การพัฒนาแพลตฟอร์มแลกเปลี่ยนข้อมูลของรัฐเพื่อทดสอบในช่วงแรกสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องลงทุนเรื่องโครงสร้างพื้นฐานมากนัก แต่เมื่อเริ่มดำเนินการจริงมีการใช้งาน

เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล เก็บข้อมูลที่มีปริมาณมาก และมีการประมวลผลที่มากขึ้น จำเป็นต้องมีการขยายโครงสร้างพื้นฐานตามความเหมาะสม

โครงสร้างหลักของแพลตฟอร์มแลกเปลี่ยนข้อมูลอีกส่วนที่มีความสำคัญต้องพิจารณาเรื่องความเหมาะสมของเทคโนโลยีคือการเก็บข้อมูล ซึ่งมีทางเลือก 3 แนวทาง

แนวทางที่ 1

การจัดเก็บข้อมูลเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล ซึ่งมีความเร็วสูงในการประมวลผล สะดวกต่อการบริหารจัดการ ปรับปรุงข้อมูล และการดูแล เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่เป็นที่รู้จักและสามารถผู้เชี่ยวชาญที่สามารถดูแลได้ไม่ยากนัก

แนวทางที่ 2

การจัดเก็บข้อมูลเข้าสู่ Blockchain ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการเก็บข้อมูลและส่งต่อแบบไม่มีคนกลาง การจัดเก็บข้อมูลมีความโปร่งใส มีความปลอดภัยสูง หากแต่เมื่อต้องการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่การดึงข้อมูลต้องใช้เวลามากกว่าระบบฐานข้อมูล และเมื่อต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายแหล่ง จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนขึ้น ทำให้การดูแลต้องใช้งบประมาณที่สูง การหาผู้เชี่ยวชาญในการดูแลเป็นเรื่องที่อาจไม่ใช่เรื่องที่ง่ายนักในปัจจุบัน เพื่อให้การส่งข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ความพร้อมด้านระบบโครงสร้างพื้นฐานของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการนำส่งข้อมูลเข้าสู่แพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลนั้น ต้องมีการสำรวจว่ามีการเก็บข้อมูลเป็นรูปแบบใด ซึ่งหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่มีการเก็บข้อมูลเป็นแบบดิจิทัลแล้ว หากหน่วยงานใดยังไม่ได้เก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล จำเป็นต้องมีการวางแผนของบประมาณและวางแผนในการพัฒนาระบบเพื่อเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล นอกจากนั้น ต้องมีการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลให้มีความพร้อมด้านดิจิทัล ด้านความปลอดภัย และเข้าใจกฎระเบียบ กฎหมาย มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

หลังจากที่มีการรวบรวมข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมแล้ว เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบเครดิตของตนเองได้ จำเป็นต้องมีการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันในการตรวจสอบข้อมูลเครดิตสังคมให้กับประชาชน หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถร่วมมือกับหน่วยงานที่ดูแลเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันที่มีฐานผู้ใช้เป็นจำนวนมากในการต่อยอดเพิ่มความสามารถให้กับแอปพลิเคชันให้สามารถตรวจสอบข้อมูลเครดิตสังคมได้ เช่น โมบายแอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” ของธนาคารกรุงไทย ที่มีฐานผู้ใช้ 40 ล้านคน การต่อยอดนี้จะช่วยให้ข้อมูลเครดิตสังคมที่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวกสามารถเข้าถึงผู้ใช้จำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม ควรมีหน้าที่สร้างเครือข่ายของผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงานรัฐ และเอกชน ให้มีความเข้าใจตรงกันในการสร้างมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูล จัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน ให้พร้อมสำหรับการประมวลผล Big Data โดยมีหน้าที่ดังนี้

1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนให้เกิดการบูรณาการของระบบ สนับสนุนในด้านดิจิทัล โดยแต่ละหน่วยงานสามารถนำข้อมูลเครดิตไปใช้ให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2) สนับสนุนให้มีการใช้ระบบดิจิทัลในการทำธุรกรรมที่สำคัญ อาทิ ธุรกรรมการเงิน ธุรกรรมการติดต่อราชการ

3) ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจการพัฒนาบริการของหน่วยงานเป็นการให้บริการผ่านระบบดิจิทัล และเข้าใจความปลอดภัยไซเบอร์

4) สำรวจความพร้อมของบริการภาครัฐและเอกชนที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลเครดิตสังคม

5) จัดให้มีข้อมูลสาธารณะที่จำเป็นและโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูล (Public Data And Data Infrastructure) ซึ่งรวมถึงมาตรฐานและกระบวนการที่สำคัญ เช่น ความเชื่อใจได้ของข้อมูล หรือบุคคลภายนอกที่เชื่อถือได้ (Data Trusts Or Trusted Third Parties) โดยคำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคล องค์กรหรือประเทศทั้งในด้านความลับและความเป็นส่วนตัว สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การแข่งขันทางการค้าและความมั่นคงปลอดภัย

6) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูล ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาใช้งานได้ เพื่อลดความเสี่ยงในการลงทุน และลดค่าใช้จ่ายในการดูแลระบบทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์

7) สนับสนุนให้ใช้งานระบบโครงสร้างพื้นฐานส่วนกลางของรัฐในการเปลี่ยนผ่านบริการของรัฐเป็นระบบดิจิทัล

10. กรอบแนวคิด

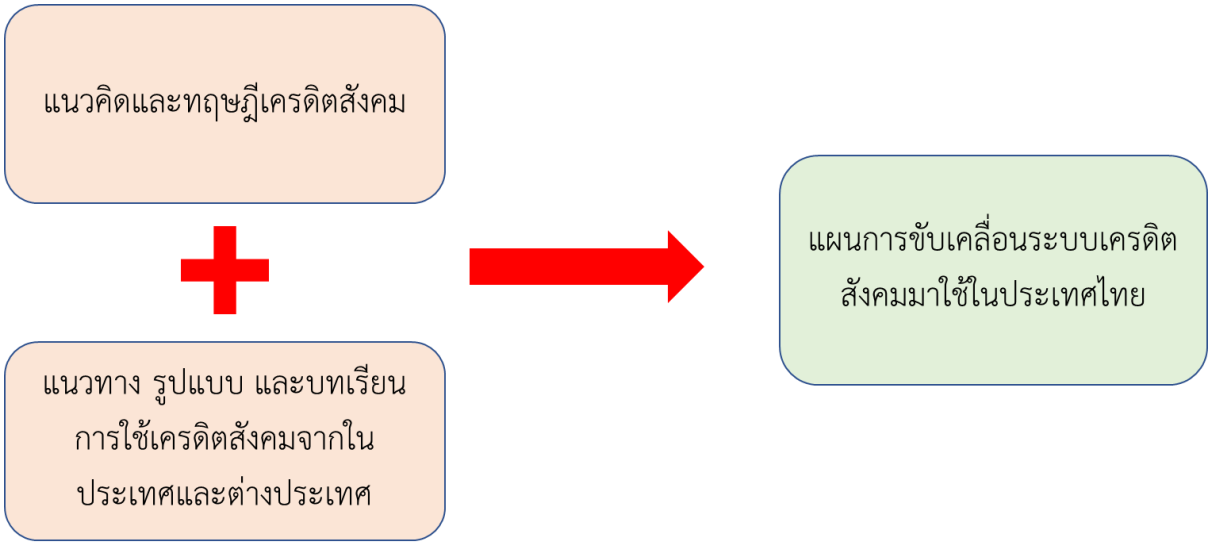

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย และแผนการดำเนินงาน

1. ระเบียบวิธี

การดำเนินงานในโครงการจ้างที่ปรึกษาเพื่อจัดทำแผนการขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคม (Social Credit) มาใช้ในประเทศไทย มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 จัดทำแผนการดำเนินงานขั้นต้น (Inception Report) โดยมีเนื้อหาประกอบด้วยข้อเสนอโครงการและแผนการดำเนินงานตลอดทั้งโครงการภายในระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการ 120 วัน

2.2 ศึกษาค้นคว้า แนวทาง รูปแบบ และบทเรียนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้จากแผนการดำเนินการงานวิจัย บทความ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

2.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย โดยมีเนื้อหาประกอบด้วยอย่างน้อย ดังนี้

1) การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวก

2) การแปลงพฤติกรรมเชิงบวกต่าง ๆ ออกมาเป็นค่าคะแนน

3) การกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่จะให้การรับรองพฤติกรรมเชิงบวก

4) การจัดเก็บเครดิตสังคมในระดับประเทศผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)

5) การกำหนดรูปแบบสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

2.4 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) โดยดำเนินการ ดังนี้

1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยจำนวน 2 ครั้ง และมีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยครั้งละ 50 คน ทั้งนี้ จำนวนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเห็นชอบของสำนักงาน ป.ย.ป.

2) บันทึกวิดีโอการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามข้อ 1) และส่งมอบในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล บรรจุลงในอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล (USB Flash Drive)

2.5 จัดทำรายงานการพัฒนากรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย

2. แผนการดำเนินงาน (Action Plan**)**

ตาราง 9 แผนการดำเนินงาน (Action Plan)

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
1	จัดทำแผนการดำเนินงานขั้นต้น (Inception Report) โดยมีเนื้อหาประกอบด้วยข้อเสนอโครงการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับเครดิตสังคม (Social Credit) ระเบียบวิธีวิจัย และแผนการดำเนินงาน	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 3. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 4. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 6. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
2	ส่งรายงานแผนการดำเนินงานขั้นต้น (Inception Report) วันที่ 14 ตุลาคม 2565	1. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 2. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 3. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 4. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				
3	ศึกษาค้นคว้า แนวทาง รูปแบบ และบทเรียนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้จากแผนการดำเนินการ งานวิจัย บทความ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 4. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
		7. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 8. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				
4	วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย โดยมีขอบเขตการดำเนินการอย่างน้อย ดังนี้ 1) การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวก 2) การแปลงพฤติกรรมเชิงบวกต่าง ๆ ออกมาเป็นค่าคะแนน 3) การกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่จะให้การรับรองพฤติกรรมเชิงบวก 4) การจัดเก็บเครดิตสังคมในระดับประเทศผ่านระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) 5) การกำหนดรูปแบบสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ (ที่ปรึกษาโครงการ) 2. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 5. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 6. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 7. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
		8. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				
5	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 1 โดยมีขอบเขตการดำเนินการอย่างน้อย ดังนี้ 1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยและมีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 50 คน ทั้งนี้ จำนวนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเห็นชอบของสำนักงาน ป.ย.ป. 2) ทำการบันทึกวิดีโอการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามข้อ 1) และส่งมอบในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล บรรจุลงในอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล (USB Flash Drive)	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 4. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 6. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 7. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
6	สรุปผลจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 1	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 4. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 6. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 7. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
7	จัดทำรูปแบบและแนวทางของแผนการขับเคลื่อนเครดิตสังคม	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 4. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 6. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 7. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				
8	ส่งรูปแบบและแนวทางของแผนการขับเคลื่อนเครดิตสังคม (รายงานงวดที่ 2) วันที่ 25 พฤศจิกายน 2565	1. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 2. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
		3. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 4. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				
9	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 2 โดยมีขอบเขตการดำเนินการอย่างน้อย ดังนี้ 1) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยและมีผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 50 คน ทั้งนี้ จำนวนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเห็นชอบของสำนักงาน ป.ย.ป. 2) ทำการบันทึกวิดีโอการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตามข้อ 1) และส่งมอบในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล บรรจุลงในอุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล (USB Flash Drive)	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 4. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 6. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 7. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
10	จัดทำแผนการขับเคลื่อนระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 4. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 6. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 7. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
11	จัดทำรายงานการพัฒนากรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย	1. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สินเดชารักษ์ (หัวหน้าโครงการ) 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ส่องเมือง (นักวิจัย) 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรัญญา เตรัตน์ (นักวิจัย) 4. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 5. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ) 6. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 7. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				
12	ส่งรายงานการพัฒนากรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย (รายงางวดที่ 3) วันที่ 27 มกราคม 2566	1. นางสาวรุ่งกมล โพธิสมบัติ (ผู้จัดการโครงการ) 2. นางสาวสุชาดา โพธิสิงห์ (ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการ)				

ลำดับ	การดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา (วัน)			
			30	60	90	120
		3. นางสาวจิรัชญา บุญประกอบ (ผู้ช่วยนักวิจัย) 4. นางสาวกัณฐมณี อินต๊ะเสน (ผู้ประสานงานโครงการ)				

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวก

การกำหนดรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวก รัฐอาจเป็นผู้กำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกในภาพกว้างทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชน ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ หรือเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs: Sustainable Development Goals) เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในระดับโลกด้วย ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิต พฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พฤติกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม พฤติกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของผู้คน พฤติกรรมที่ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เป็นต้น

หลังจากการกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกในระดับประเทศไทย รัฐกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม เพื่อให้แต่ละพื้นที่และองค์กรสามารถกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่นั้น ๆ หรือเป็นพฤติกรรมที่บริบทพื้นที่หรือองค์กรนั้นให้คุณค่า ซึ่งการกระจายอำนวจเช่นนี้จะช่วยอุดช่องโหว่ของปัญหาเกี่ยวกับความแตกต่างของบริบทของพื้นที่ได้ ตัวอย่างเช่น การกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในระดับองค์กรชุมชน บางพื้นที่เป็นเขตอุตสาหกรรม ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจเป็นการมีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ ระบบการควบคุมการปล่อยสารเคมีและแก๊สอย่างปลอดภัย ในขณะที่บางพื้นที่เป็นเขตการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจมุ่งเน้นไปที่ การคัดแยกและกำจัดขยะ การจัดระเบียบและมาตรฐานขนส่งสาธารณะ และการกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ส่งเสริมการที่ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในระดับปัจเจกบุคคล พื้นที่เขตเมือง ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจเป็นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและชั่วโมงการทำงานในชมรม ชุมชน หรืออาสาสมัครของหน่วยงานหรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ในขณะที่ พื้นที่เขตชนบทตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจเป็นการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครและจำนวนชั่วโมงของหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การกำหนดขอบเขตพฤติกรรมนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนในแต่ละช่วงเวลา โดยในที่นี้จะขอแบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การจัดประชุมเพื่อถอดยุทธศาสตร์ชาติ แผนการพัฒนาประเทศ และ SDGs ให้ออกมาเป็นกรอบพฤติกรรมเชิงบวกที่ประเทศให้คุณค่าและความสำคัญว่ามีส่วนช่วยในการบริหารและพัฒนาประเทศ

2) การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือมีความเกี่ยวข้องกับกรอบพฤติกรรมเชิงบวก

3) การหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการพิจารณากรอบพฤติกรรมเชิงบวก

4) การลงมติกรอบพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

แผนระยะกลาง

1) การร่วมหารือกับท้องถิ่นและองค์กรชุมชนเพื่อกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

3) การนำร่องทดลองใช้ในบางพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน บริเวณเขตเมือง กึ่งเมือง และชนบท เพื่อถอดบทเรียนและพิจารณาผลตอบรับจากพลเมือง

4) การทบทวนกรอบและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

แผนระยะยาว

1) การวางแผนและขยายพื้นที่การใช้ระบบเครดิตทางสังคมให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

2) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับแก้กรอบและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศและโลกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2. การแปลงพฤติกรรมเชิงบวกออกมาเป็นค่าคะแนน

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน รัฐดำเนินการ 1) การออกแบบกรอบของช่วงคะนนให้สอดคล้องกันในทุกพื้นที่ เพื่อให้การเก็บรวบรวมคะแนนเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน เช่น คะแนนเครดิตทางสังคมในระดับปัจเจกบุคคล อยู่ที่ 0 – 1,000 คะแนน และคะแนนเครดิตทางสังคมในระดับองค์กร/ชุมชน อยู่ที่ 0 – 5,000 คะแนน เป็นต้น 2) รัฐจำเป็นจะต้องกำหนดช่วงระยะเวลาในการสะสมคะแนนให้ชัดเจน เช่น คะแนนเครดิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชนเป็นการสะสมรายปี กล่าวคือ คะแนนเครดิตนี้จะถูกสะสมตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคมของปีนั้น ๆ แล้วจะเริ่มนับใหม่ในปีถัดไป โดยค่าคะแนนเครดิตของแต่ละปีจะถูกบันทึกจะสะสมไว้ เพื่อให้ปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชนสามารถย้อนดูคะแนนเครดิตของตนเองในแต่ละปีได้ และ 3) รัฐควรสร้างระบบแฟลตฟอร์มออนไลน์ให้ปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชนสามารถเข้าไปตรวจสอบและอัพเดทคะแนนเครดิตของตนเองได้ตลอดเวลา

ในขณะที่การกำหนดค่าของคะแนนพฤติกรรม รัฐควรมอบหมายให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือเป็นผู้กำหนดค่าคะแนนของตัวชี้วัดพฤติกรรมในแต่ละพฤติกรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน เพื่อให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดลำดับและกำหนดค่าคะแนนพฤติกรรมที่ถูกให้ความสำคัญในแต่ละพื้นที่ได้ เนื่องจากการให้คุณค่าต่อพฤติกรรมในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัญหาที่แต่ละพื้นที่กำลังเผชิญ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ ตัวอย่างเช่น พื้นที่เขตเมืองที่ผู้คนเผชิญหน้ากับความเร่งรีบ แรงกดดัน และความเครียดสูง ตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชนอาจมีคะแนนที่สูงกว่าพื้นที่ในเขตชนบท เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน จำเป็นจะต้องมีการวางแผนในแต่ละช่วงเวลา โดยในที่นี้แบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือมีความเกี่ยวข้องในการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ทั้งช่วงคะแนน การสะสมคะแนน และระบบที่รองรับการรวบรวมคะแนน

2) การหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดค่าของคะแนนพฤติกรรมในแต่ละพื้นที่

แผนระยะกลาง

1) การร่วมหารือกับท้องถิ่นและองค์กรชุมชนเพื่อกำหนดค่าคะแนนของตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติค่าคะแนนของตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

3) การนำร่องทดลองใช้ในบางพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน บริเวณเขตเมืองกึ่งเมือง และชนบท เพื่อถอดบทเรียนและพิจารณาผลตอบรับจากพลเมือง รวมถึงทดสอบระบบการสะสมคะแนน

4) การทบทวนกรอบและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

แผนระยะยาว

1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับค่าคะแนนตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และช่วงเวลา

2) การอัพเดทค่าคะแนนพฤติกรรมและพัฒนาระบบการเก็บรวบรวมคะแนน

3. การกำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่จะให้การรับรองพฤติกรรมเชิงบวก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการวางแผนระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย จากที่ได้กล่าวมาในหัวข้อข้างต้น จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกำหนดกรอบพฤติกรรม เกณฑ์การให้คะแนน โดยเฉพาะการให้สิทธิประโยชน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่คาดว่าจะดึงดูดความสนใจให้ผู้กระทำทางสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคมอย่างสมัครใจ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อข้อมูลและประชาสัมพันธ์ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยอีกด้วย

ระบบเครดิตทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงานทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดการดำเนินไปของระบบเครดิตทางสังคม เนื่องจากการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการหารือแผนการและการวางระบบการดำเนินงานเครดิตทางสังคมในประเทศไทยทั้งในด้านการกำหนดพฤติกรรม การให้คะแนน การให้สิทธิประโยชน์ และการแบ่งปันข้อมูลคะแนนเครดิตทางสังคม ตัวอย่างเช่น หากมีหน่วยงานให้ความร่วมมือเป็นอย่างมากรัฐจะสามารถกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกให้ครอบคลุมหลากหลายมิติในการดำเนินชีวิตของผู้กระทำทางสังคม เช่น มิติด้านสุขภาพ มิติด้านการคมนาคม มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านกฎหมาย มิติด้านการศึกษา มิติด้านการพัฒนาทักษะ เป็นต้น และอีกสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก คือ การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สามารถมอบให้แก่ผู้กระทำทางสังคมที่แสดงพฤติกรรมเชิงบวก กล่าวคือ การที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมือ

เป็นอย่างมาก มาเข้าร่วมระบุสิทธิประโยชน์ที่แต่ละหน่วยงานสามารถมอบให้ได้ ทำให้มีสิทธิประโยชน์จำนวนมากที่อาจสามารถจูงใจผู้กระทำทางสังคมสนใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคมและกระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้นได้

ทั้งนี้ การสร้างความร่วมมืออาจจำเป็นจะต้องทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เล็งเห็นถึงเป้าหมายและความสำคัญของระบบเครดิตทางสังคมเสียก่อน ดังนั้น จึงขอเสนอแผนการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การติดต่อและประชาสัมพันธ์ระบบเครดิตทางสังคมไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอความร่วมมือ

2) การประชุมเพื่อนำเสนอและสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญและเกิดโครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

3) การหารือและขอความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานในการเข้ามามีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนระบบเครดิต

แผนระยะกลาง

1) การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหารือระหว่างหน่วยงานเพื่อกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรม คะแนน และสิทธิประโยชน์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

3) การทดลองใช้ระบบเครดิตทางสังคมในพื้นที่นำร่อง เพื่อทดลองและถอดบทเรียนระบบเครดิตทางสังคมและปรับแก้แผนการดำเนินงานให้สามารถดำเนินการได้ในระดับประเทศ

แผนระยะยาว

1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับระบบเครดิตทางสังคมให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่และสถานการณ์ปัจจุบัน

2) การตรวจสอบความโปร่งใสของการดำเนินระบบเครดิตทางสังคม

4. การจัดเก็บเครดิตสังคมในระดับประเทศผ่านข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data)

4.1 แผนการขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

แผนการขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เตรียมพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานให้กับการประมวลผลเครดิตสังคมในประเทศไทย

1) แผนระยะสั้น

ที่มาและเป้าหมาย:

เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการประมวลผลเครดิตสังคมมาจากหลากหลายหน่วยงาน การประสานงานเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบ และมอบอำนาจหน้าที่ดูแลการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมโดยเฉพาะจึงจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายของแผนระยะสั้น คือ การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม เพื่อรับผิดชอบการสนับสนุนการวางแผนพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัล การพัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม และการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบเครดิตของตนเองได้ การนำเสนอภาพข้อมูลเพื่อแสดงภาพรวมข้อมูลเครดิตสังคมด้านต่าง ๆ

ตัวชี้วัด :

(1.1) หน่วยงานรับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

(1.2) จำนวนหน่วยงานที่เข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

(1.3) แผนการสนับสนุนให้มีการใช้ระบบดิจิทัลในการทำธุรกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(1.4) แผนการพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั่วประเทศ

(1.5) แพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

(1.6) เว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันสำหรับการตรวจสอบเครดิต ประวัติการเปลี่ยนแปลงของเครดิต และแนะนำพฤติกรรมเชิงบวก

(1.7) การนำเสนอภาพข้อมูลเพื่อแสดงภาพรวมข้อมูลเครดิตสังคมด้านต่างๆ

(1.8) กฎระเบียบ มาตรฐาน การเชื่อมต่อข้อมูล

(1.9) โครงสร้างพื้นฐานการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูล

เป้าหมายการใช้งาน :

(1) มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อเชื่อมกับแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมมากกว่า 20% ของเป้าหมายทั้งหมด

(2) มีผู้ทดสอบระบบ 100,000 ราย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ขยายฐานข้อมูลให้ครอบคลุมสำหรับการประมวลผลเครดิตสังคมในประเทศไทย

2) แผนระยะกลาง

ที่มาและเป้าหมาย:

เพื่อให้ได้ข้อมูลในการประมวลผลเครดิตสังคมที่สมบูรณ์ จำเป็นต้องมีการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากบางหน่วยงานอาจยังมีการเก็บข้อมูลที่มีประโยชน์แต่อยู่ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่รูปแบบดิจิทัล จึงไม่สามารถนำมาประมวลผลได้ และขาดบุคลากรด้านดิจิทัล ดังนั้นจำเป็นต้องมีการสนับสนุนการเตรียมข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัล

เป้าหมายของแผนระยะกลาง คือ การเพิ่มจำนวนหน่วยงานที่ต่อเชื่อมกับแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม การสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล และระบบสามารถประมวลผลเครดิตของประชาชนได้

ตัวชี้วัด :

การพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั่วประเทศ ที่เป็นไปตามแผน 50%

เป้าหมายการใช้งาน :

(1) มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อเชื่อมกับแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมมากกว่า 50% ของเป้าหมายทั้งหมด

(2) มีผู้ใช้งานเว็บแอปพลิเคชันไม่น้อยกว่า 10,000,000 ราย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ปรับปรุงประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐานและระบบฐานข้อมูลให้เหมาะสำหรับการประมวลผลเครดิตสังคมในประเทศไทยในอนาคต

3) แผนระยะยาว (ระยะ 5 ปี)

ที่มาและเป้าหมาย:

หลังจากระบบมีการใช้งาน ข้อมูลจะมีปริมาณมากขึ้นและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ชนิดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงและหลากหลายมากขึ้น ซึ่งเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีและบริบทสังคม ทำให้แพลตฟอร์มหรือระบบที่ออกแบบไว้ต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายของแผนระยะยาว คือ การวางแผนและพัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมให้สามารถประมวลผลข้อมูลที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง การเพิ่มจำนวนหน่วยงานที่ต่อเชื่อมกับแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม และการปรับปรุงระบบให้สามารถประมวลผลเครดิตสังคมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด :

การพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั่วประเทศ ที่เป็นไปตามแผน 100%

เป้าหมายการใช้งาน :

(1) มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อเชื่อมกับแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม100% ของเป้าหมายทั้งหมด

(2) มีผู้ใช้งานเว็บแอปพลิเคชันไม่น้อยกว่า 50,000,000 ราย

4.2 แผนปฏิบัติการการพัฒนาการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

แผนระยะสั้น

กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม เพื่อรับผิดชอบการวางแผนพัฒนาการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั่วประเทศ การพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลกลางของรัฐ การประมวลผลเครดิตสังคม และประชาชนสามารถการตรวจสอบเครดิตผ่านเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันได้

1) หน่วยงานรับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

1.1) กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

1.2) สรรหาบุคลากร

2) จำนวนหน่วยงานที่เข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

2.1) สำรวจหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสำหรับการประมวลผลเครดิตสังคม

2.2) จัดกิจกรรมทำความเข้าใจการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.3) จัดทำสัญญาความร่วมมือการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.4) พัฒนาแผนการเพิ่มจำนวนหน่วยงานที่เข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

3) แผนการสนับสนุนให้มีการใช้ระบบดิจิทัลในการทำธุรกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1) สำรวจความพร้อมของระบบดิจิทัลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2) พัฒนาแผนการสนับสนุนให้มีการใช้ระบบดิจิทัลในการทำธุรกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงานที่มีความต้องการการสนับสนุน

3.3) พัฒนาแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจการพัฒนาบริการของหน่วยงานเป็นการให้บริการผ่านระบบดิจิทัล และเข้าใจความปลอดภัยไซเบอร์

4) แผนการพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัลทั่วประเทศ

4.1) สำรวจความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล

4.2) พัฒนาแผนการพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัล

5) แพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

5.1) เก็บความต้องการด้านข้อมูลที่ต้องการใช้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความพร้อมของหน่วยงานในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเก็บข้อมูล การประมวลผลเครดิตสังคม และความปลอดภัย

5.2) วิเคราะห์ความต้องการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

5.3) ออกแบบแพลตฟอร์ม ฐานข้อมูล การประมวลผลเครดิตสังคม

5.4) พัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

5.5) ทดสอบและปรับปรุงแพลตฟอร์ม

5.6) อบรมเจ้าหน้าที่ในการใช้งานและดูแลแพลตฟอร์ม

5.7) ประชาสัมพันธ์

6) เว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันในการตรวจสอบเครดิต ประวัติการเปลี่ยนแปลงของเครดิต และแนะนำพฤติกรรมเชิงบวก

6.1) เก็บความต้องการของแอปพลิเคชัน การเก็บข้อมูล ความปลอดภัย

6.2) วิเคราะห์ความต้องการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

6.3) ออกแบบเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันในการตรวจสอบเครดิต ประวัติการเปลี่ยนแปลงของเครดิต และแนะนำพฤติกรรมเชิงบวก

6.4) พัฒนาเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชันในการตรวจสอบเครดิต ประวัติการเปลี่ยนแปลงของเครดิต และแนะนำพฤติกรรมเชิงบวก

6.5) ทดสอบและปรับปรุงเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชัน

6.6) อบรมเจ้าหน้าที่ในการใช้งานและดูแลเว็บแอปพลิเคชันหรือโมบายแอปพลิเคชัน

6.7) ประชาสัมพันธ์

7) การนำเสนอภาพข้อมูลเพื่อแสดงภาพรวมข้อมูลเครดิตสังคมด้านต่าง ๆ

7.1) เก็บความต้องการของการนำเสนอภาพข้อมูล

7.2) วิเคราะห์ความต้องการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

7.3) ออกแบบการนำเสนอภาพข้อมูล

7.4) พัฒนาการนำเสนอภาพข้อมูล

7.5) ทดสอบและปรับปรุงการนำเสนอภาพข้อมูล

7.6) ประชาสัมพันธ์

8) กฎระเบียบ มาตรฐาน การเชื่อมต่อข้อมูล

8.1) ตั้งคณะกรรมการทำงาน จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

8.2) ออกกฎระเบียบ มาตรฐาน การเชื่อมต่อข้อมูล

8.3) ประชาสัมพันธ์

9) โครงสร้างพื้นฐานการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูล

9.1) เก็บความต้องการโครงสร้างพื้นฐานการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูล จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการการสนับสนุน

9.2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูล

แผนระยะกลาง

เพิ่มจำนวนหน่วยงานที่ต่อเชื่อมกับแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม และระบบสามารถประมวลผลเครดิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) ดำเนินการตามแผนการพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัล

2) ดำเนินการตามแผนการเพิ่มจำนวนหน่วยงานที่เข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

3) ดำเนินการตามแผนส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะดิจิทัลของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจการพัฒนาบริการของหน่วยงานเป็นการให้บริการผ่านระบบดิจิทัล และเข้าใจความปลอดภัยไซเบอร์

4) ดำเนินการตามแผนขยายระบบโครงสร้างพื้นฐานตามความเหมาะสมของปริมาณการใช้งาน ปริมาณข้อมูล และชนิดข้อมูล

5) ทบทวนและปรับปรุงแผนงานที่เกี่ยวข้อง

แผนระยะยาว

เพิ่มจำนวนหน่วยงานที่ต่อเชื่อมกับแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม และระบบสามารถประมวลผลเครดิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) ดำเนินการตามแผนการพัฒนาการเก็บข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปแบบดิจิทัล

2) ดำเนินการตามแผนการเพิ่มจำนวนหน่วยงานที่เข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคม

3) ตามแผนขยายระบบโครงสร้างพื้นฐานตามความเหมาะสมของปริมาณการใช้งาน ปริมาณข้อมูล และชนิดข้อมูล

4) ทบทวนและปรับปรุงแผนงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อใช้ในการประมวลผลข้อมูลเครดิตสังคม จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านกฎหมาย มาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูล เทคโนโลยีโครงสร้างพื้นฐาน ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถของบุคลากรของหน่วยงาน สามารถสนับสนุนการพัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประมวลผลเครดิตสังคมให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหน่วยงานที่สามารถสนับสนุนได้มีดังนี้

1) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมและหน่วยงานภายใต้กำกับ

1.1) สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล

1.2) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล

(1) สถาบันส่งเสริมการวิเคราะห์และบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (สวข.)

2) กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานภายใต้กำกับ

3) กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานภายใต้กำกับ

4) ตลาดหลักทรัพย์

5) ธนาคารแห่งประเทศไทย

6) กรมสรรพากร

7) ธนาคารกรุงไทย

8) ภาคเอกชน

5. การกำหนดรูปแบบสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

การให้สิทธิประโยชน์ รางวัล หรือผลตอบแทน เป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระทำทางสังคมในการแสดงพฤติกรรมเชิงบวก ซึ่งพฤติกรรมเชิงบวกนี้อาจเป็นพฤติกรรมทางเลือกที่ผู้กระทำทางสังคมจะทำหรือไม่ทำก็ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีสิ่งจูงใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการแสดงพฤติกรรมเชิงบวก อย่างไรก็ตาม เมื่อพฤติกรรมเชิงบวกที่นำมาสู่การสะสมคะแนนเครดิตทางสังคมนี้เป็นความสมัครใจและทางเลือกเพิ่มเติม สิทธิประโยชน์ที่ผู้กระทำทางสังคมพึงจะได้รับจึงไม่ควรเป็นสิทธิประโยชน์ที่ทับซ้อนกับสิทธิและสวัสดิการพื้นที่ที่พลเมืองควรจะได้รับ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ สิทธิประโยชน์ของเครดิตทางสังคมอาจเป็นรางวัลหรือผลตอบแทนที่แบ่งเบาภาระหรือต้นทุนบางประการในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น คูปองส่วนลดการบริโภคสินค้าและบริการ การลดค่าสาธารณูปโภค ส่วนลดการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่ผู้กระทำทางสังคมจะได้รับขึ้นอยู่กับเครือข่ายความร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เนื่องจาก หน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้ที่สามารถเสนอสิทธิประโยชน์ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของตนเองได้ อีกทั้ง สิทธิประโยชน์ที่แต่ละพื้นที่หรือท้องถิ่นพึงได้รับไม่ควรมีความแตกต่างกันมากนัก หรือคูปองส่วนลดที่มอบให้ควรสามารถใช้ได้ทั่วประเทศไทย เพื่อไม่ให้เกิดกรณีความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ในด้านสิทธิประโยชน์ หากความเหลื่อมล้ำในด้านสิทธิประโยชน์นี้มีความแตกต่างเป็นอย่างมากอาจส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่ในแต่ละพื้นที่ที่มีต่อระบบเครดิตทางสังคมและอาจส่งผลกระทบอื่น ๆ ตามมาได้ เช่น การเคลื่อนย้ายระหว่างพื้นที่ การสวมชื่อในทะเบียนบ้านหรือที่อยู่อาศัย เพื่อให้ได้อยู่ในพื้นที่ที่มีสิทธิประโยชน์มาก เป็นต้น

ทั้งนี้ การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่จะมอบให้แก่ผู้กระทำทางสังคม จำเป็นจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุนี้ จึงเสนอแผนการดำเนินการ โดยแบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายหน่วยงานรัฐและเอกชนที่รับผิดชอบหรือมีความเกี่ยวข้องกับการให้สิทธิประโยชน์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดเกณฑ์ช่วงคะแนนสะสมที่เหมาะสมในการให้สิทธิประโยชน์

3) การหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงคะแนนสะสมของพฤติกรรมเชิงบวก

แผนระยะกลาง

1) การร่วมหารือกับท้องถิ่นและองค์กรชุมชนเพื่อกำหนดสิทธิประโยชน์และช่วงคะแนนสะสมของตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติสิทธิประโยชน์และช่วงคะแนนสะสมของตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชน

3) การประชาสัมพันธ์ระบบเครดิตทางสังคมและสิทธิปะโยชน์ที่ผู้กระทำทางสังคมจะได้รับเพื่อจูงใจให้ผู้กระทำทางสังคมเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคมอย่างสมัครใจ

4) การนำร่องทดลองใช้ในบางพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน บริเวณเขตเมือง กึ่งเมือง และชนบท เพื่อถอดบทเรียนและพิจารณาผลตอบรับจากพลเมือง

แผนระยะยาว

1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับสิทธิประโยชน์ให้สามารถจูงใจผู้กระทำทางสังคมให้เข้าร่วมระบบเครดิตทางสังคม

2) การอัพเดทสิทธิประโยชน์นั้นเหมาะสมกับสถานการณ์ ณ ช่วงเวลานั้น ๆ

3) การอัพเดทช่วงคะแนนสะสมในการให้สิทธิประโยชน์แต่ละรูปแบบ

บทที่ 5
การจัดประชุมเชิงปฏิบัติเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder)

1. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 1

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยและมีผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 มีหน่วยงานและผู้เข้าร่วม ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 1

ลำดับ	หน่วยงาน	จำนวนผู้เข้าร่วม
1	กรมสรรพากร	2
2	บริษัท ริกิ การ์เมนต์ จำกัด	1
3	บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	1
4	ธนาคารความดีของชุมชน ต.หนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี	1
5	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)	4
6	หมู่บ้านทางสาย อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์	4
7	โรงเรียนมารีย์อนุสรณ์	1
8	ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่	3
9	กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	1
10	การไฟฟ้านครหลวง	1
11	บริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด	1
12	ธนาคารออมสิน สำนักงานใหญ่	2
13	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	3
14	สถาบันพระปกเกล้า	2
15	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไท	2
16	หมู่บ้านม้าร้อง อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์	3
17	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	2
18	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	1
19	สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์	2

ลำดับ	หน่วยงาน	จำนวนผู้เข้าร่วม
20	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	2
21	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	1
22	ผู้เชี่ยวชาญภาคจิตวิทยาและการแนะแนวมหาวิทยาลัยศิลปากร	1
23	บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด	2
24	มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ	1
25	การประปาภูมิภาค	2
26	สื่อมวลชน	5

1.1 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ตาราง 11 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
1. ขอบเขตของพฤติกรรมใน Social Credit		
1.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	ไม่ควรละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 (PDPA)
1.2	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ นักวิชาการภาษีชำนาญการ กรมสรรพากร	ไม่สามารถนิยามพฤติกรรมเชิงบวกที่เข้าหลักการที่ศูนย์คุณธรรมกำหนดไว้ได้
1.3	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ควรทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
2. เกณฑ์การให้คะแนน		
2.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	ควรเป็นการกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนเป็น 3 ระดับ 1) ระดับปัจเจกชน 2) ระดับครอบครัว/ชุมชน/สังคม 3) ระดับสังคม/ประเทศ
2.2	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ นักวิชาการภาษีชำนาญการ กรมสรรพากร	ไม่สามารถหาหลักเกณฑ์การให้คะแนนที่เป็นธรรมและสมเหตุสมผลได้ เนื่องจากการนิยามการกระทำที่นับว่าเป็น

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
		ความดีที่ต้องยกย่องและดีกรีของการกระทำนั้นเป็นปัจเจก ขึ้นกับมุมมองของบุคคล ไม่สามารถหาค่าที่แทนความเห็นของสังคมได้
2.3	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ควรมีคะแนนเต็มอยู่ที่ 5 คะแนน
3. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลระบบ Social Credit		
3.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	หน่วยงานที่ควรมีหน้าที่ในการรับผิดชอบในการดูแลระบบ Social Credit ได้แก่ (1) คณะกรรมการหมู่บ้าน (2) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (3) องค์กรปกครองท้องที่/องค์กรปกครองท้องถิ่น (4) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (5) กระทรวงมหาดไทย (6) กระทรวงการคลัง (7) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
3.2	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ นักวิชาการภาษีชำนาญการ กรมสรรพากร	ในการดูแลระบบ ควรเก็บแบบ Blockchain ระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อความโปร่งใส่และไม่ถูกควบคุมโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง
3.3	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ขึ้นอยู่กับภารกิจของหน่วยงาน
3.4	คุณศิวโรฒ จิตนิยม ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี	ควรมีกรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ และมีการส่งเสริมการประพฤติด้วย
4. กลไกลการให้สิทธิประโยชน์		
4.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	ควรมีการให้สิทธิประโยชน์ ได้แก่ (1) การลดหย่อนภาษีบุคคล/นิติบุคคล (2) การได้รับสวัสดิการของทางรัฐเพิ่มขึ้นจากสวัสดิการพื้นฐานของรัฐ

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
4.2	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ นักวิชาการภาษีชำนาญการ กรมสรรพากร	ไม่ควรเป็นการให้อภิสิทธิ์ในการเข้าถึงบริการทางภาครัฐอันจะเป็นการขยายช่องว่างความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย
4.3	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	สำหรับการให้สิทธิประโยชน์นั้นควรมีระบบข้อมูลกลางของรัฐบาล
5. ชนิดของข้อมูลที่ควรเก็บ		
5.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	ข้อมูลที่ควรเก็บคือ (1) แต้มคะแนนสะสมความดี (2) การได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ
5.2	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ข้อมูลที่ควรเก็บคือ ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย
6. แหล่งที่มาของข้อมูลควรเป็นที่ใด		
6.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	แหล่งที่มาของข้อมูลควรเป็น (1) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) (2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
6.2	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ระบบฐานข้อมูลกลางควรเป็นแหล่งที่มาของข้อมูล
7. การจัดเก็บข้อมูลควรเป็นรูปแบบใด		
7.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	ควรมีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ในรูปแบบการมีระหัสผ่าน
7.2	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ นักวิชาการภาษีชำนาญการ กรมสรรพากร	ควรจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบ Blockchain

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
7.3	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ควรจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์
8. หน่วยงานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลควรเป็นใคร		
8.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	หน่วยงานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลได้แก่ (1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2) กระทรวงมหาดไทย (3) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (4) กระทรวงการคลัง
8.2	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ นักวิชาการภาษีชำนาญการ กรมสรรพากร	เก็บข้อมูลแบบ Blockchain ระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้
8.3	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	หน่วยงานที่ควรเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูลคือสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์
9. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันเหมาะสมหรือไม่		
9.1	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช ผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ฝ่ายองค์กรสัมพันธ์ บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นเหมาะสม แต่ควรเพื่อเติมกฎหมายใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงเข้าไปด้วย เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA)
9.2	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ นักวิชาการภาษีชำนาญการ กรมสรรพากร	ให้ทางคณะวิจัยศึกษาจากกรณีศึกษาที่อื่นนอกจากประเทศจีน เนื่องจากประเทศดังกล่าวมีข้อถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในประเด็นการใช้อำนาจของรัฐละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศตนเอง
9.3	คุณมาลินี สวยค้าข้าว ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นเหมาะสมแล้ว
10. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม		
10.1	คุณศิวโรฒ จิตนิยม ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่าย	ระบบที่ควรมีใน (Social credit) ควรประกอบไปด้วย 1. ระบบสุขภาพ

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
	อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี	2. ระบบเศรษฐกิจ 3. ระบบสภาพแวดล้อม 4. ระบบสวัสดิการ หากจัดระบบให้ดีประเทศไทยจะเป็นระบบสวัสดิการอย่างเต็มรูปแบบ 5. ระบบวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมต่างกันในบางพื้นที่ 6. ระบบเทคโนโลยี รู้เท่าทันกลลวง 7. ระบบการศึกษาเท่าเทียม 8. ระบบการเมืองการปกครอง จะต้องมีทั้งการบังคับและการส่งเสริม เป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญคือการใช้ความสุขเป็นเป้าหมาย

สรุปผลจากความคิดเห็น

ขอบเขตของการกำหนดพฤติกรรมเชิงบวกนั้นควรเคารพกฎหมาย และไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เกณฑ์การให้คะแนนควรกำหนดเป็นระดับปัจเจกชน ระดับครอบครัวชุมชน สังคม และระดับประเทศ ในส่วนของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลระบบเครดิตทางสังคม ควรเริ่มจากระดับ การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นต้นไป และ มีการเก็บข้อมูลแบบ Blockchain ระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อมูลมีการให้สิทธิประโยชน์ในรูปแบบการลดหย่อนภาษีหรือรับสวัสดิการของรัฐเพิ่มขึ้น แต่ไม่ควรให้สิทธิประโยชน์ที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะเป็นการขยายช่องว่างของความเหลื่อมล้ำในสังคม และข้อมูลที่ควรเก็บคือแต้มคะแนนสะสมความดี หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานตามข้อกฎหมาย ในส่วนของแหล่งที่มาของข้อมูลควรเป็นข้อมูลที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นหน่วยงานในการจัดเก็บข้อมูลและควรมีการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล หรือรูปแบบ Blockchain และหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ควรเป็นหน่วยงานระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อความโปร่งใส และในส่วนของความเหมาะสมของกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมแต่ควรเพิ่มเติมในส่วนของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ร่วมด้วย เพื่อไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศ

2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 2

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ต่อแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทยและมีผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 มีหน่วยงานและผู้เข้าร่วม ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 รายชื่อหน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ครั้งที่ 2

ลำดับ	หน่วยงาน	จำนวนผู้เข้าร่วม
1	กรมสรรพากร	1
2	สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	2
3	สมาคมธนาคารไทย	1
4	สำนักงสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	1
5	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)	2
6	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	1
7	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	2
8	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)	2
9	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	3
10	ธนาคารออมสิน	2
11	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด มหาชน	1
12	สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)	2
13	บริษัทมหาชนจำกัดโทรคมนาคมแห่งชาติ	2
14	สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	4
15	การประปาส่วนภูมิภาค	2
16	การประปานครหลวง	1
17	ธนาคารกรุงไทย	1
18	บริษัท ปตท. จำกัด	2
19	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	1
20	สำนักงานประกันสังคม	3
21	สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง	1
22	กองเศรษฐกิจการแรงงาน กระทรวงแรงงาน	1
23	บริษัท ริกิ การ์เมนต์ จำกัด	2
24	บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	1

ลำดับ	หน่วยงาน	จำนวนผู้เข้าร่วม
25	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อ.บางใหญ่ จ. นนทบุรี	5
26	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1
27	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	2
28	กรรมการชุมชนทรัพย์สินเก่าครูใหญ่โรงเรียนผู้สูงอายุ 11 ชุมชนบวร	1
29	เลขาชุมชน 9 พัฒนา	1
30	กรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ 11 ชุมชนบวร	1
31	เลขาชุมชนพลับพลา 46 ไร่ แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ พลับพลา 46 ไร่	1
32	กรรมการชุมชนน้อมเกล้าฝ่ายวิชาการผู้สูงอายุ 11 ชุมชน	1
33	ไทยโพสต์	1
34	Property Channel	1
35	ฐานเศรษฐกิจ	1
36	ไทยรัฐ	1
37	สยามกีฬา	1
38	สยามธุรกิจ	1
39	ทันหุ้น	1
40	มิติหุ้น	1
41	M2F	1
42	แนวหน้า	1
43	บ้านเมือง	1
44	สำนักข่าว การเมือง	1
45	Ocean Sky Network Co., Ltd.	1
46	ผู้จัดการ	1
47	นักวิชาการอิสระ	1
48	หมู่บ้านทางสาย อ.บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์	1
49	โรงเรียนมารีย์อนุสรณ์	1

2.1 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ตาราง 13 สรุปความคิดเห็นประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
1.	คุณธัญลักษณ์ ศรีสง่า ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)	ต้นแบบที่ศูนย์คุณธรรมดูอยู่คือธนาคารความดี การใช้ความดีแลกเปลี่ยนเป็นสิทธิประโยชน์ในบางประการ ซึ่งทางศูนย์คุณธรรมได้ขับเคลื่อนตามกรอบแนวคิดที่ว่า สร้างระบบนิเวศ ที่เกื้อให้คนดีอยู่ได้ ทำให้ครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรสร้างเงื่อนไขให้คนมีพลังในการทำความดี หากนำมาเชื่อมโยงกับสิ่งที่นำเสนอ คือ ในการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุน อาจจะติดในเรื่องของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การใช้ CCTV รวมถึง เลขบัตรประจำตัวประชาชน ข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ และในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม หากมีการนำข้อมูลของแต่ละประเทศมาเทียบเคียงกัน ในประเด็นที่งานวิจัยนี้ต้องการ เช่น ฐานคิดของแต่ละประเทศ เกณฑ์ที่ใช้ แนวทางที่ใช้ และวิธีปฏิบัติ และดูจุดแข็งของแต่ละประเทศจะเป็นประโยชน์สูงสุด
2.	ดร.วิชาญ กิตติรัตนพันธ์ นักวิชาการอิสระ	ในประเทศไทยมีการทำระบบนี้ขึ้นมาอยู่แล้ว เช่น ธนาคารมีการจัดเก็บข้อมูลของลูกค้า และให้สิทธิประโยชน์ออกมาในรูปแบบสินเชื่อ เพียงแต่ไม่ได้ถูกเรียกว่าเป็น Social Credit Social Credit ตามหลักการที่เกิดขึ้นจากองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมารวมกัน และนำหลักการนี้ไปใช้ ในแต่ละประเทศจะมีวิธีการที่ต่างออกไป ในส่วนของประเทศไทยก็เช่นกัน สิ่งที่แตกต่างกันของประเทศไทยคือ แนวคิด เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งที่ทำได้คือ ควรนิยามคำว่า Social Credit ขึ้นมาเอง ควรเริ่มจากสิ่งที่มีคำนึงถึงสิ่งที่เป็นเป้าหมายและสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน และเริ่มจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นพัฒนาการในเรื่องของ Social Credit ในประเทศไทย โดยไม่ต้องใช้โมเดลต่างประเทศ
3.	คุณคุณจรูญ ศิริสรณ์ บริษัท ริกิ การ์เม้นส์ จำกัด	มาตรฐานหรือเกณฑ์การให้คะแนน ผู้ให้คะแนนควรมีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานกลาง และทุกคนสามารถนำไปใช้ได้ และเกณฑ์ที่ใช้กับภาคธุรกิจและเกณฑ์ที่ใช้กับชุมชนอาจไม่สอดคล้องกัน ควร

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
		เริ่มจากจุดเล็กก่อน เพื่อเป็นต้นแบบให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่าง และค่อย ๆ ขยายผล จึงจะทำให้มีความเป็นไปได้ยิ่งขึ้น และควรพิจารณา CCTV เพื่อนำมาตรวจจับพฤติกรรมเชิงลบซึ่งอาจเกิดกระแสต่อต้านได้
4.	คุณเกษม พันธุ์สิน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	ควรเริ่มจากการให้ความสนใจในปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็นสองมุมมองคือพฤติกรรมเชิงบวกและพฤติกรรมเชิงลบประกอบกันไป เนื่องจากประเทศไทยมีพฤติกรรมเชิงลบที่ไม่ได้ผิดกฎหมาย หากใช้ระบบ Social Credit เข้ามาอาจทำให้พฤติกรรมเชิงลบที่มีอยู่ดีขึ้น ในส่วนของ สสส. มีแนวคิดที่เป็น Healthy Lifestyle Score เพื่อลดงบประมาณของภาครัฐที่ใช้รักษาโรคที่เกิดขึ้นแล้ว เน้นให้มีการดูแลสุขภาพก่อนเข้าสู่ระบบการรักษา จะทำเป็นการเก็บคะแนนขึ้นมาหากใครสุขภาพดี จะได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดเบี้ยประกันสุขภาพหรือประกันชีวิต และหน่วยงานที่สำคัญอีกหนึ่งหน่วยงานคือกระทรวงการคลัง และหน่วยงานภาคเอกชนคือตลาดหลักทรัพย์และธนาคารแห่งประเทศไทย โดยควรเริ่มทุกยุทธศาสตร์ไปพร้อมกัน ซึ่งควรมีการดำเนินการขยายผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นพัฒนาการของ Social Credit
5.	คุณพชรวรรณ อุบลเลิศ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	การกำหนดพฤติกรรมเชิงบวก ควรยึดโยงกับแผนพัฒนาประเทศ แผนแม่บทหรือแผนปฏิรูป การจัดตั้งหน่วยงานต้องมีความชัดเจนว่าทำไมถึงควรจะจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมา ในการติดตั้ง CCTV อาจไม่ได้สะท้อนพฤติกรรมเชิงบวกได้ทั้งหมด ในเรื่องของวัยแรงงานอาจไม่สามารถวัดจากภายในองค์กรได้อย่างชัดเจน เนื่องจากยังมีแรงงานในกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ ควรสร้างการยอมรับให้กับแรงงานในกลุ่มนี้ และการใช้ระบบ IT เป็นสำคัญ ในเรื่องของการจัดตั้งหน่วยงาน
6.	คุณคณิตา โสมภีร์	อาจไม่เหมาะสมกับชุมชน ในส่วนของระบบ CCTV ซึ่งอาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ เนื่องจากชุมชนมีข้อตกลงกันภายในชุมชนแต่เดิมอยู่แล้วและเกรงว่าสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับอาจไม่

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
	กรรมการชุมชนทรัพย์สินเก่า ครูใหญ่โรงเรียนผู้สูงอายุ 11 ชุมชนบวร	คุ้มค่าเหมือนสิ่งที่เคยทำอยู่แล้ว หรืออาจไม่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน
7.	คุณวีระชัย ตั้งภรณ์พรรณ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	เห็นประโยชน์จากโครงการที่อาจทำให้เกิดการลดความเหลื่อมล้ำในประเทศ และอาจทำให้ KPI ของประเทศในด้านพฤติกรรมเชิงบวกในระยะยาวเป็นไปในทิศทางที่ดี ในเรื่องของการศึกษายังดูไม่มีความเข้ากันเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะเน้นไปทางเทคโนโลยีเป็นส่วนมาก และในเรื่องของสังคมขณะนี้ประเทศไทยไม่ได้มีเพียงคนไทย แต่มีแรงงานต่างด้าวที่พักอยู่ในประเทศไทยค่อนข้างมาก และอาศัยอยู่ระยะยาว การให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ยิ่งมากเท่าไหร่ยิ่งเป็นประโยชน์ และควรมีสิทธิประโยชน์ที่เอกชนควรจะได้รับ เช่น ลดต้นทุน ลดความเสี่ยง
8.	คุณนงนุช สุขีเกตุ ตัวแทนชุมชน	หากนำข้อมูลส่วนนี้มาเชื่อมโยงกับกระทรวงต่าง ๆ เช่น กระทรวงมหาดไทยหรือกระทรวงอื่น ๆ ได้จะสามารถลดจำนวนอาชญากรรม และควรมีการชี้แจงให้กับประชาชนทราบว่าทำตรงนี้เพื่ออะไรเพื่อใคร และประชาชนได้ประโยชน์อย่างไร
9.	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช บริษัท ผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด	ชื่นชมแนวคิดในการทำเรื่องนี้ เพราะเป็นการนำนามธรรมมาทำให้เป็นรูปธรรมได้ ในการจัดทำระบบ Social Credit นี้ควรเริ่มจากสิ่งที่มี เริ่มจากวิถีชุมชนเป็นอยู่ ไม่ต้องสร้างเครดิตใหม่ และการนิยามคำว่า Social Credit ในบริบทของสังคมไทยมีคำอื่นที่สามารถตอบโจทย์ในสิ่งเป็นอยู่ได้ หากเรากำหนดว่าเป็น Social Credit อาจทำให้ผู้คนเข้าใจว่าจะต้องทำความดีเพื่อแลกกับสิทธิประโยชน์บางอย่าง แต่ความเป็นจริงแล้วการทำความดีควรอยู่ในวิถีของคน ควรแบ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ชัดเจน เช่น ผู้ประกอบการทำเรื่องของกระบวนการ CSR ขึ้นมา เพื่อตอบสนองบางสิ่งบางอย่าง ในภาพรวมของเอกชน แต่ในชุมชนเอง ก็มีตัวอย่างที่ดี เช่น ธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
		อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จะทำให้มองเห็นภาพว่าการทำ Social Credit มีผู้มีส่วนได้เสียของเกณฑ์ชี้วัดที่ไม่เหมือนกัน และควรมีหน่วยงานที่ทำเรื่องนี้อย่างจริงจังเพื่อรองรับ และการทำ Social Credit ควรเน้นพฤติกรรมเชิงบวกมากกว่าพฤติกรรมเชิงลบ เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้คนทำความดี ไม่เป็นภาระและกระตุ้นให้ประชาชนอยากทำความดีต่อไป ท้ายที่สุดจะต้องมีกระบวนการรองรับในสิ่งที่ทำ
10.	คุณณัฐ เมฆานุรัตน์ กรมสรรพากร	จากการศึกษาวิจัยเน้นไปทางประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่แต่บริบทบางอย่างยังไม่เข้ากับประเทศไทย ควรมีหน่วยงานที่ให้คะแนนและควรมีรูปแบบการให้คะแนนที่ชัดเจนเน้นความโปร่งใสในการให้คะแนน และอยากให้ผู้วิจัยช่วยระบุเพิ่มเติมหากทำ Social Credit แล้วจะช่วยจูงใจคนให้ส่งผลกระทบเชิงบวกได้ดีกว่านโยบายทางภาษีของกรมสรรพากรอย่างไร เนื่องจากสรรพากรมีการลดหย่อนภาษีให้กับบริษัท ห้างร้าน ที่จ้างผู้สูงอายุ ผู้พ้นโทษอยู่แล้ว มีการให้สิทธิประโยชน์บุคคลที่บริจาคในด้านการศึกษา บริจาคตามองค์กรสาธารณะกุศลต่าง ๆ จึงอยากให้คณะวิจัยชี้เพิ่มเติมว่าแผนงานนี้มีประโยชน์มากกว่าหรือมีข้อแตกต่างกับภาษีที่สรรพากรทำอยู่อย่างไร และสุดท้าย อยากให้พิจารณา พรบ. ข้อมูลข่าวสารในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูล (Big Data) ส่วนไหนที่สามารถเปิดเผยได้และไม่ควรเปิดเผย เพื่อความโปร่งใสและการให้ความร่วมมือของประชาชนในอนาคต
11.	คุณเบญจมาศ เต็มอุดม ธนาคารออมสิน	ควรพิจารณาจากจารีตประเพณีของคนพื้นที่ที่คนส่วนใหญ่ยอมรับเป็นหลัก ในการขับเคลื่อน Social Credit เพราะอาจจะทำให้คนส่วนใหญ่ยอมรับกับระบบ และเกณฑ์การให้คะแนน ควรมีความโปร่งใส และการเชื่อมโยงของระบบโดยอาจเป็นรูปแบบในการดำเนินการรูปแบบการผสานการทำงานขึ้นอยู่กับบริบทข้อดีข้อเสียของข้อมูล
12.	มานพ แสงสุข ผู้จัดการ (สื่อมวลชน)	ควรเน้นการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากโครงการนี้มีเรื่องที่กระทบกับความรู้สึกประชาชนบางอย่าง เช่น ในเรื่องของ

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
		การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลอาจจะทำให้ประชาชนเข้าใจผิดได้ง่าย จึงควรเตรียมข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายให้ประชาชนได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง
13.	คุณนราธร ปานดี สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (สำนักงาน ป.ย.ป.) กอง 2	สิ่งที่นักวิจัยนำเสนอ แบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก คือ กรอบและกติกาในการใช้เครื่องมือ Social Credit ส่วนที่ 2 คือการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ และส่วนที่ 3 คือ การใช้ระบบสารสนเทศมาสนับสนุนในการขับเคลื่อนประเทศ แต่ในส่วนที่สำคัญที่สุดจะอยู่ในส่วนแรก ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนย่อย คือ (1) การกำหนดพฤติกรรมที่จะนำมาใช้ (2) มีการให้คะแนนอย่างไร (3) หน่วยงานใดจะเป็นคนให้คะแนน และ (4) เมื่อมีคะแนนแล้วจะนำคะแนนไปใช้อย่างไร ผู้วิจัยควรทำข้อมูลให้ชัดเจน และควรมีมาตรฐานของแต่ละส่วนอย่างชัดเจนและในด้านสารสนเทศควรดูหน่วยงานที่เริ่มทำเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ก่อนแล้ว และนำมาพัฒนาต่อยอดเพื่อความสะดวกและไม่เสียเวลา โดยควรเริ่มทุกยุทธศาสตร์ไปพร้อมกัน
14.	คุณจิระ กลีนหอม แนวหน้า (สื่อมวลชน)	ในกรณีของการให้คะแนน หากหน่วยงานรัฐให้คะแนนกับประชาชน ควรมีมุมมองที่ประชาชนสามารถให้คะแนนกับหน่วยงานรัฐได้เช่นกัน
15.	คุณศิริลักษณ์ ฉกะนันท์ กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน	ควรเริ่มจากการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลก่อน แล้วค่อยเลื่อนมาเป็นวิเคราะห์พฤติกรรมของชุมชน จากนั้นจึงสร้างพฤติกรรมเชิงบวก เช่น Skill Future Credit จากกระทรวงแรงงานของประเทศสิงคโปร์ที่ทำเพื่อเชิญชวนให้คนยกระดับสมรรถนะและมีการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยผู้ดำเนินการคือผู้ประกอบการ เช่น ดูแลเรื่องความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้าง นำไปสู่เงินสมทบกองทุนเงินทดแทนจะนำไปสู่การลดหย่อน และยังมีในส่วนของการรวมกลุ่มประกอบอาชีพที่จะต้องมีการสะสมเครดิต การมีผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น การจ้างงานผู้สูงอายุหรือการจ้างงานนักเรียนนักศึกษา การปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติตามกฎกระทรวงแรงงาน หากออกแบบในเชิงลึก ออกแบบพฤติกรรมออกแบบข้อมูลผ่านระบบ KPI จะทำให้ระบบ Social Credit เกิดขึ้นจริงได้

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
		และ CSR ของแต่ละหน่วยงานไม่ใช่เพียงลดหย่อนภาษีแต่ยังมีในส่วนของเกียรติยศหรือเกียรติภูมิต่าง ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่ทั้งเจ้าของข้อมูลและผู้ทำหน้าที่รักษาข้อมูลก็ต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดการรั่วไหล เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อน อาทิ ข้อมูลทรัพย์สินของบุคคล เช่น ทะเบียนรถยนต์ โฉนดที่ดิน ข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงไปยังข้อมูลส่วนบุคคลอื่น ๆ เช่น วันเดือนปีเกิด เชื้อชาติ ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลทางการศึกษา ข้อมูลการจ้างงาน ข้อมูลประเมินผลการทำงานหรือความเห็นของนายจ้างต่อการทำงานของลูกจ้าง ข้อมูลบันทึกต่างๆ ที่ใช้ติดตามตรวจสอบกิจกรรมของบุคคล ตลอดจนข้อมูลที่สามารถใช้ในการค้นหาข้อมูลส่วนบุคคลอื่นในอินเทอร์เน็ต “ข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะหมายเลขส่วนบุคคล ข้อมูลธนาคาร เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่เจ้าของข้อมูลต้องใช้ความระมัดระวัง ไม่บอกให้กับผู้อื่นทราบ ไม่โพสต์เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต หรือบนเว็บไซต์ที่ไม่น่าเชื่อถือ เพราะเสี่ยงต่อการที่ข้อมูลรั่วไหล หรือ ถูก Phishing ข้อมูลจากมิจฉาชีพ ที่อาจนำไปสู่การจารกรรมข้อมูลและเกิดการสูญเสียเงินและทรัพย์สิน” ปัญหาของประเทศไทย คือ การจัดการ Big Data ตอนนี้มีสำนักงานคลังข้อมูลแห่งชาติ สิ่งที่นักวิจัยใช้จีนเป็นตัวอย่างนั้นดีมาก ใช้ AI แต่ปัญหาไทยคือ ด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละที่ของกระทรวงต่าง ๆ นั้นต่างมีเจ้าใหญ่คุมอยู่ ขาดการบูรณาการ และ ยังต่างคนต่างเก็บ รัฐบาลพยายามตั้งหน่วยงานมากมาย และต่างต้องการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านระบบ API ร่างแผนการขับเคลื่อนระบบ Social Credit กำหนดความรับผิดชอบสถิต 3 ด้าน 1) เริ่มให้คะแนนความดีในพฤติกรรมการยกระดับสมรรถนะตนเอง Skill Future Credit

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
		2) นำพฤติกรรมเชิงบวก สะสมความดีสะสมคะแนน แล้วรัฐให้รางวัล 3) ให้เรียนฟรี ให้เงินคืนจาก VAT ที่ใช้ในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค การให้ลดหย่อนภาษี เมื่อร่วมมือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ชุมชนสังคมได้ประโยชน์ เช่น การทำ CSR ของบริษัท แล้วรัฐคืนบ้างอย่างให้นอกจากภาษี อาจคืนในการออกการรับรองคุณธรรมหรือรางวัลความดีสู่สังคม หรือให้สิทธิสัมปทานในพื้นที่ค้าขายชั่วคราวในพื้นที่ของรัฐ แผนแผนการขับเคลื่อนระบบ Social Credit ที่นักวิจัยจัดทำ ใช้ในระดับกรอบทิศทาง ควรมี Flagship Project ไว้ในภาคผนวก โดยระดมความเห็นจากหน่วยงานเอกชน รัฐบาลด้านแรงงาน เช่น Social Credit และควรให้หน่วยงานรัฐต่าง ๆ เสนอแนวคิด แนวทางที่ทำอยู่ที่เข้าข่ายการกำหนดภารกิจลักษณะ Social Credit ด้าน Skill Future (Completency) ด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านการจ้างงานที่เป็นธรรม ด้านการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ ด้านการจ้างงานผู้สูงอายุ จ้างงานนักเรียน นักศึกษา ทั้งแบบ Part time และ Full time ด้านการปฏิบัติต่อลูกจ้างในด้านสิทธิแรงงาน ด้านการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติตามมาตรฐานแรงงานและต้องคำนึงถึงแนวทางจูงใจและการตอบแทนรางวัลความมีเครดิตที่ดี แบบขั้นบันได เน้นพฤติกรรมเชิงบวกมากกว่า ส่งเสริมให้เขาได้รางวัลที่จูงใจ ทำแล้วตนเองและชุมชนได้ประโยชน์ ด้านการเป็นตัวแทนรัฐในชุมชนเพื่อปฏิบัติภารกิจในชุมชน เช่น จิตอาสาต่าง ๆ ของแรงงาน มีอาสาแรงงาน มีบัณฑิตแรงงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานหลักที่ควรมีส่วนร่วม คือ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) สำนักงานสถิติแห่งชาติ และที่สำคัญคือ ภาคเอกชนที่เก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้ เช่น เซเว่น-อีเลฟเว่น

ลำดับ	ผู้แสดงความคิดเห็น	ความคิดเห็น
		ของ CP Truemove Dtac AIS เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง กรมสรรพากร กระทรวงอุตสาหกรรม กรมศุลกากร สำนักงานทะเบียนราษฎร์ (หน่วยหลักเจ้าของฐานเลขบัตรประชาชนและเลขต่างด้าว) กรมพัฒนาธุรกิจ (เลขทะเบียน ผปก.) กรมพัฒนาชุมชน (จปฐ. และกชช.2 ค.) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชนมีฐาน TPMAP และมีหน่วยงานตั้งใหม่สำนักคลังข้อมูลขนาดใหญ่แห่งชาติ กรมที่ดิน กรมการขนส่ง การไฟฟ้าส่วนกลาง การไฟฟ้าภูมิภาค การประปานครหลวง การประปาส่วนภูมิภาค ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้เกี่ยวกับวิถีชีวิตประชาชนด้วย

สรุปผลจากความคิดเห็น

ระบบเครดิตสังคมนี้ควรเริ่มจากจุดเล็ก ๆ เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม หรือปัญหาที่คนในสังคมให้ความสนใจเป็นตัวตั้ง เนื่องจากบริบทของสังคมไทยนั้นต่างจากต่างประเทศ ทั้งในเรื่องของแนวคิด เศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นวิถีของชุมชนหรือสังคมไทย ที่เน้นจารีตประเพณีของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหลักในการขับเคลื่อนเพื่อให้คนส่วนใหญ่ยอมรับในระบบนี้ และควรเริ่มทุกยุทธศาสตร์ไปพร้อมกันซึ่งควรมีการดำเนินการ ขยายผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เห็นการพัฒนาของระบบ ในการกำหนดพฤติกรรมเชิงบวกควรยึดโยงกับแผนพัฒนาประเทศแผนแม่บทหรือแผนปฏิรูป เน้นพฤติกรรมเชิงบวกมากกว่าพฤติกรรมเชิงลบ เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้คนทำความดี และกระตุ้นให้ประชาชนอยากทำความดีต่อไป แต่ไม่ควรมองข้ามพฤติกรรมเชิงลบ เนื่องจากประเทศไทยมีพฤติกรรมเชิงลบที่ไม่ได้ผิดกฎหมายหากใช้ระบบเครดิตสังคมนี้เข้ามาช่วยอาจทำให้พฤติกรรมเชิงลบที่มีอยู่ในสังคมดีขึ้น และหน่วยงานที่ให้คะแนนควรมีรูปแบบการให้คะแนนที่ชัดเจนเน้นความโปร่งใสตรวจสอบได้ และหน่วยงานที่ให้คะแนนควรมีความชัดเจน มีเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานกลางที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ได้ ในการจัดตั้งหน่วยงานควรมีมาตรฐานของแต่ละส่วนอย่างชัดเจนควรพิจารณา พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลส่วนไหนที่สามารถเปิดเผยได้หรือไม่ควรเปิดเผย เพื่อความโปร่งใสและการให้ความร่วมมือของประชาชนในอนาคต และในด้านสารสนเทศควรดูหน่วยงานที่เริ่มทำเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ก่อนแล้วเพื่อความสะดวกและไม่เสียเวลาในการนำมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ท้ายสุดนี้การสื่อสารควรสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจ เนื่องจากโครงการนี้มีส่วนที่เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เช่น การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลอาจทำให้ประชาชนเข้าใจผิดควรเตรียมข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายและทำให้ประชาชนได้มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง

บทที่ 6
การพัฒนากรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในการจัดทำแผนการนำระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศไทย

1. แผนการปรับใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย

1.1 การสังเคราะห์วรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมการใช้ระบบเครดิตทางสังคมในบริบทต่างประเทศ (สหรัฐอเมริกา แคนาดา สาธารณรัฐประชาชนจีน และออสเตรเลีย) ชี้ให้เห็นว่า ระบบเครดิตทางสังคมเป็นหนึ่งในกลไกที่ถูกนำมาใช้เพื่อควบคุมสังคมให้สมาชิกปฏิบัติตนภายใต้บรรทัดฐานของสังคม เพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข อย่างไรก็ตาม แนวทางการใช้ระบบเครดิตทางสังคมนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและบริบทของประเทศที่จะนำไปปรับใช้ในการออกแบบแผนการใช้ระบบเครดิตทางสังคมให้สอดคล้องกับข้อกฎหมาย ทรัพยากร เทคโนโลยี และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ดังนั้น การนำระบบเครดิตทางสังคมมาใช้ในประเทศไทยจำเป็นจะต้องถูกออกแบบวางแผน และดำเนินการภายใต้ความเหมาะสมและความสอดคล้องที่คำนึงถึงปัจจัยทางการเมือง กฎหมาย และวัฒนธรรม

ระบบเครดิตทางสังคมในบริบทต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา สาธารณรัฐประชาชนจีน และออสเตรเลีย โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมอย่างเป็นทางการ จึงเป็นเสมือนต้นแบบที่ชี้ให้เห็นถึงร่องรอย แนวทาง ข้อพึงระวัง และความเป็นไปได้ในการใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย สำหรับประเทศออสเตรเลียนั้นเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีการวางแผนนำระบบเครดิตทางสังคมเข้าไปประยุกต์ใช้ในสังคม แต่ยังไม่พบข้อมูลการดำเนินแผนงานอย่างเป็นรูปธรรม ความน่าสนใจของการใช้ระบบเครดิตทางสังคมของสหรัฐอเมริกา คือ การให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง รวมถึงการรักษาความเป็นส่วนตัวโดยเฉพาะข้อมูลส่วนตัวของพลเมือง ด้วยเหตุนี้ ทำให้การออกแบบระบบเครดิตทางสังคมของสหรัฐอเมริกา จึงมุ่งเน้นไปที่การรักษาและป้องกันความปลอดภัยให้แก่พลเมืองมากกว่าควบคุมและสอดส่องพฤติกรรม สำหรับประเทศแคนาดา ระบบเครดิตทางสังคมถูกออกแบบมาโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างและปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่รู้จักสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง จากเป้าหมายนี้นำมาสู่การใช้ระบบเครดิตทางสังคมเป็นกลไกผลักดันให้พลเมืองเข้าร่วมการตระหนักรู้หน้าที่ของพลเมือง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ระบบเครดิตทางสังคมถูกสร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความไว้วางใจทางสังคม ระบบเครดิตทางสังคมจึงถูกนำมาใช้เป็นกลไกในการสอดส่องและควบคุมพฤติกรรมขององค์กรและพลเมืองในหลากหลายมิติ หากกล่าวเช่นนี้ การนำระบบเครดิตทางสังคมมาใช้ใน

ประเทศไทยอาจจำเป็นจะต้องเริ่มต้นที่การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของระบบเครดิตทางสังคม เป็นอันดับแรก

ตาราง 14 การใช้ระบบเครดิตทางสังคมในบริบทต่างประเทศ

ประเทศ	เป้าหมาย SCS	พฤติกรรม	การให้คะแนน	สิทธิประโยชน์	หน่วยงาน
สหรัฐอเมริกา	สร้างความเชื่อมั่นในการใช้สินค้าและบริการ	การบริโภคสินค้าและการให้บริการ	ขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการและผู้รับบริการในการให้คะแนนแต่ละครั้ง	การแลกคะแนนตามสิทธิประโยชน์ที่แพลตฟอร์มหรือร้านค้ากำหนด เช่น คูปองส่วนลด	ภาคเอกชน
แคนาดา	สร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของพลเมือง	การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อรับรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ภาครัฐ
ออสเตรเลีย	ลดการคุกคามและความรุนแรงในโลกออนไลน์	การใช้สื่อสังคมออนไลน์	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ	ภาครัฐ
สาธารณรัฐประชาชนจีน	สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในสังคม	-พฤติกรรมเชิงบวกที่สอดคล้องกับข้อกฎหมายหรือข้อพึงปฏิบัติ -พฤติกรรมเชิงลบที่ละเมิดกฎหมาย	แต่ละพื้นที่สามารถกำหนดค่าของคะแนนพฤติกรรมได้	การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ที่หน่วยงานรัฐและเอกชนมอบให้ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่	ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

จากข้อมูลเปรียบเทียบการใช้ระบบเครดิตทางสังคมในบริบทต่างประเทศข้างต้น เมื่อพิจารณาตามรายละเอียดของการบริหารจัดการและการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมในประเทศต่าง ๆ เป็นแนวทางที่สำคัญในการวางแผนร่างระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย กล่าวคือ เป้าหมายของการใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศนั้น จำเป็นจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายระบบเครดิตทางสังคมให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีความแตกต่างไปจากบริบทของประเทศอื่น ๆ ซึ่งเป้าหมายของระบบเครดิตทางสังคมนี้จะกล่าวถึงในบทถัดไป สำหรับการวางแผนการบริหารจัดการและออกแบบการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของประเทศไทยนั้นเป็นการนำเอากรอบการบริหารจัดการของประเทศสาธารณรัฐประชนจีนมาใช้ ในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรม การให้คะแนน และสิทธิประโยชน์ อย่างไรก็ตาม การดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของประเทศไทยจะต้องตั้งอยู่บนฐานของการเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวของประชาชน และทำให้ระบบเครดิตทางสังคมเป็นกลไกในการสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมตามประเทศสหรัฐอเมริกา แคนนาดา และออสเตรเลีย

จากการทบทวนวรรณกรรมของระบบ Big Data ของต่างประเทศ พบว่าสาธารณรัฐประชาชนจีนมีเลขบัตรประจำตัวประชาชนที่พร้อมใช้ในการยืนยันตัวบุคคลในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน มีการตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบดูแลแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำให้เป็นการรวมศูนย์การกำหนดมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูล และสามารถดูแลกฎระเบียบ ความปลอดภัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา มีการสร้าง Data center ที่เป็นส่วนกลางของรัฐเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายและสามารถดูแลความปลอดภัยข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ มีบริการการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ดูแลโดยหน่วยงานของรัฐเพื่อดูแลความปลอดภัยของข้อมูล หากแต่ทั้งสองประเทศนี้ไม่มีการออกบัตรประจำตัวประชาชน ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นอุปสรรคในการเชื่อมโยงข้อมูลของประชาชนทั้งประเทศ เมื่อมองความพร้อมของประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยมีการกำหนดเลขประจำตัวประชาชนให้กับประชาชนไทยทุกคน และมีการวางแผนพัฒนา Data center ที่เป็นส่วนกลางของรัฐอยู่แล้ว จึงมีความพร้อมเรื่องข้อมูลยืนยันตัวบุคคลสำหรับการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลของประชาชนระหว่างหน่วยงาน และมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนข้อมูล ส่งผลให้การพัฒนาระบบเครดิตสังคมให้สามารถใช้งานได้จริงมีความเป็นไปได้สูง

ประเทศออสเตรเลียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ไม่มีการออกบัตรประจำตัวประชาชน จึงไม่สามารถยืนยันตัวบุคคลโดยใช้ข้อมูลเดียวได้ รัฐบาลจึงได้สร้างแอปพลิเคชัน เพื่อให้ประชาชนสามารถสร้าง Digital Identity โดยใช้เอกสาร เช่น ใบขับขี่ พาสปอร์ต หรือข้อมูลทางการแพทย์ ในการยืนยันตัวบุคคลผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ ดังตัวอย่างหน้าจอของแอพลิเคชัน myGovID ในภาพประกอบ 4 และใช้ Bioinformatics เช่น การแสกนใบหน้า

การแสกนลายนิ้วมือ ในการยืนยันตัวตนเข้าใช้งาน นับเป็นโครงสร้างสำคัญที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการให้บริการอื่นๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งวิธีนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแอพลิเคชันในการยืนยันตัวตนเพื่อเข้าถึงระบบการบริการจากรัฐของประเทศไทยได้

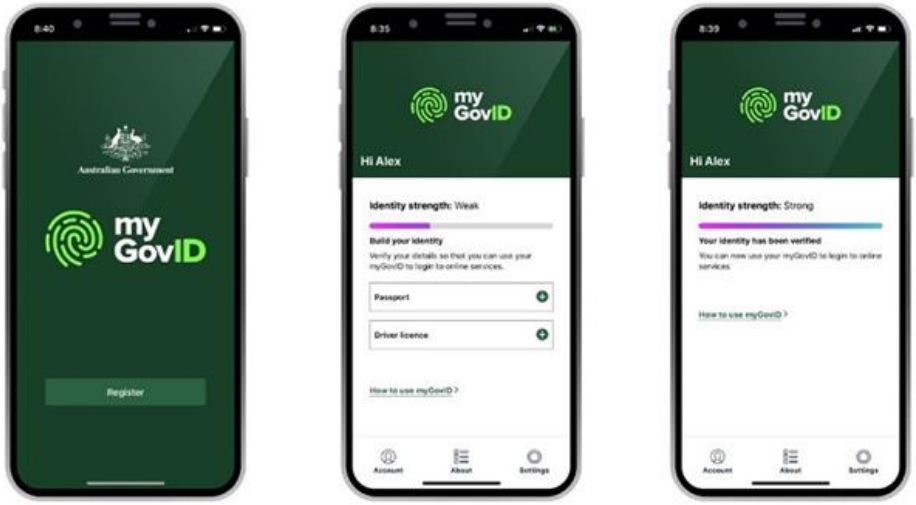

ภาพประกอบ 4 ตัวอย่างแอปพลิเคชัน myGovID

1) เป้าหมายของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย คือ การสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุนผู้กระทำทางสังคมที่แสดงพฤติกรรมเชิงบวกผ่านการให้รางวัลหรือผลตอบแทนบางประการ เพื่อเป็นเสมือนการให้กำลังใจแก่ผู้กระทำทางสังคมที่กระทำดี โดยผู้กระทำทางสังคมในที่นี้ หมายถึง ปัจเจกบุคคลและองค์กร ดังนั้น ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย คือ การแปลงพฤติกรรมเชิงบวกให้เป็นรูปธรรมและจับต้องได้ สำหรับพฤติกรรมเชิงบวกนี้จำเป็นจะต้องนิยามขอบเขตให้ชัดเจน เพื่อมิให้เกิดการถกเถียงว่า “พฤติกรรมเชิงบวก” หมายถึงอะไร และพฤติกรรมเชิงบวกรูปแบบต่าง ๆ จะถูกให้คุณค่าอย่างไร สามารถพิจารณาออกมาเป็นตัวเลขที่วัดได้อย่างไร เมื่อสะสมคะแนนแล้ว สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับมีลักษณะเช่นใด รวมถึงกลไกการดำเนินงานทั้งหมดนี้จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเครือข่ายหน่วยงานใดบ้าง ซึ่งคำถามเหล่านี้จะถูกคลี่คลายผ่านแผนการใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

การที่ระบบเครดิตทางสังคมของประเทศไทยมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมเชิงบวกเท่านั้น เนื่องจาก ภายใต้กรอบของกฎหมายมีการควบคุมและลงโทษพฤติกรรมเชิงลบอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว เช่น กรมการขนส่งทางบกที่บังคับใช้การตัดคะแนนใบขับขี่สำหรับผู้ที่ไม่เคารพกฎจราจร กรมสรรพากรที่มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ยื่นแบบภาษีและชำระภาษีไม่ตรงเวลา กระทรวงกลาโหมมีการบัญญัติบทลงโทษสำหรับผู้ที่หนีการเกณฑ์ทหาร เป็นต้น

แผนการใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยนี้ เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์การใช้ระบบเครดิตทางสังคมในต่างประเทศที่นำมาประยุกต์ใช้ให้กับบริบทสังคมไทย โดยการดึงจุดเด่นหรือจุดแข็งของระบบเครดิตทางสังคมในแต่ละประเทศมาเป็นกรอบในการร่างแผนระบบเครดิตทางสังคมของประเทศไทย กล่าวคือ แผนการใช้ระบบเครดิตทางสังคมของประเทศไทยนี้อ้างอิงกรอบแนวทางการดำเนินระบบตามแบบสาธารณรัฐประชาชนจีนในด้านองค์ประกอบหรือโครงสร้างของระบบเครดิตทางสังคม แต่จะมุ่งเน้นไปที่การแสดงพฤติกรรมเชิงบวกและการให้สิทธิประโยชน์เท่านั้น และจะดำเนินระบบเครดิตทางสังคมภายใต้หลักการเคารพสิทธิและเสรีภาพ เพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขตามสหรัฐอเมริกาและแคนาดา สำหรับร่างแผนการใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยนี้ ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การกำหนดขอบเขตพฤติกรรม 2) การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 3) การให้สิทธิประโยชน์ และ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) การกำหนดขอบเขตพฤติกรรม

การกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวก รัฐอาจเป็นผู้กำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกในภาพกว้างทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชน ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ หรือเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs:) เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในระดับโลก

ด้วยเหตุนี้ จากการทบทวนแผนการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของประเทศจีนและ SDGs (Small, 2019; Cho, 2020; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2021) นำมาสู่การนำเสนอขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคลและองค์กร ดังนี้

1) พฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิต

2) พฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) พฤติกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม

4) พฤติกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของผู้คน

5) พฤติกรรมที่ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

ทั้งนี้ จากกรอบขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวก ทั้ง 3 ด้านนี้ นำมาสู่การกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวก ซึ่งประกอบพฤติกรรมดังภาพประกอบ 4 ด้านล่างนี้

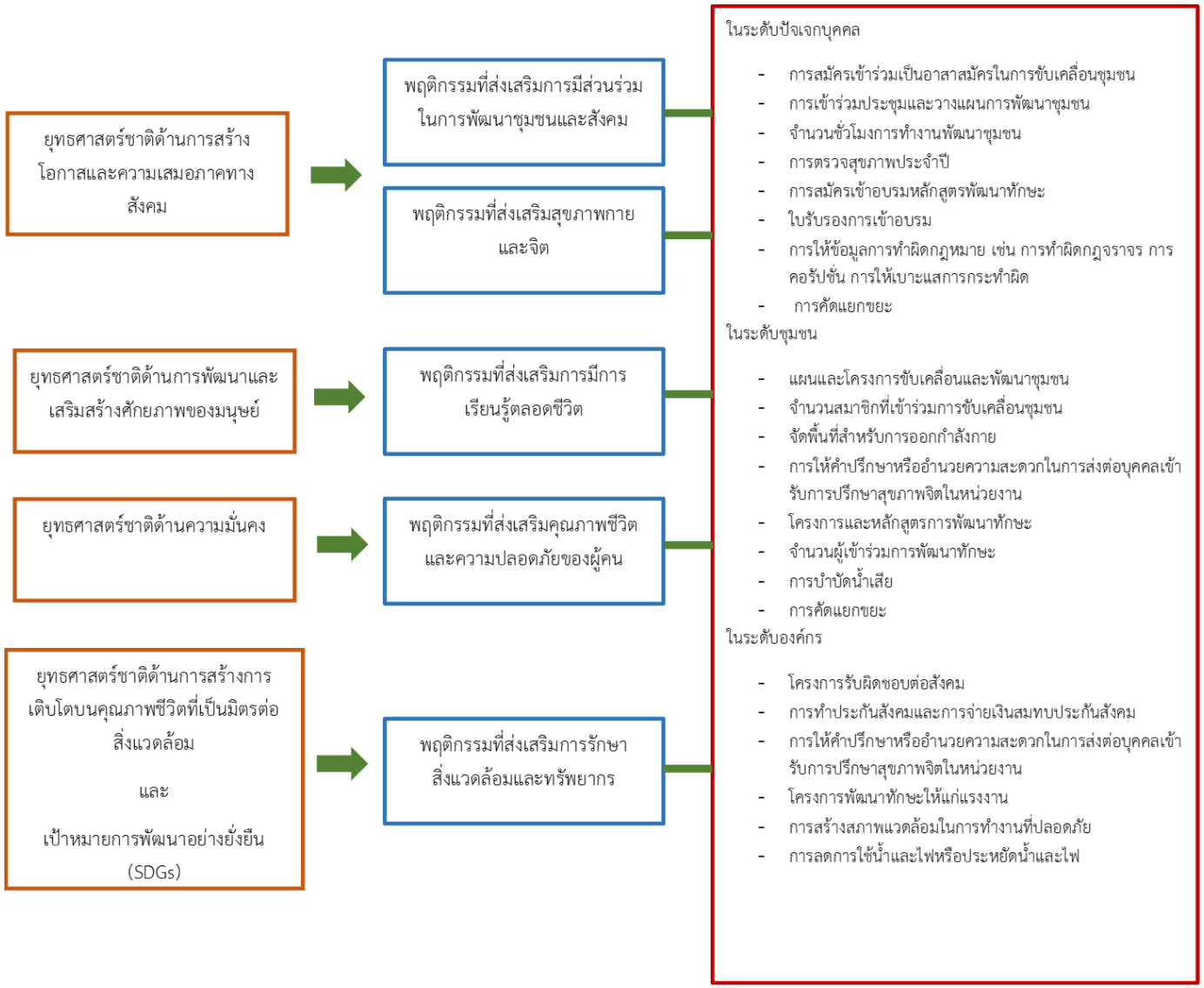

ภาพประกอบ 5 การกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกซึ่งประกอบพฤติกรรม

หลังจากการกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกในระดับประเทศไทย รัฐกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมเพิ่มเติม เพื่อให้แต่ละพื้นที่และองค์กรสามารถกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่นั้น ๆ หรือเป็นพฤติกรรมที่บริบทพื้นที่หรือองค์กรนั้นให้คุณค่า การกระจายอำนาจนี้เป็นหนึ่งในกลไกในการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมที่สำคัญของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งการกระจายอำนาจเช่นนี้จะช่วยอุดลดช่องว่างของปัญหาเกี่ยวกับความแตกต่างของบริบทของพื้นที่ได้

ตัวอย่างการแปลงขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกเป็นตัวชี้วัดพฤติกรรม เช่น การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

ในระดับองค์กรชุมชน บางพื้นที่เป็นเขตอุตสาหกรรม ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจเป็นการมีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ ระบบการควบคุมการปล่อยสารเคมีและแก๊สอย่างปลอดภัย ในขณะที่บางพื้นที่เป็นเขตการท่องเที่ยว ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจมุ่งเน้นไปที่ การคัดแยกและกำจัดขยะ การจัดระเบียบและมาตรฐานขนส่งสาธารณะ และการกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ส่งเสริมการที่ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม

ในระดับปัจเจกบุคคล พื้นที่เขตเมือง ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจเป็นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและชั่วโมงการทำงานในชมรม ชุมชน หรืออาสาสมัครของหน่วยงานหรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ในขณะที่พื้นที่เขตชนบทตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมอาจเป็นการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครและจำนวนชั่วโมงของหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การกำหนดขอบเขตพฤติกรรมนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนในแต่ละช่วงเวลา โดยในที่นี้จะขอแบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อดูแลและตรวจสอบเกี่ยวกับระบบเครดิตทางสังคม โดยคณะกรรมการชุดนี้มีความรับผิดชอบในการกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม การกำหนดคะแนนพฤติกรรม และการให้สิทธิประโยชน์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และตรวจสอบการดำเนินงานของระบบเครดิตทางสังคม

2) การจัดประชุมเพื่อถอดยุทธศาสตร์ชาติ แผนการพัฒนาประเทศ และ SDGs ให้ออกมาเป็นกรอบพฤติกรรมเชิงบวกที่ประเทศให้คุณค่าและความสำคัญว่ามีส่วนช่วยในการบริหารและพัฒนาประเทศ

3) การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือมีความเกี่ยวข้องกับกรอบพฤติกรรมเชิงบวก

4) การหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการพิจารณากรอบพฤติกรรมเชิงบวก

5) การลงมติกรอบพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

แผนระยะกลาง

1) การร่วมหารือกับท้องถิ่นและองค์กรชุมชนเพื่อกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

3) การนำร่องทดลองใช้ในบางพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน บริเวณเขตเมือง กึ่งเมือง และชนบท เพื่อถอดบทเรียนและพิจารณาผลตอบรับจากพลเมือง

4) การทบทวนกรอบและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

แผนระยะยาว

1) การวางแผนและขยายพื้นที่การใช้ระบบเครดิตทางสังคมให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่

2) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับแก้กรอบและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศและโลกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

1.2 การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน

จากการสังเคราะห์ระบบเครดิตทางสังคมในประต่างประเทศ ประเทศจีนนับว่าเป็นต้นแบบในการกำหนดและแปลงค่าคะแนน เนื่องจากมีการกำหนดเกณฑ์อย่างชัดเจน (Trivium, 2019) อย่างไรก็ตาม การกำหนดช่วงคะแนนของประเทศจีนนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละเมือง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการจัดเก็บข้อมูลคะแนน แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ การให้อำนาจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานท้องถิ่นในการกำหนดหรือแปลงพฤติกรรมเป็นคะแนน จากการทบทวนวรรณกรรมการศึกษาระบบเครดิตในประเทศจีนนี้เป็นต้นแบบอ้างอิงร่วมกับข้อเสนอจากการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 และ 2 นำมาสู่การออกแบบการกำหนดคะแนนเครดิตทางสังคมในประเทศไทย ดังนี้

การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

1) การออกแบบกรอบของช่วงคะแนนให้สอดคล้องกันในทุกพื้นที่ เพื่อให้การเก็บรวบรวมคะแนนเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน กล่าวคือ คะแนนเครดิตทางสังคมในระดับปัจเจกบุคคล อยู่ที่ 0 – 1,000 คะแนน และคะแนนเครดิตทางสังคมในระดับองค์กร/ชุมชน อยู่ที่ 0 – 5,000 คะแนน ทั้งนี้ เพื่อให้คะแนนมีความเหมาะสมและไม่เกิดภาวะคะแนนเฟ้อ ซึ่งมาตรฐานของคะแนนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับระบบเครดิตทางสังคมโดยเฉพาะ

2) การกำหนดช่วงระยะเวลาในการสะสมคะแนนเครดิตของปัจเจกบุคคลและองค์กรให้ชัดเจน เนื่องจาก การประชุมรับฟังความคิดเห็นเสนอแนวทางการสะสมคะแนนเพื่อมิให้เกิดความได้เปรียบและเสียเปรียบของปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน ในการสะสมคะแนนเครดิต ดังนั้น การสะสมคะแนนเครดิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชนเป็นการสะสมรายปี กล่าวคือ คะแนนเครดิตนี้จะถูกสะสมตั้งแต่เดือน

มกราคม ถึง เดือนธันวาคมของปีนั้น ๆ แล้วจะเริ่มนับใหม่ในปีถัดไป โดยค่าคะแนนเครดิตของแต่ละปีจะถูกบันทึกจะสะสมไว้ เพื่อให้ปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชนสามารถย้อนดูคะแนนเครดิตของตนเองในแต่ละปีได้

3) การสร้างระบบผ่านแฟลตฟอร์มออนไลน์ให้ปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชนสามารถเข้าไปตรวจสอบและอัพเดทคะแนนเครดิตของตนเองได้ตลอดเวลา เนื่องจากความโปร่งใสเป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงและให้ความสำคัญในการประชุมรับฟังความคิดเห็น

4) การกำหนดค่าของคะแนนพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกที่ระบุเอาไว้ในภาพประกอบ 4 ด้านบน ซึ่งเป็นพฤติกรรมเชิงบวกพื้นฐานที่นำไปปรับใช้ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย โดยทุกพฤติกรรมเหล่านี้มีค่าคะแนนเท่ากัน คือ 30 คะแนน และส่วนที่ 2 ตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกที่ถูกกำหนดเฉพาะในแต่ละพื้นที่ เป็นอำนาจของท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือเป็นผู้กำหนดค่าคะแนนของตัวชี้วัดพฤติกรรมในแต่ละพฤติกรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน เพื่อให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดลำดับและกำหนดค่าคะแนนพฤติกรรมที่ถูกให้ความสำคัญในแต่ละพื้นที่ได้ เนื่องจากการให้คุณค่าต่อพฤติกรรมในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัญหาที่แต่ละพื้นที่กำลังเผชิญ สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ ตัวอย่างเช่น พื้นที่เขตเมืองที่ผู้คนเผชิญหน้ากับความเร่งรีบ แรงกดดัน และความเครียดสูง ตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชนอาจมีคะแนนที่สูงกว่าพื้นที่ในเขตชนบท เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้ประเมินหรือให้คะแนนพฤติกรรม คือ ผู้ให้บริการหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลพฤติกรรมนั้น ๆ แล้วส่งต่อไปยังหน่วยงานท้องถิ่นในการรับรองคะแนนเครดิต ตัวอย่างเช่น <u>ในระดับปัจเจกบุคคล</u> ปัจเจกบุคคลเข้าร่วมการพัฒนาทักษะ ให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงานเป็นผู้ให้คะแนน หรือ ปัจเจกบุคคลเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือสังคม ให้หน่วยงานที่รับเป็นอาสาสมัครเป็นผู้ให้คะแนน <u>ในระดับชุมชนและองค์กร</u>ให้หน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้รับรองและให้คะแนน

อย่างไรก็ตาม การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน จำเป็นจะต้องมีการวางแผนในแต่ละช่วงเวลา โดยในที่นี้แบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายหน่วยงานที่รับผิดชอบหรือมีความเกี่ยวข้องในการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ทั้งช่วงคะแนน การสะสมคะแนน และระบบที่รองรับการรวบรวมคะแนน

2) การหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดค่าของคะแนนพฤติกรรมในแต่ละพื้นที่

แผนระยะกลาง

1) การร่วมหารือกับท้องถิ่นและองค์กรชุมชนเพื่อกำหนดค่าคะแนนของตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติค่าคะแนนของตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

3) การนำร่องทดลองใช้ในบางพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน บริเวณเขตเมืองกึ่งเมือง และชนบท เพื่อถอดบทเรียนและพิจารณาผลตอบรับจากพลเมือง รวมถึงทดสอบระบบการสะสมคะแนน

4) การทบทวนกรอบและตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

แผนระยะยาว

1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับค่าคะแนนตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และช่วงเวลา

2) การอัพเดทค่าคะแนนพฤติกรรมและพัฒนาระบบการเก็บรวบรวมคะแนน

1.3 การให้สิทธิประโยชน์

การให้สิทธิประโยชน์ รางวัล หรือผลตอบแทน เป็นหนึ่งในกลไกที่ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระทำทางสังคมในการแสดงพฤติกรรมเชิงบวก ซึ่งพฤติกรรมเชิงบวกนี้อาจเป็นพฤติกรรมทางเลือกที่ผู้กระทำทางสังคมจะทำหรือไม่ทำก็ได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีสิ่งจูงใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการแสดงพฤติกรรมเชิงบวก อย่างไรก็ตาม เมื่อพฤติกรรมเชิงบวกที่นำมาสู่การสะสมคะแนนเครดิตทางสังคมนี้เป็นความสมัครใจและทางเลือกเพิ่มเติม สิทธิประโยชน์ที่ผู้กระทำทางสังคมพึงจะได้รับจึงไม่ควรเป็นสิทธิประโยชน์ที่ทับซ้อนกับสิทธิและสวัสดิการที่พลเมืองควรจะได้รับตามข้อเสนอของทางศูนย์คุณธรรม ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพิ่มมากยิ่งขึ้น

จากการประชุมรับฟังความคิดเห็นในการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้ง 2 ครั้ง และการให้สิทธิประโยชน์ของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นำมาสู่การเสนอการให้สิทธิประโยชน์ของเครดิตทางสังคมในประเทศไทยอาจเป็นรางวัลหรือผลตอบแทนที่แบ่งเบาภาระหรือต้นทุนบางประการในชีวิตประจำวัน จึงนำมาสู่การเสนอสิทธิประโยชน์ ดังนี้

ในระดับปัจเจกบุคคล

1) คูปองส่วนลดการบริโภคสินค้าและบริการ จากภาคเอกชน

2) การลดค่าสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้า การประปา การขนส่ง การให้บริการอินเทอร์เน็ต

3) ส่วนลดการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มหาวิทยาลัยภาคเอกชน

4) การลดหย่อนภาษี โดยให้จัดเป็นอีกหนึ่งหมวดในการกรอกเพื่อลดหย่อนภาษี กรมสรรพากร

ในระดับชุมชน

1) การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐในการพัฒนาชุมชน เช่น งบประมาณ อุปกรณ์และเครื่องมือ
2) การส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรในชุมชน เช่น การศึกษาดูงานการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ

ในระดับองค์กร

1) การลดค่าสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้า การประปา การขนส่ง การให้บริการอินเทอร์เน็ต
2) การลดหย่อนภาษี โดยให้จัดเป็นอีกหนึ่งหมวดในการกรอกเพื่อลดหย่อนภาษี กรมสรรพากร
3) การได้รับเงินสนับสนุนในการพัฒนาทักษะบุคลากร

อย่างไรก็ตาม การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่ผู้กระทำทางสังคมจะได้รับขึ้นอยู่กับเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เนื่องจาก หน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้ที่สามารถเสนอสิทธิประโยชน์ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของตนเองได้ อีกทั้ง สิทธิประโยชน์ที่แต่ละพื้นที่หรือท้องถิ่นพึงได้รับไม่ควรมีความแตกต่างกันมากนัก หรือคูปองส่วนลดที่มอบให้ควรสามารถใช้ได้ทั่วประเทศไทย เพื่อไม่ให้เกิดกรณีความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ในด้านสิทธิประโยชน์ หากความเหลื่อมล้ำในด้านสิทธิประโยชน์นี้มีความแตกต่างเป็นอย่างมากอาจส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่อยู่ในแต่ละพื้นที่ที่มีต่อระบบเครดิตทางสังคมและอาจส่งผลกระทบอื่น ๆ ตามมาได้ เช่น การเคลื่อนย้ายระหว่างพื้นที่ การสวมชื่อในทะเบียนบ้านหรือที่อยู่อาศัยเพื่อให้ได้อยู่ในพื้นที่ที่มีสิทธิประโยชน์มาก เป็นต้น

ทั้งนี้ การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่จะมอบให้แก่ผู้กระทำทางสังคม จำเป็นจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุนี้ จึงเสนอแผนการดำเนินการ โดยแบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายหน่วยงานรัฐและเอกชนที่รับผิดชอบหรือมีความเกี่ยวข้องกับการให้สิทธิประโยชน์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร/ชุมชน

2) การหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดเกณฑ์ช่วงคะแนนสะสมที่เหมาะสมในการให้สิทธิประโยชน์

3) การหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ความร่วมมือในการกำหนดสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงคะแนนสะสมของพฤติกรรมเชิงบวก

แผนระยะกลาง

1) การร่วมหารือกับท้องถิ่นและองค์กรชุมชนเพื่อกำหนดสิทธิประโยชน์และช่วงคะแนนสะสมของตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติสิทธิประโยชน์และช่วงคะแนนสะสมของตัวชี้วัดพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

3) การประชาสัมพันธ์ระบบเครดิตทางสังคมและสิทธิประโยชน์ที่ผู้กระทำทางสังคมจะได้รับเพื่อจูงใจให้ผู้กระทำทางสังคมเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคมอย่างสมัครใจ

4) การนำร่องทดลองใช้ในบางพื้นที่ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน บริเวณเขตเมืองกึ่งเมือง และชนบท เพื่อถอดบทเรียนและพิจารณาผลตอบรับจากพลเมือง

แผนระยะยาว

1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับสิทธิประโยชน์ให้สามารถจูงใจผู้กระทำทางสังคมให้เข้าร่วมระบบเครดิตทางสังคม

2) การอัพเดทสิทธิประโยชน์นั้นเหมาะสมกับสถานการณ์ ณ ช่วงเวลานั้น ๆ

3) การอัพเดทช่วงคะแนนสะสมในการให้สิทธิประโยชน์แต่ละรูปแบบ

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการวางแผนระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย เนื่องจาก การดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของประเทศจีนนั้นสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานกำกับดูแลการตลาด ศาล กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงและกรมกิจการพลเรือน กระทรวงและกรมกิจการทางสังคม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเศรษฐกิจและองค์กรเอกชนอื่น ๆ (TRIVIUM, 2019) จากกรณีศึกษาของประเทศจีน จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกำหนดกรอบพฤติกรรมเกณฑ์การให้คะแนน โดยเฉพาะการให้สิทธิประโยชน์ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่คาดว่าจะดึงดูดความสนใจให้ผู้กระทำทางสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคมอย่างสมัครใจ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อข้อมูลและประชาสัมพันธ์ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยอีกด้วย

ระบบเครดิตทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหลากหลายหน่วยงานทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดการดำเนินไปของระบบเครดิตทางสังคม เนื่องจาก การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการหารือแผนการและการวางระบบการดำเนินงานเครดิตทางสังคมในประเทศไทยทั้งในด้านการกำหนดพฤติกรรม การให้คะแนน การให้สิทธิประโยชน์ และการแบ่งปันข้อมูลคะแนนเครดิตทางสังคม ตัวอย่างเช่น หากมีหน่วยงานให้ความร่วมมือเป็นอย่างมากรัฐจะสามารถกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกให้ครอบคลุมหลากหลายมิติในการดำเนินชีวิตของผู้กระทำทางสังคม เช่น มิติด้านสุขภาพ มิติด้านการคมนาคม มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านกฎหมาย มิติด้านการศึกษา มิติด้านการพัฒนาทักษะ เป็นต้น และอีกสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก คือ การกำหนดสิทธิประโยชน์ที่สามารถมอบให้แก่ผู้กระทำทางสังคมที่แสดงพฤติกรรมเชิงบวก กล่าวคือ การที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างมาก มาเข้าร่วมระบุสิทธิประโยชน์ที่แต่ละหน่วยงานสามารถมอบให้ได้ ทำให้มีสิทธิประโยชน์จำนวนมากที่อาจสามารถจูงใจผู้กระทำทางสังคมสนใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคมและกระตุ้นให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเชิงบวกเพิ่มขึ้นได้

ดังนั้น จากการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของประเทศจีน นำมาสู่การนำเสนอกระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการรับฟังความคิดเห็นจากการประชุม นำมาสู่การเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของประเทศไทยเพื่อดำเนินการกำหนดพฤติกรรม คะแนนพฤติกรรม และสิทธิประโยชน์ ดังนี้

1) กระทรวงกลาโหมและหน่วยงานภายใต้กำกับ

2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานภายใต้กำกับ

3) กระทรวงการคลัง และหน่วยงานภายใต้กำกับ

4) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภายใต้กำกับ

5) กระทรวงคมนาคม และหน่วยงานภายใต้กำกับ

6) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานภายใต้กำกับ

7) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานภายใต้กำกับ

8) กระทรวงพลังงาน และหน่วยงานภายใต้กำกับ

9) กระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานภายใต้กำกับ

10) กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานภายใต้กำกับ

11) กระทรวงวัฒนธรรม และหน่วยงานภายใต้กำกับ

12) กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานภายใต้กำกับ

13) กระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานภายใต้กำกับ

14) กระทรวงอุตสาหกรรม และหน่วยงานภายใต้กำกับ

15) ตลาดหลักทรัพย์

16) ธนาคารแห่งประเทศไทย

17) องค์การบริการส่วนท้องถิ่น

18) กรมสรรพากร

19) ภาคเอกชน

ทั้งนี้ การสร้างความร่วมมืออาจจำเป็นจะต้องทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เล็งเห็นถึงเป้าหมายและความสำคัญของระบบเครดิตทางสังคมเสียก่อน ดังนั้น จึงขอเสนอแผนการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

แผนระยะสั้น

1) การติดต่อและประชาสัมพันธ์ระบบเครดิตทางสังคมไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอความร่วมมือ

2) การประชุมเพื่อนำเสนอและสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญและเกิดโครงข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน

3) การหารือและขอความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานในการเข้ามามีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนระบบเครดิต

แผนระยะกลาง

1) การร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหารือระหว่างหน่วยงานเพื่อกำหนดตัวชี้วัดพฤติกรรม คะแนน และสิทธิประโยชน์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และองค์กร/ชุมชน

2) การลงมติเกี่ยวกับแผนการดำเนินงานระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล

3) การทดลองใช้ระบบเครดิตทางสังคมในพื้นที่นำร่อง เพื่อทดลองและถอดบทเรียนระบบเครดิตทางสังคม และปรับแก้แผนการดำเนินงานให้สามารถดำเนินการได้ในระดับประเทศ

แผนระยะยาว

1) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับระบบเครดิตทางสังคมให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่และสถานการณ์ปัจจุบัน

2) การตรวจสอบความโปร่งใสของการดำเนินระบบเครดิตทางสังคม

จากที่ได้กล่าวมาถึงองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินระบบเครดิตทางสังคม ได้แก่ 1) การกำหนดขอบเขตพฤติกรรม 2) การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน 3) การให้สิทธิประโยชน์ และ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผนดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของแต่ละองค์ประกอบอาจจำเป็นจะต้องดำเนินควบคู่กันไปเพื่อผลักดันให้ระบบเครดิตทางสังคมก่อตัวขึ้นได้จริงในระดับประเทศและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบเครดิตทางสังคมตามที่กำหนดเป้าหมายไว้

<u>ตัวอย่างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนในการใช้ประโยชน์จากเครดิตสังคม</u>

สภากาชาดไทยมีรูปแบบพฤติกรรมเชิงบวกที่สอดคล้องกับระบบเครดิตทางสังคม เช่น การบริจาคโลหิต การบริจาคอวัยวะ การบริจาคร่างกาย เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมในขอบเขตพฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตได้ พฤติกรรมของผู้บริจาคสามารถแปลงเป็นค่าคะแนนเครดิตทางสังคมเพื่อแลกสิทธิประโยชน์จากทางบริษัท ปตท. จก. (มหาชน) ได้

ตาราง 15 ตัวอย่างการใช้เครดิตสังคมจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชน

ตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม	**คะแนนเครดิตทางสังคม**
บริจาคโลหิต	บริจาคโลหิตแดง 1 ครั้ง = 70 คะแนน บริจาคพลาสมา 1 ครั้ง = 70 คะแนน บริจาคเกล็ดโลหิต 1 ครั้ง = 70 คะแนน บริจาคสเต็มเซลล์ 1 ครั้ง = 300 คะแนน
บริจาคอวัยวะ	200 คะแนน
บริจาคร่างกาย	300 คะแนน
คะแนนเครดิตทางสังคม	**การแลกสิทธิประโยชน์**
ทุก 50 คะแนน	แลก PTT Blue card 5 คะแนน
150 คะแนน	แลกส่วนลดเติมน้ำมัน 3 เปอร์เซ็นต์
ตั้งแต่ 300 คะแนน	แลกส่วนลดเติมน้ำมัน 5 เปอร์เซ็นต์

จากภาพประกอบ 6 ประชาชนบริจาคโลหิตที่ศูนย์บริการโลหิตสภากาชาดไทย มีการส่งข้อมูลยืนยันการบริจาคโลหิตไปที่ระบบเครดิตสังคม ทำบันทึกประวัติการทำความดีโดยการบริจาคโลหิต และการคำนวนเป็นคะแนน เก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลที่ดูแลโดยหน่วยงานภายใต้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนสามารถทำการตรวจสอบคะแนนเครดิตสังคมและสิทธิประโยชน์จากแอปพลิเคชันเป๋าตังของธนาคารกรุงไทย และสามารถเลือกการรับสิทธิประโยชน์จากคะแนนเครดิตสังคมที่ได้รับจากแอปพลิเคชันเป๋าตัง เมื่อประชาชนทำการเลือกรับสิทธิประโยชน์เป็นคะแนน Blue point ของบริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ข้อมูลจากแอปพลิเคชันเป๋าตังก็จะส่งข้อมูลไปยังระบบเครดิตสังคม เพื่อทำการคำนวนคะแนนและบันทึกข้อมูลลงระบบฐานข้อมูล และส่งข้อมูลการแลกเครดิตสังคมให้กับระบบของ Blue card เพื่อทำการเพิ่มคะแนน Blue point ให้กับประชาชน

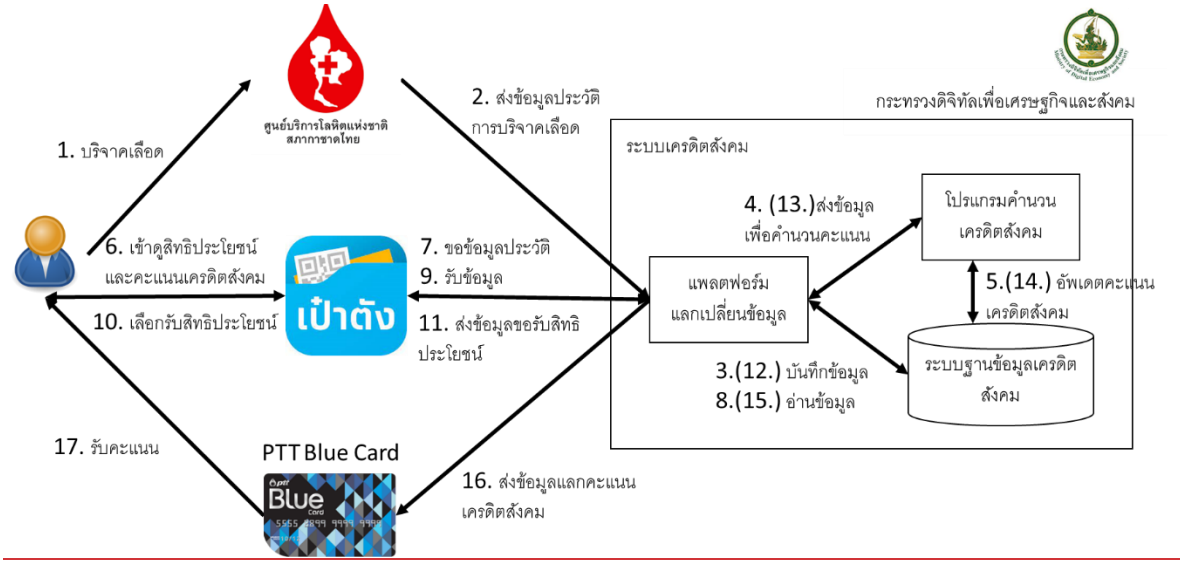

ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชนในการใช้ประโยชน์จากเครดิตสังคม

1.5 มาตรการดำเนินระบบเครดิตทางสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความร่วมมือร่างระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย (แผนระยะสั้น 6 เดือน)

ยุทธศาสตร์นี้เป็นยุทธศาสตร์เพื่อวางแผนระบบเครดิตทางสังคมใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดพฤติกรรมเชิงบวก การกำหนดค่าคะแนนพฤติกรรม การกำหนดสิทธิประโยชน์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาระบบเครดิตทางสังคมให้เกิดขึ้นในประเทศไทย ผ่านการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐในแต่ละระดับและหน่วยงานภาคเอกชน โดยมุ่งเปิดโอกาสในแต่ละหน่วยงานเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล และความเป็นไปได้ในร่วมกันกำหนดพฤติกรรมเชิงบวก ค่าคะแนนพฤติกรรม และสิทธิประโยชน์ที่แต่ละหน่วยงานเห็นสมควร เพื่อร่างระบบเครดิตทางสังคมประเทศไทยขึ้น

เป้าประสงค์

1) สร้างความเข้าใจเป้าหมายของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ

2) สำรวจความเป็นไปได้ในการเข้ามามีส่วนร่วมและความรับผิดชอบในการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมของแต่ละหน่วยงาน

3) ร่วมกำหนดขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกที่เหมาะสมทั้งในระดับปัจเจกบุคลและองค์กร

4) ร่วมกำหนดการแปลงคะแนนพฤติกรรมเชิงบวกให้เป็นตัวเลขทั้งในระดับปัจเจกบุคลและองค์กร

5) ร่วมกำหนดสิทธิประโยชน์ที่แต่ละหน่วยงานสามารถมอบให้ได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคลและองค์กร

6) มอบหมายความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานในการดำเนินระบบเครดิตทางสังคม

ค่าเป้าหมาย

1) หน่วยงานต่าง ๆ เข้าใจเป้าหมายและเห็นความสำคัญของระบบเครดิตทางสังคม

2) หน่วยงานต่าง ๆ ตกลงเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคมอย่างน้อย 10 หน่วยงาน

3) หน่วยงานต่าง ๆ เสนอและได้ข้อสรุปของขอบเขตพฤติกรรมเชิงบวกที่เหมาะสมทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน และองค์กร อย่างน้อย 5 พฤติกรรม

4) หน่วยงานต่าง ๆ เสนอและได้ข้อสรุปของกำหนดการแปลงคะแนนพฤติกรรมเชิงบวกให้เป็นตัวเลขทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร

5) หน่วยงานต่าง ๆ เสนอและได้ข้อสรุปของสิทธิประโยชน์ที่แต่ละหน่วยงานสามารถมอบให้ได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร อย่างน้อยหน่วยงานละ 1 สิทธิประโยชน์

6) หน่วยงานต่าง ๆ รับทราบบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะส่วนหนึ่งของระบบเครดิตทางสังคม

7) เกิดร่างระบบเครดิตทางสังคมทั้ง 4 องค์ประกอบที่สามารถนำไปทดลองใช้ในพื้นที่นำร่องได้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อระบบเครดิตทางสังคม (แผนระยะกลาง 1-2 ปี)

ยุทธศาสตร์นี้เป็นยุทธศาสตร์เพื่อสร้างการตระหนักรู้ ความเข้าใจ และการดึงดูดความสนใจให้ประชาชนและองค์กรในสังคมสนใจเข้าร่วมระบบเครดิตทางสังคมอย่างสมัครใจผ่านการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐไปสู่สังคม นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรในสังคมร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างระบบเครดิตทางสังคม เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับร่างระบบเครดิตทางสังคมอีกครั้งผ่านการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และองค์กรต่าง ๆ

เป้าประสงค์

1) สร้างการตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเครดิตทางสังคมแก่ประชาชนและองค์กร

2) ลดทัศนคติเชิงลบของประชาชนและองค์กรต่อการใช้ระบบเครดิตทางสังคม

3). เสริมมุมมองเชิงบวกต่อระบบเครดิตทางสังคมแก่ประชาชนและองค์กร

4). สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรในการปรับร่างระบบเครดิตทางสังคม

ค่าเป้าหมาย

1). ประชาชนและองค์กรเข้าใจและเห็นความสำคัญของระบบเครดิตทางสังคม

2). ประชาชนและองค์กรมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ระบบเครดิตทางสังคม

3). ประชาชนและองค์กรสมัครใจเข้าร่วมการใช้ระบบเครดิตทางสังคม

4). เกิดร่างระบบเครดิตทางสังคมที่พร้อมดำเนินการในพื้นที่นำร่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การดำเนินและใช้ระบบเครดิตทางสังคม (แผนระยะยาว 3-4 ปี)

ยุทธศาสตร์นี้เป็นยุทธศาสตร์เพื่อทดลองใช้ระบบเครดิตทางสังคมในพื้นที่นำร่อง ซึ่งระบบเครดิตนี้เกิดขึ้นจากการระดมความคิดเห็นระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การทดลองใช้นี้เลือกพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเมือง กึ่งเมือง และชนบท เพื่อทดลองระบบเครดิตทางสังคม และรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่ดำเนินการ ประชาชน องค์กร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับระบบเครดิตทางสังคมให้พร้อมใช้ดำเนินการในระดับประเทศในทุกพื้นที่

เป้าประสงค์

1) ทดลองใช้ระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กรในพื้นที่นำร่อง ที่มีลักษณะเป็นเมือง กึ่งเมือง และชนบทอย่างน้อยละ 3 พื้นที่

2) ประเมินการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กรทั้ง 4 องค์ประกอบในแต่ละลักษณะพื้นที่

3) ถอดบทเรียนการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมในแต่ละพื้นที่

ค่าเป้าหมาย

1) เกิดพื้นที่นำร่องในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเมือง กึ่งเมือง และชนบทอย่างน้อยลักษณะละ 3 พื้นที่ ที่ดำเนินระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร

2) หน่วยงานต่าง ๆ ได้รับกระแสตอบรับหรือความคิดเห็นในการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร

3) หน่วยงานต่าง ๆ ได้ทราบถึงปัญหาและช่องว่างในการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กร

4) หน่วยงานต่าง ๆ ได้ปรับแนวทางการดำเนินระบบเครดิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและองค์กรให้เหมาะสมกับแต่ละบริบทพื้นที่

5) เกิดระบบเครดิตทางสังคมที่พร้อมดำเนินการในระดับประเทศในทุกพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2562). **อำนาจนิยมดิจิทัล : AI กับการกำกับพฤติกรรมคนและป้องปราบการประท้วง**. สืบค้นจาก https://www.the101.world/digital-authoritarianism/.

ณภัทร จาตุศรีพิทักษ์. (2561). **Big Data สีเทา: ว่าด้วย "คะแนนทางสังคม"**. สืบค้นจาก https://thaipublica.org/2018/04/settakid-41/.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). **รายงานพิเศษ : จีนสร้างภาพลักษณ์ใหม่ด้วยระบบเครดิตสังคม ในรายงานเศรษฐกิจและการเงินมณฑลยูนาน**. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconMakhongCanelArea/Yunnan/DocLib_YNArticle/2017--Article1_China%20Social%20Credit.pdf.

ทีม Reality Check. (2561). **Social Credit เครื่องมือควบคุมชีวิตประชาชนเต็มรูปแบบของรัฐบาลจีน?** สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/international-45904774.

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2564). **ธนาคารความดี จุดเริ่มระบบเครดิตสังคม (Social Credit System : SCS)**. สืบค้นจาก https://www.gotoknow.org/posts/689560.

ผู้จัดการออนไลน์. (2562). **ระบบเครดิตสังคมจีนสำแดงฤทธิ์ ห้ามคนนับสิบล้านเดินทางโดยเที่ยวบิน และรถไฟ**. สืบค้นจาก https://mgronline.com/china/detail/9620000017982.

มนตรี วิบูลยรัตน์. (2557). **การบูรณาการศูนย์ข้อมูลภาครัฐ Data Center Consolidation (DCC): กรณีศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ. สืบค้นจาก สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.)สืบค้นจาก**https://www.dga.or.th/wpcontent/uploads/2015/05/file_03139f1fb165539daf951733a13651e7.pdfSocial Security (2022) Data Exchange https://www.ssa.gov/dataexchange/index.html

รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ. (2561). **แต้มบุญแดนมังกร ระบบกำกับประชาชนเพื่อสังคมที่ดีกว่า ?**. สืบค้นจาก https://themomentum.co/chinas-social-credit/.

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2560). **รางวัลพระปกเกล้า' 60**. (น.228-237) สืบค้นจาก https://kpi-lib.com/multim/FlipPdf/kpi11663/kpi11663.html#p=229.

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์ และคณะ (2564) **การใช้เครดิตสังคม (Social Credit) ในประเทศไทย**. สืบค้นจาก รายงานการศึกษาโครงการการศึกษาแนวคิดและความเป็นไปได้ในการปรับใช้กลไกระบบเครดิตสังคม (Social Credit)

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2562). **10 ปรากฏการณ์ คุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย**. สืบค้นจาก http://1.179.131.171/namomweb/post/virtue(5).pdf.

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2562). **รายงานประจำปี 2562 ANNUAL REPORT 2019**. สืบค้นจาก https://www.moralcenter.or.th/images/AW/2019/AW%20ศูนย์คุณธรรม%20รายงานประจำปี2562.pdf.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2021). **ประเทศไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.** สืบค้นจาก https://sdgs.nesdc.go.th.

องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา. (ม.ป.ป.). **ธนาคารความดี องค์การบริหารส่วนตำบลข่วงเปา**. สืบค้นจาก https://www.khuangpao.go.th/content.php?cid=20150609132507Chuhtuw.

อัจฉรา ชิดเครือ. (2562). **แต้มบุญแดนมังกร : ระบบเครดิตสังคม (Social Credit System)**. สืบค้นจาก http://www.fpo.go.th/main/getattachment/General-information-public-service/FPO-KM/11096/(23)-7-June-19-เปิดโลกกว้าง-Social-Credit-System.pdf.aspx.

ไทยโพสต์. (2562). **จีนกับระบบ 'เครดิตสังคม'**. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/main/detail/42577.

Bartels, J., (2020, July) **China's Credit Reference Center (CRC) and Baixing Credit Co., Ltd. Form Strategic Relationship**. Retrieved from https://www.biia.com/chinas-credit-reference-center-crc-and-baixing-credit-co-ltd-form-strategic-relationship/.

CCTV. 2016. **"NDRC and Alibaba Establish Business Credit System (Guojia Fagaiwei Yu Alibaba Gongjian Shangwulingyu Chengxintixi Jianshe)." CCTV. December 2**. Retrieved from http://jingji.cctv.com/2016/12/02/ARTIzfLPF9czN0EvELy9xAsK161202.shtml.

Cho, E. (2020). **The Social Credit System: Not Just Another Chinese Idiosyncrasy. TOURNAL OF PUBLIC & INTERNATIONAL AFFAIRS**. Retrieved from https://jpia.princeton.edu/news/social-credit-system-not-just-another-chinese-idiosyncrasy

Government of Canada (2022) **Government of Canada Standards on APIs**. Retrieved from https://www.canada.ca/en/government/system/digital-government/modern-emerging-technologies/government-canada-standards-apis.html.

Innovation Centre Denmark, (2018) **Social credit & Big Data trends IN CHINA**. Retrieved from https://icdk.dk/-/media/websites/icdk/locations-reports/shanghai/2018_social-credit-and-big-data-trends-in-china.ashx

J.t. Morley. (2006). **Social Credit**. Retrieved from https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/social-credit.

Karoonp. Chetpayark. (2561). **จงทำดี เพื่อแลกคะแนน Social Credit วิธีจัดระเบียบบ้านเมืองแนวใหม่ของรัฐบาลจีน**. สืบค้นจาก https://thematter.co/social/social-credit-in-china/49595.

Kasl, F. (2019). **SURVEILLANCE IN DIGITALIZED SOCIETY: THE CHINESE SOCIAL CREDIT SYSTEM FROM A EUROPEAN PERSPECTIVE**. Retrieved from www.ilaw.cas.cz/tlq

K. Houser, Futurism. (2562). **America Has a Social Credit System Much Like China's**. Retrieved from https://futurism.com/america-social-credit-system-china.

Kostka, G. (2019). **China's social credit systems and public opinion: Explaining high levels of approval**. Retrieved from New media & Society, Vol 21(7). 1565-1593

Laura Edgar (2554). **การนำเอาระบบเครดิตสังคมมาใช้ในประเทศแคนนาดา**. สืบค้นจากhttps://image.mfa.go.th/mfa/0/yZ0EO327fd/nbt/nbt6/IS/IS6024.pdf.

Liang, F., Das, V., Kostyuk, N. and Hussain, M.M. (2018**), Constructing a Data-Driven Society: China's Social Credit System as a State Surveillance Infrastructure. Policy & Internet, 10: 415-453.** Retrieved from https://doi.org/10.1002/poi3.183.

Liu, C. (2019). **Multiple Social Credit Systems in China**. Retrieved from https://doi.org/10.31235/osf.io/v9frs

Next Empire. (2561). **เรื่องจริงยิ่งกว่า Black Mirror : จะเป็นไงถ้าต่อไปคนต้องอยู่ด้วย Social Credit**. สืบค้นจาก https://today.line.me/th/v2/article/เรื่องจริงยิ่งกว่า+Black+Mirror+จะเป็นไงถ้าต่อไปคนต้องอยู่ด้วย+Social+Credit-lrv5B0.

Office of the Auditor General of Canada (2015) **Report 4—Information Technology Shared Services.Retrieved** from https://www.oagbvg.gc.ca/internet/english/parl_oag_201602_04_e_41061.htm

Sarin, A. (2022, Sep) **China in the Age of Surveillance**.Retrieved from https://quillette.com/2022/09/25/china-in-the-age-of-surveillance/.

Sayari Analytics, LLC & Sayari Labs, Inc, (2020) **China NECIPS**. Retrieved from https://learn.sayari.com/china-necips/.

Síthigh, M.D. and Siems, M. (2019). **The Chinese social credit system: A model for other countries?.European University Institute, Italy.OGL. (2022). Penalty points**. Retrieved from https://www.gov.uk/penalty-points-endorsements/how-long-endorsements-stay-on-your-driving-licence

Small, M. (2019). **China's Social Credit System and Pro-Environmental Behaviour.** Retrieved from Department of Earth Sciences: Uppsala.

Statistica Canada (2022) **Web Data Service (WDS)**. Retrieved from https://www.statcan.gc.ca/en/developers/wds

Social Security. (2022). **Data Exchange.** Retrieved from https://www.ssa.gov/dataexchange/index.html

Thinkaboutwealth. (2563). **Social Credit เครื่องมือควบคุม-ของรัฐบาลจีน**. สืบค้นจาก https://www.thinkaboutwealth.com/socialcreditเครื่องมือควบคุม/.

Tharadhol. (2562). **เมื่ออเมริกากำลังสร้าง Social Credit System เลียนแบบประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน**. สืบค้นจาก https://www.tharadhol.com/america-social-credit-system/.

Trivium. (2019). **Understanding China's Social Credit System**. Retrieved from https://social credit.triviumchina.com/wp- content/uploads/2019/09/Understanding-Chinas-Social-Credit-System-Trivium-China-20190923.pdf

Woesler, M., Warnke, M., Kettner, M., and Lanfer, J. (2021). **The Chinese Social Credit System. Origin, political design, exoskeletal morality, and comparisons to Western systems.** Retrieved from European Journal of Interdisciplinary Studies. 2. 7-35.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ภาพบรรยากาศในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/สังกัด
1	ณัฐ เมฆานุรัตน์	กรมสรรพากร
2	ฐานิตา ศรีนวล	สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
3	สุชาดา อินลักษณะ	สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
4	ดรุษกร วิสุทธิสิน	สมาคมธนาคารไทย
5	มาลินี สวยค้าข้าว	สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
6	พชรวรรณ อุบลเลิศ	สำนักงสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
7	จินตวดี สุขศรี	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)
8	ศุภรัตน์ สมแสน	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)
9	ภัทรา สามารถ	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)
10	จิราพร อาจเจริญ	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งขาติ
11	ปาริชาต พิพัฒน์วัชรโสภณ	สำนักงานประกันสังคม
12	รุ่งสุรีย์ เรืองธาตรี	สำนักงานประกันสังคม
13	วราภรณ์ รุจิรัต	สำนักงานประกันสังคม
14	ชัชวาลย์ ขำนพคุณ	สำนักงานประกันสังคม
15	ยุทธภูมิ พงษ์จีน	สำนักข่าว การเมือง
16	กอบชัย ว่องไวยุทธ์	กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน
17	พิภพ ปรีดาภิรัตน์	Ocean Sky Network Co., Ltd.
18	ฐาปนพงศ์ ยีขุน	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19	เศรษฐการ หงษ์ศิริ	สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง
20	คณิตา โสมภีร์	กรรมการชุมชนทรัพย์สินเก่าครูใหญ่โรงเรียนผู้สูงอายุ 11 ชุมชนบวร
21	นงนุช สุขีเกตุ	เลขาชุมชน 9 พัฒนา
22	วรรณา บุญนาค	กรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ 11 ชุมชนบวร
23	ปิยาพัชร สุขสงวน	เลขาชุมชนพลับพลา 46 ไร่ แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ พลับพลา 46 ไร่
24	นวลใย พึ่งจะแย้ม	กรรมการชุมชนน้อมเกล้าฝ่ายวิชาการผู้สูงอายุ 11 ชุมชน
25	พัชรา ทาแกง	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
26	ลักษณาภรณ์ วิงวอน	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
27	รังรอง วงศ์บุญยิ่ง	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
28	ไพรจิต ทิพพิลา	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
29	จุฑามาศ บุญพรหม	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
30	สมปอง สนนาค	ไทยโพสต์
31	กรัณย์ สุริวงค์	Property Channel
32	พรนิภา ผาปิจวงศ์	ฐานเศรษฐกิจ
33	คุณนันทกานต์	บ้านทางสาย จ.ประจวบคีรีขันธ์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/สังกัด
34	อาจารย์ สมบัติ	โรงเรียนมารีย์อนุสรณ์ จังหวัดบุรีรัมย์
35	คุณศิวโรฒ จิตนิยม	ธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน
36	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช	บริษัทผลิตไฟฟ้า ราชบุรี จำกัด
37	นางสุรีย์ มณฑา	นักวิชาการอิสระ
38	นายสุพจน์ จารุวรรณบำรุง	นักวิชาการอิสระ
39	ดร. ณปาภัช เดชพรหม	นักวิชาการอิสระ
40	นพ. อภิโชค เกิดผล	นักวิชาการอิสระ
41	ดร.วิชาญ กิตติรัตนพันธ์	นักวิชาการอิสระ
42	ศีรพล คงมี	นักวิชาการอิสระ
43	ทองเรือ บุรีรักษ์	นักวิชาการอิสระ
44	แสน ภูเขียว	นักวิชาการอิสระ
45	อมร สุขแสงเจือ	นักวิชาการอิสระ
46	นิพัทธา ไชยพัฒน์	นักวิชาการอิสระ
47	ปิยาณี ภู่ด้าย	นักวิชาการอิสระ
48	นายแสงอรุณ แซ่อึ้ง	นักวิชาการอิสระ
49	นายพีระศักดิ์ อนันตคุณวงศ์	นักวิชาการอิสระ
50	นุชจะรี กิจจา	นักวิชาการอิสระ
51	ธัญลักษณ์ ศรีสง่า	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
52	เปรมกมล สมใจ	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

ภาคผนวก ค ภาพบรรยากาศในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ภาคผนวก ง รายชื่อผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/สังกัด
1	ณัฐ เมฆานุรัตน์	กรมสรรพากร
2	ฐานิตา ศรีนวล	สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
3	สุชาดา อินลักษณะ	สำนักงานปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
4	ดรุษกร วิสุทธิสิน	สมาคมธนาคารไทย
5	มาลินี สวยค้าข้าว	สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
6	พชรวรรณ อุบลเลิศ	สำนักงสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
7	จินตวดี สุขศรี	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)
8	ศุภรัตน์ สมแสน	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)
9	ภัทรา สามารถ	สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.)
10	จิราพร อาจเจริญ	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
11	อนุภาพ พรหมบุตร	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
12	ธัญลักษณ์ ศรีสง่า	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
13	เปรมกมล สมใจ	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
14	อินทิรา เนียมศรี	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
15	พรหมพิมาน แย้มบุญเรือง	การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
16	เบญจมาศ เต็มอุดม	ธนาคารออมสิน
17	สุกฤษฎิ์ สังขนันท์	ธนาคารออมสิน
18	วีระชัย ตั้งภรณ์พรรณ	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด มหาชน
19	จีรณา น้อยมณี	สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
20	กฤตพันธ์ ก้าวสัมพันธ์	สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)
21	อัจจนา จั่นเจ๊ก	บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน)
22	อารีวรรณ บุญกล่ำ	บมจ. โทรคมนาคมแห่งชาติ
23	พล.ต.ต.สมกิต พุ่มวารี	สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
24	พ.ต.ท.รวิ ทองปาน	สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
25	นฤมล อึ้งอุปละชัย	การประปาส่วนภูมิภาค
26	พัณณิดา รอดภิญโญ	ธนาคารกรุงไทย
27	ปาริชาต พิพัฒน์วัชรโสภณ	สำนักงานประกันสังคม
28	รุ่งสุรีย์ เรืองธาตรี	สำนักงานประกันสังคม
29	วราภรณ์ รุจิรัต	สำนักงานประกันสังคม
30	ชัชวาลย์ ขำนพคุณ	สำนักงานประกันสังคม
31	ยุทธภูมิ พงษ์จีน	สำนักข่าว การเมือง
32	กอบชัย ว่องไวยุทธ์	กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน
33	พิภพ ปรีดาภิรัตน์	Ocean Sky Network Co., Ltd.
34	ฐาปนพงศ์ ยีขุน	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หน่วยงาน/สังกัด
35	เศรษฐการ หงษ์ศิริ	สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง
36	คณิตา โสมภีร์	กรรมการชุมชนทรัพย์สินเก่าครูใหญ่โรงเรียนผู้สูงอายุ 11 ชุมชนบวร
37	นงนุช สุขีเกตุ	เลขาชุมชน 9 พัฒนา
38	วรรณา บุญนาค	กรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ 11 ชุมชนบวร
39	ปิยาพัชร สุขสงวน	เลขาชุมชนพลับพลา 46 ไร่ แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ พลับพลา 46 ไร่
40	นวลใย พึ่งจะแย้ม	กรรมการชุมชนน้อมเกล้าฝ่ายวิชาการผู้สูงอายุ 11 ชุมชน
41	พัชรา ทาแกง	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
42	ลักษณาภรณ์ วิงวอน	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
43	รังรอง วงศ์บุญยิ่ง	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
44	ไพรจิต ทิพพิลา	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
45	จุฑามาศ บุญพรหม	เทศบาลเมืองบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัด นนทบุรี
46	สมปอง สนนาค	ไทยโพสต์
47	กรัณย์ สุริวงค	Property Channel
48	พรนิภา ผาปิจวงศ์	ฐานเศรษฐกิจ
49	คุณ นันทกานต์	บ้านทางสาย จ.ประจวบคีรีขันธ์
50	อาจารย์ สมบัติ	โรงเรียนมารีย์อนุสรณ์ จังหวัดบุรีรัมย์
51	คุณ ศิวโรฒ จิตนิยม	ธนาคารความดีของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน
52	คุณเขมชาติ สถิตย์ตันติเวช	บริษัทผลิตไฟฟ้า ราชบุรี จำกัด
53	ดร.วิชาญ กิตติรัตนพันธ์	นักวิชาการอิสระ
54	ปรีชาพล ชูศรี	สสส.
55	ธนาธิป ศรีสุขนอก	สสส.
56	ศิวพร อังคสุวรรณ	บมจ.โทรคมนาคมแห่งชาติ
57	สุนทร ทองกำเหนิด	การประปานครหลวง
58	ร.ต.ท.อนันตชัย สัจจทรัพย์	สตช.
59	วีระ กรพรหม	สตช.
60	วศิน เพ็ญสุภา	PEA
61	เกษม พันธุ์สิน	สสส.
62	ธีรวุฒิ เจริญสุข	กนอ.